

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Tramping v době tzv. normalizace

Tramping during the period of so-called normalization

Zuzana Velíková

Praha 2012

Vedoucí práce: Mgr. Jiří Hlaváček

Prohlašuji, že jsem práci vypracovala samostatně. Všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány. Práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 26. 11. 2012

.....

podpis

Poděkování

Za cenné rady, věnovaný čas a ochotnou pomoc při vypracovávání bakalářské práce děkuji vedoucímu práce Mgr. Jiřímu Hlaváčkovi. Za poskytnuté rozhovory, důvěru a vstřícnost děkuji všem svým narátorům, obzvláště pak šerifovi osady Ztracená naděje panu Františku Hackerovi a jeho ženě, paní Daně Vackové. Za možnost publikování cenných archivních materiálů a fotografií pak mé poděkování směřuje k paní Janě Pálové z Regionálního muzea v Jílovém u Prahy. Taktéž děkuji své rodině za trpělivost a pochopení. Bez podpory všech těchto lidí, by má práce nikdy nevznikla.

Abstrakt

Bakalářská práce se zaměřuje na trampské hnutí a podobu tohoto fenoménu v Československu v letech 1969-1989. V teoretické části je jejím cílem zmapovat vztah komunistické moci k němu, tj. do jaké míry komunistický režim tramping trpěl, podporoval či omezoval. Důraz je kladen zejména na analýzu specifického životního stylu dané skupiny (vztah k přírodě, význam písní, potlachy, život v osadách i mimo ně apod.) a na podoby její perzekuce ze strany represivních složek státu. Ve výzkumné části je pozornost věnována osobním vzpomínkám trampů s ohledem na zkoumané téma. Po metodologické stránce je výzkum realizován za použití kvalitativních metod, zejména metody orální historie. Obsah studie je vymezen porovnáním života trampů z nejstarší osady Ztracená naděje a trampů bez osady, jezdících volně do přírody, ve výše uvedené době.

The thesis deals with the tramping movement and development of this phenomenon in the Czech Republic in 1969-1989. The theoretical part is to map the relation of the communist power towards tramping i.e. to which extent the communist regime was willing to allow, support or restrict such activities. The emphasis is placed mainly on the analysis of the specific lifestyle of the group (relationship to nature, importance of songs, “potlachy”, living inside and outside the settlements etc.) and forms of its persecution from the side of repressive state bodies. The research part focuses on personal memories of tramps in view of the studied topic. Regarding methodology the research is conducted using qualitative research methods mainly the oral history technique. The content of the study is defined by comparing life of tramps from the oldest settlement “Ztracená naděje” and tramps having no settlement just hiking in nature in the above mentioned time period.

Obsah

1. ÚVOD.....	1
2. METODOLOGIE.....	5
2.1. Metoda orální historie.....	5
2.2. Technika sběru dat.....	6
2.3. Výběr narátorů a prostředí výzkumu.....	7
2.4. Analýza a interpretace rozhovorů	10
2.5. Hodnocení kvality výzkumu.....	11
2.6. Etická a legislativní rovina výzkumu	13
3. HISTORICKÝ KONTEXT.....	16
3.1. Tramping- vymezení pojmů.....	16
3.1.1. Tramping - československý fenomén.....	18
3.1.2. Idea trampingu.....	19
3.1.3. Osada Ztracená naděje.....	22
3.2. Politika v trampingu.....	23
3.2.1. V počátcích.....	23
3.2.2. Velká hospodářská krize 1929-1934.....	24
3.2.3. Za války.....	27
3.2.4. Poválečný vývoj do r. 1968.....	28
3.3. Období tzv. normalizace.....	29
3.3.1. Tramping v době tzv. normalizace.....	33
4. INTERPRETACE ROZHOVORŮ.....	39
4.1. Tramping jako životní styl.....	39
4.1.1. Význam trampingu pro narátory.....	43
4.1.2. Turistika a tramping.....	45
4.1.3. Skauting a tramping.....	46
4.2. Každodenní život na osadě.....	48
4.2.1. Potlachy.....	49
4.2.2. Osada Ztracená naděje.....	51

4.3. Trampové „na vandru“.....	53
4.4. Vztah narátorů k režimu v době tzv. normalizace.....	55
4.5. Perzekuce ze strany režimu v době tzv. normalizace.....	58
4.6. Trampové a ekologie.....	63
4.7. Trampská píseň.....	67
4.8. Tramping po roce 1989 a jeho proměna.....	75
5. ZÁVĚR	78
6. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY.....	80
6.1. Použitá literatura.....	80
6.2. Rozhovory.....	82
6.3. Internetové zdroje.....	83
7. PŘÍLOHY.....	84
7.1. Informace o rozhovorech.....	84
7.2. Tématické okruhy rozhovorů.....	85
7.3. Životní příběhy narátorů.....	87
7.4. Dokumenty.....	96
7.5. Fotografie.....	104

1. ÚVOD

„Protože jsem poznal trýzeň žíznivé touhy, chtěl bych vykopat studnu, z níž by mohli pít i jiní.“

E. T. SETON

K tématu mé bakalářské práce mě přivedl především můj zájem o soudobou historii. Obrátila jsem se proto na katedru Orální historie. Základní myšlenkou bylo zpracovávat látku neprozkoumanou, avšak zároveň i natolik blízkou, aby mohla být realizována s chutí a zájmem. S trampíngem jsem se setkala ve svých čtrnácti letech a poté asi po dobu šesti let jezdila volně do přírody a na festivaly trampské a folkové písně s různými stejně naladěnými lidmi převážně v oblasti Jeseníků a Rychlebských hor. Jelikož nyní bydlím v Praze, studuji a zároveň pracuji, bylo pro mě velice obtížné kontaktovat bývalé „kamarády“, jak si trampové mezi sebou říkají, a žádat je o rozhovory a předávání zkušeností, které měli s komunistickým režimem v uvedeném období. Navíc většina z nich používala trampské přezdívky, takže mi není známo jejich občanské jméno a už vůbec ne místo nynějšího bydliště. Tato skutečnost omezila můj výběr na osoby, které jsem znala tady v Praze. Většina z nich jezdila v době svého mládí trampovat volně do přírody.

V době, kdy jsem se rozhodovala o tématu mé práce, se konal blízko mého bydliště v Praze-Kyjích koncert šerifa osady Ztracená naděje¹ s pořadem nazvaným „O trampské písni“. Napadlo mě, že ho zkusím oslovit s tím, jestli by on a případně další kamarádi z jeho osady byli ochotni podělit se o své vzpomínky. I když byl šerif velice zaneprázdněn, souhlasil a přislíbil, že se na osadě poptá, zdali by se někdo takový našel. Jelikož jsem si uvědomovala, že vystavět bakalářskou práci na vzorku kamarádů jezdících volně do přírody bude poněkud svízelné a že je nutné výzkum zaměřit úžeji, této jeho nabídnuté pomoci jsem využila a začínala promýšlet hrubou strukturu mé práce. Jak se čtenář dozví v dalších odstavcích, zúžit výzkumný vzorek na osadu Ztracená naděje se mi bohužel nakonec podařilo pouze částečně. Tato skutečnost byla způsobena tím, že se mi z osady nakonec podařilo k rozhovoru získat pouze čtyři osoby. Rozhodla jsem se proto oslovit i přátele, kteří jezdili do přírody tzv. volně, a kteří se taktéž považují za trampy. Věřím, že rozšíření vzorku a tudíž i možnost porovnání těchto dvou skupin uvnitř trampského hnutí, bylo pro mou práci přínosem a že pohledy a výpovědi narátorů bez osady tento výzkum jen obohatily. Dle mého soudu je totiž význam

¹ Tato osada je považována za nejstarší tramskou osadu u nás.

tohoto hnutí a jeho vliv na formování mravního a hodnotového rámce mladých lidí u většinové společnosti podceňován.

Tzv. velké dějiny nebyly schopny fenomén trampingu podchytit, neboť je prakticky nemožné získat jakýkoli písemný záznam o činnosti trampů. Jedinými primárními prameny mohou být kroniky osad či tzv. „cancáky“, tedy zápisky trampů samotných. Tyto materiály obsahují většinou subjektivní zážitky z míst a událostí, které se jim na jejich cestách a při pobytu v přírodě přihodily. Jejich součástí bývají také adresy, pozvánky na různé akce, citáty a životní „moudra“, jízdenky, fotografie a drobné kresby. Často jsou to zápisky velice intimního rázu.² Jak cancáky, tak i kroniky jsou však velkým přínosem kvalitativní metody výzkumu, neboť poskytují subjektivní výpovědi o životním stylu trampů. Ne každý z nich však cancel vlastnil. Ani osadní kroniky nejsou pravidlem. Často se ve víru událostí ztratily neznámo kam nebo neobsahují nic z toho, co by se dalo v rámci klasické historiografie zpracovat.

Zpočátku bylo mou snahou získat co největší množství písemného materiálu ze strany tehdejšího vládnoucího režimu. Po zadání požadavku a následném získání informací z Ústavu pro studium totalitních režimů v Praze jsem si uvědomila, že pokud je mezi trampy něco písemně dochováno, pak v archívech bezpečnostních složek toho bude ještě méně. Na můj požadavek byl nalezen v Archivu bezpečnostních složek na Oddělení operativních svazků a vyšetřovacích spisů jeden objektový svazek a. č. OB-1374 MV („*Tramenské skupiny akce Hurikán*“) a jeden archivní materiál a. č. 964520 MV (*Tramenský sraz 88; krycí název „Tornado“*).³ K mému údivu pocházel jeden svazek z města Šumperka, z něhož pocházím a v jehož okolí jsem strávila své období trampingu, druhý, méně obsáhlý, pak z oblasti Českého ráje. Jednotlivé archivní materiály však obsahovaly pouze soupis jmen osob, na něž byly jednotlivé složky vedeny. Jak mi bylo sděleno pracovníci ústavu, většina objektových svazků byla po roce 1989 zničena a skartována.

Hledání materiálu k mé bakalářské práci se rovněž ubíralo směrem k podrobnějšímu zkoumání historie trampingu samotného. Dříve než se zaměřím na literaturu, chtěla bych se zmínit o existenci stálé expozice nazvané „*Tramping a příroda dolního Posázaví*.“ umístěné v Regionálním muzeu v Jílovém u Prahy, tedy v oblasti s největší koncentrací tramenských osad v okolí Prahy. Expozici jsem navštívila v domnění, že získám cenné informace vhodné pro mou bakalářskou práci. Tato výstava však mé poznatky o historii trampingu příliš

² Viz. příloha s. 112-113.

³ Viz. příloha s. 101.

neobohatila, pouze zopakovala to, co lze nalézt i jinde, ať už v knihách či na internetu. Jedná se o jedinou místnost s panely a dobovými artefakty, stručně pojednávající o historii a vývoji trampingu. Celé místnosti vévodí mapa soutoku tří řek: Vltavy, Sázavy a Kocáby s vyznačenými místy výskytu osad. Díky laskavosti pracovníků tohoto muzea se mi však podařilo získat alespoň historické archivní materiály a zajímavé fotografie, které jsou součástí přílohy této bakalářské práce⁴.

Jelikož jsem tedy ani v případě muzea nepochodila, začala jsem vyhledávat literární prameny týkající se samotného fenoménu trampingu. Ucelenějšímu průzkumu jeho dějin se kromě knihy Boba Hurikána (vlastním jménem Josef Peterka) nazvané „*Dějiny trampingu*.“⁵ a popisující trampingu od jeho vzniku až do roku 1940, věnuje nevydaná a nedokončená kniha již nežijícího Karla „Kaymana“ Jakeše z roku 1992 v rukopise mapující období do roku 1962 pod titulem „*Woodcraft, skauting a 90 let českého trampingu 1922-1992*.“⁶ Tato kniha je však v současné době majetkem některého z plzeňských trampů a nebyla nikdy publikována⁷. Bohužel jsem ji tedy neměla možnost vidět. Jelikož však mapuje historii trampingu jen do roku 1962, od snahy o její získání jsem upustila. Krátká stat' Rudolfa Nohy s názvem „*Odlesky táborových ohňů*.“⁸ je pro mou práci přínosem zejména díky některým podrobnějším pasážím z období, která autor sám zažil a vydává o nich ve své práci přímé svědectví. Je však zaměřena příliš jednostranně. Je v ní patrné autorovo levicové zaměření, zejména v období za 1. republiky až do roku 1948. Vynikajícím zdrojem byla také kniha autorů Marka Waice a Jiřího Kössla „*Český trampingu 1918-1945*.“⁹ zaměřená na trampskou historii v uvedené době. Kniha pojednává mimo jiné i o politických aspektech trampingu, jeho průkopnících, pěstované kultuře a sportu. Jeho obecné historii, alespoň ve stručnosti, se věnují také Vladimír Kašák ve své knize „*Počátky trampingu na Kačáku. Ze vzpomínek pamětníků*.“¹⁰, Zdeněk a Olga Moidlovi a Josef Smlsal v díle „*Kronika východočeského trampingu: Chrudimsko. 1912-2008*.“¹¹, Jan Krško „*Meziválečný trampingu na*

⁴ Viz. příloha s. 96-100, 108.

⁵ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*. Praha: Novinář, 1990. 271 s.

⁶ JAKEŠ-KAYMAN, K. *Woodcraft, skauting a 90. let českého trampingu 1922-1992*, rukopis, 1992.

⁷ VÁGNER J. - PROCHÁZKA, P. Vývoj českého trampingu a budování tramských osad. In: VÁGNER J. - FIALOVÁ, D. a kol. *Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2004. s. 58 - 69.

⁸ NOHA, R. *Odlesky táborových ohňů: Vzpomínky na tábornictví, woodcraft, skauting a trampingu u nás i ve světě*. Jilové u Prahy: Muzeum těžby a zpracování zlata, 1969. 30 s. Dostupné na WWW: http://www.liskadrn.wz.cz/ruzne_odlesky.htm

⁹ WAIC, M.- KÖSSL, J. *Český trampingu 1918-1945*. Praha-Liberec: Práh-Ruch, 1992, 114 s.

¹⁰ KAŠÁK, V. sr. s partou (ed.). *Počátky trampingu na Kačáku. Ze vzpomínek pamětníků*. vyd. Oddělení aktivit v přírodě, o. s., 2009, 85 s.

¹¹ MOIDL, Z.-MOIDLOVÁ, O.-SMLSAL, J. *Kronika východočeského trampingu: Chrudimsko. 1912-2008*. Liberec: Rosa, 2008. 135 s.

Rakovnicku.“¹² nebo velice pěkně pojatá kniha „*Kronika trampingu v Jizerských horách – 1934-2004*.“¹³ od Pavla Vinkláta. Autoři těchto publikací se však více zaměřili na podrobnější historii trampských osad uvedených specifických oblastí.

I když se mi nepodařilo najít další významnější publikace a materiály věnující se fenoménu trampingu, jedná se o stále živé téma. Pro svou neuchopitelnost je zpracováváno především jednotlivci či skupinami, kteří přesto přese všechno vytváří mozaiku dějin, na kterou snad v budoucnu budou moci další generace navázat. Doufám, že i má práce bude takovým obohacujícím přínosem.

Co se týče zpracování dějin našeho národa v období tzv. normalizace, byly použity především publikace od Milana Otáhalo „*Opozice, moc, společnost 1969/1989*.“¹⁴, Jaroslava Cuhry a kol. „*České země v evropských dějinách*“¹⁵ a Petra Prokše „*Konec jednoho experimentu. (Krise a pád totalitního režimu v Československu 1968-1989)*.“¹⁶

¹² KRŠKO, J. *Meziválečný trampig na Rakovnicku*. Rakovník: Státní okresní archiv Rakovník, 2008, 286 s.

¹³ VINKLÁT, P. D. *Kronika trampingu v Jizerských horách. 1934-2004*. Liberec: Knihy 555. 247 s.

¹⁴ OTÁHAL, M. *Opozice, moc, společnost 1969/1989*. Praha: ÚSD AV ČR v nakl. Maxdorf, 1994. 123 s.

¹⁵ CUHRA, J. a kol. *České země v evropských dějinách. Díl čtvrtý od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006. 360 s.

¹⁶ PROKŠ, P. *Konec jednoho experimentu. (Krise a pád totalitního režimu v Československu 1968-1989)*. Jinočany: H&H, 1993. 66 s.

2. METODOLOGIE

2.1. Metoda orální historie

Metoda orální historie je stále se rozvíjející kvalitativní metodou výzkumu¹⁷, při níž se výzkumník snaží na základě setkání s pamětníky a následným vedením rozhovorů získat informace o postojích, názorech a prožitcích dosud žijících svědků. Cílem je získat data o úzce vymezeném problému. Takto získané skutečnosti pak obohatí poznání a souvislosti procesů, ke kterým ve zkoumaném období a fenoménu docházelo. Jako každá metoda i tato má však svá úskalí.

Metodologický postup užití orální historie je vyčerpávajícím způsobem popsán v knihách „*Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie.*“¹⁸ a „*Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie.*“¹⁹, z nichž jsem, mimo jiných významných publikací, pro samotnou přípravu mých setkání s narátory²⁰ nemalou měrou čerpala. Jelikož je tramping hnutím volně se sdružujících lidí, které nemá žádnou organizační strukturu, je jakákoli snaha o jeho zmapování předem odsouzena k dohadům a nejasnostem. Při průzkumu tohoto fenoménu se tedy přímo nabízí použití metody orální historie, zabývající se vyprávěním dosud žijících pamětníků a jejich vzpomínkami na dané období. Historický materiál je tak získáván osobní výpovědí a je do jisté míry zkreslen lidským omezením, totiž fungováním paměti a podvědomí. Jednotlivá svědectví a vyprávění jsou postupně skládána v celek, který je bohatou studnicí nejrůznějších detailů a informací, které tzv. velké dějiny nejsou schopny zaznamenat a předat budoucím generacím. Tzv. malé dějiny každodennosti se díky použití této metody a následné interpretaci a publikaci dat prolínají s těmi „velkými“, získávanými klasickými historickými přístupy jako je např. studium dobových pramenů²¹. „*Snahou a možná i smyslem a posláním orální historie není proniknout do oněch „malých“ dějin, ale spíše ukázat, že žádný životní příběh není ve své jedinečnosti měřitelný nějakými generalizujícími a schematizujícími kritérii posuzujícími „velikost“, „malost“ či*

¹⁷ „Pod pojmem kvalitativní výzkum je míněno bádání, které sdělení jednotlivce pojímá jakožto svébytnou poznávací hodnotu, nezobecňuje toto sdělení a nevčleňuje je (například pomocí statistických postupů) jako výpovědní jednotku do širšího celku kvantitativně posuzovaných hodnocených výpovědí.“ VANĚK, M. a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2003. 73 s., s. 6.

¹⁸ VANĚK, M.- MÜCKE, P.- PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: ÚSD AV ČR, 2007, 224 s.

¹⁹ VANĚK, M.- MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR v. v. i., 2011. 296 s.

²⁰ Dotazovaná osoba, se kterou je rozhovor prováděn metodou orální historie.

²¹ VANĚK, M.- MÜCKE, P.-PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti*, s. 16.

„významnost“.“²² Jako nejvhodnější z kvalitativních metod ke zpracovávání zvoleného výzkumného projektu se mi z výše uvedených důvodů jevila právě metoda orální historie.

2.2. Technika sběru dat

Při použití metody orální historie jsou s narátory vedeny vždy alespoň dva rozhovory, přičemž první je zaměřen na životní příběh, tzv. autobiografické (životopisné) vyprávění. Druhým rozhovorem je pak tématicky zaměřené interview. K samotným rozhovorům by mělo být přistupováno zodpovědně a mělo by jim předcházet důkladnější seznámení se zkoumanou problematikou prostudováním literatury týkající se výzkumného projektu. Kvalitní rešeršní příprava na rozhovor studiem dostupných pramenů umožňuje tazateli přípravu výzkumných otázek a také možnost před narátorem ukázat s jakým zájmem k samotné práci přistupuje. Díky této skutečnosti je pravděpodobné, že si tazatel získá u narátora respekt a tím i jeho upřímnější výpověď.²³ V mém případě to tedy znamenalo seznámit se s dostupnými materiály pojednávajícími o metodě orální historie, dále pak o zkoumaném historickém období, tedy o době tzv. normalizace, a především pak o samotném fenoménu—trampingu.

Životopisné vyprávění je vedeno při jednom nebo více setkáních, přičemž se při druhém a případných dalších setkáních tazatel snaží vrátit k méně objasněným tématům, nebo tématům, o kterých se narátor vůbec nezmiňoval. Většinou narátor volí chronologický postup, který mu umožňuje své vyprávění vystavět logickým způsobem a nic zásadního ze svého života neopomenout. Chronologický postup „(...) sleduje jeho osobní, profesní, společenský vývoj a životní cestu buď do určitého historického momentu, nebo až do současnosti a počítá s tím, že v narátorově hodnocení minulosti se budou střídat, prolínat či překrývat jeho postoje někdejší i současné.“²⁴ U životopisného vyprávění by se mělo jednat o spontánní a co nejvíce otevřený projev, na který se tazatel ani narátor předem nijak důkladněji nepřipravují. Této skutečnosti však není dost dobře možné předejít, neboť je o chystaném životopisném vyprávění narátor předem informován. Do rozhovoru by mělo být zasahováno pouze minimálně, a to v případě, že se narátor tzv. „ztratí“ ve svém vyprávění nebo vidí-li tazatel, že narátor neví jak dál pokračovat a potřebuje povzbudit či navázat ztracenou nit. Pokud začne narátor hovořit o méně podstatných věcech, je pak snahou tazatele vhodně zvolenými otázkami vrátit jej zpět k jeho životní linii, případně právě zodpovídané otázce. K tomu je zapotřebí schopnost trpělivě naslouchat, kterou by měl disponovat každý zkušenější tazatel.

²² Tamtéž, s. 19.

²³ Tamtéž, s. 88.

²⁴ Tamtéž, s. 78.

Tématický rozhovor neboli interview je veden samotným tazatelem, který svými vhodně zvolenými otázkami nebo tématickými okruhy usiluje u narátora o vybavení si souvislostí, postojů, názorů a pocitů, které daná osoba měla a prožívala v daném období. U mého výzkumného projektu byly k tomuto rozhovoru zvoleny tématické okruhy, přičemž se jednalo pouze o přibližná témata, kolem nichž byl rozhovor veden.²⁵ Posloužila mi k tomu, abych se nezapomněla na něco zeptat. Jejich pořadí i konkrétní formulace se však v průběhu hovoru měnila. Na konci každého rozhovoru byl narátor vybídnut, zdali by sám chtěl k tématu dodat něco, co se mu zdá důležité a nač jsem se ho svými otázkami nezeptala.

Všechny rozhovory byly nahrávány na zvukové nahrávací zařízení, tj. diktafon a jsou uloženy v mém soukromém archívu a v archívu Centra orální historie při Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, v. v. i.²⁶ U většiny narátorů bylo pozorovatelné, že přítomnost diktafonu vnímají, což je pochopitelné, neboť se většinou nalézal v jejich blízkosti, obvykle před nimi na stole. Jen dvakrát jsem se pokusila umístit nahrávací zařízení tak, aby bylo méně patrné, případně tak, aby nepřekáželo. Je pravděpodobné, že díky jeho přítomnosti docházelo ke zkreslování některých skutečností, případně jejich zamlčování podle toho, v jakém světle se narátor chtěl ukázat. Narátoři si byli totiž dobře vědomi, že svou výpověď nemohou měnit, neboť by jejich případné opravy výpovědí vypadaly neupřímně a falešně. Protože věděli, že budou nahráváni, bylo také u některých z jejich výpovědí patrné, že se na životopisné vyprávění nějakým způsobem připravili. Samotné nahrávky ani jejich přepis nebyly od narátorů, kromě šerifa osady, požadovány. V průběhu každého rozhovoru jsem se často nenápadně přesvědčovala, zdali se hovor nahrává. Po ukončení rozhovoru jsem ještě kvalitu nahrávky zkontrolovala přehráním jeho začátku. Ověřování vycházelo z obavy o zklamání techniky, kterým by bylo nenávratně ztraceno autentické vyprávění narátora.

2.3. Výběr narátorů a prostředí výzkumu

Jak již bylo výše zmíněno, nejdůležitější pro mou práci bylo zvolit vhodný vzorek narátorů a získat si jejich důvěru. U současných či bývalých trampů, které jsem osobně znala, to nebyl problém. Obtížnější bylo vstoupit do důvěrného svazku se členy osady Ztracená naděje, které jsem do té doby neznala. Jsem si vědoma toho, že na získání důvěry narátorů je celá metoda orální historie postavena. Jelikož jsem s těmito lidmi nemohla na osadě i nějaký čas pobývat, musím upřímně konstatovat, že se mi to podařilo pouze částečně. Pokud bych o narátorech věděla více, určitě by byly výsledky mé práce o poznání přínosnější. Takto jsem

²⁵ Tématické okruhy jsou součástí přílohy, s. 85-86.

²⁶ Dále jen COH ÚSD AV ČR, v. v. i.

byla nucena s nimi navazovat kontakty jako s osobami naprosto cizími. I když byli všichni oslovení narátoři velice příjemní a přátelští, byl při vedených rozhovorech cítit jistý odstup a neochota sdělovat intimní a osobní prožitky, postoje a názory. Kromě šerifa nebyl ani jeden z narátorů z osady ochoten vést více než jeden rozhovor. Po konzultaci se svým vedoucím práce jsem přistoupila k realizaci rozhovoru jediného, obsahujícího jak životopisné vyprávění, tak i interview zaměřené tematicky. Tímto způsobem práce s narátory zůstala pravidla metody zachována a nebylo nutno měnit návrh výzkumu. Při následné analýze a interpretaci rozhovorů bylo nutné zohlednit i skutečnost, kterou jsem všem narátorům sdělila v úvodu našeho setkání. Totiž to, že i já se považuji za trampa a i když už „nejezdím“, je mi jejich životní styl stále blízký. Svou roli hrálo zajisté i to, že všichni narátoři byli, kromě šerifa osady, maximálně o dvanáct let starší než já.

Hlavním kritériem výběru narátorů byl jejich věk a to, že se v inkriminované době považovali za trampy. Dále pak jejich přínáležitost k osadě Ztracená naděje nebo jejich tendence jezdit do přírody tzv. volně. Kromě narátorů z této osady tedy byla oslovena část mých přátel, kteří ve vymezené době jezdili „trampovat“. Z celkem asi patnácti takto oslovených osob se mi podařilo získat výpovědi sedmi z nich, s nimiž byly vedeny rozhovory různé délky²⁷. Narátoři z osady byli získáváni tzv. metodou „snowball“ neboli sněhové koule, tedy metodou, při níž nás první dotazovaná osoba přivádí k dalším členům naší cílové skupiny.²⁸ Od prvně oslovené osoby, tedy šerifa osady, jsem získala kontakty a následně jsem se s těmito osobami spojila telefonicky, případně emailem. Kromě šerifa nikdo z narátorů neusiloval o předběžné setkání, ač jsem to všem narátorům v úvodu svého telefonického kontaktu navrhla a umožnila. Všichni stáli o informace o projektu po telefonu. Zdálo se mi tedy, že chtějí udělat rozhovor samotný, ale o seznámení se mnou až tak moc nestojí. Po předběžném vysvětlení účelu mé práce, metody orální historie a objasnění všech práv jsem si se všemi mohla domluvit schůzku.

Předběžná schůzka, o kterou jsem u každého z oslovených usilovala, mi měla umožnit poznat osobu, se kterou měl být veden rozhovor a potvrdit si jeho ochotu vyprávět. Chtěla jsem se tak vyhnout případným nevhodným otázkám a poznámkám, které by mohly uvést narátora do rozpaků. Především jsem však narátora chtěla seznámit se svým projektem, jeho cílem a smyslem, dále pak jej podrobně informovat o jeho právech (možnost vystupovat pod pseudonymem, autorizace atd.), způsobu uložení nahrávek, a dále jej seznámit s plánovaným

²⁷ Celkem bylo vedeno 11 rozhovorů. Nejdelší z nich trval 2 hodiny 8 minut, nejkratší pak 43 minut. Průměrná délka rozhovorů byla zhruba 1 hodinu a 15 minut.

²⁸ DISMAN, M., *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Univerzita Karlova, nakl. Karolinum, 2011. 372 s., s. 114.

výstupem výzkumu a společné spolupráci zahrnující první rozhovor-přepis, druhý rozhovor-přepis a redakci přepisů společně s narátorem.²⁹ Vhodné také bylo přiblížit dotazovanému okruhy témat, kterých by se druhý tématický rozhovor týkal, a umožnit mu se k některým z nich odmítnout vyjadřovat, pokud by je narátor shledával příliš osobními či citlivými.³⁰

Oslovení narátorů, kteří trampovali tzv. volně v přírodě, pro mě bylo jednodušší v tom, že jsem se s většinou z nich blíže znala. Všichni věděli, že svou bakalářskou práci vypracovávám na téma Tramping v době tzv. normalizace, a protože je jim samotným toto téma blízké, ochotně rozhovory přislíbili. Každého z těch, kteří předběžně souhlasili, jsem kontaktovala osobně a na předběžné schůzce osobně vysvětlila všechny náležitosti vypracovávaného výzkumného projektu. I když metodu orální historie nikdo z nich neznal, s provedením minimálně dvou rozhovorů každý z nich souhlasil. Místa setkání a čas i ve všech případech určovali narátoři.

Pro objektivní posouzení nahrávek případnými dalšími badateli je vhodné zmínit i to, že jedním z narátorů byl i můj manžel. I když jsem měla z takto pořízeného rozhovoru obavu, po konzultaci s vedoucím práce jsem k jeho realizaci přeci jen přistoupila. Manžel byl velice dobře obeznámen s tím, jak je pro mne pořízení nahrávek důležité. Na začátku rozhovoru jsem mu vysvětlila, že je nutné zmiňovat i okolnosti z jeho života, o nichž si myslí, že je znám, neboť rozhovor není určen pouze pro mou bakalářskou práci, ale může být v budoucnosti využit i jinými badateli. Výhodou bylo, že jsme spolu o některých detailech jeho života ani trampingu v minulosti příliš nehovořili, a proto byly jeho odpovědi zajímavé a udržely mou pozornost až do konce. Jelikož byl dopředu seznámen s úskalími takto vedeného rozhovoru, choval se ke mně jakožto tazatelce neosobně a stejně jako ostatní narátoři. Žádnou negativní stránku takto pořízeného rozhovoru s osobou blízkou jsem neobjevila.

K vypracování zvoleného tématu by jistě bylo velkým přínosem i kontaktování osob tehdejší vládnoucí moci z řad příslušníků bezpečnostních sborů. Nalézt a kontaktovat konkrétní osoby, které se zátažů na trampy účastnily, však bylo nad moje síly. Represe byly více méně ojedinělé a navíc probíhaly po celém území republiky. O důvodech, proč tomu tak bylo, bude dále pojednáno v mé práci.

²⁹ VANĚK, M. a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. s. 21-25.

³⁰ VANĚK, M.- MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 145.

2.4. Analýza a interpretace rozhovorů

Důkladně provedené analýze³¹ (rozboru) rozhovorů předchází správné vymezení výzkumného projektu, což souvisí s povahou kvalitativních výzkumů. U nich totiž dochází k získávání poznatků tzv. induktivní metodou, při nichž jsou z jednotlivostí vyvozována obecná fakta. Nedochází tak k testování předem stanovených hypotéz, nýbrž k jejich vytváření.³² „*I když se do terénu snažíme vstoupit vyzbrojeni faktickými poznatky, znalostmi fungování metodologických nástrojů, a především nepředpojatě a s minimem předem utvořených hypotéz, při vypracovávání kvalitní a citlivé interpretační studie se neobejdeme bez teoretických mantinelů, které nám poslouží jako legitimní základ, na němž budeme stavět své závěry.*“³³

Po každém rozhovoru byl bezprostředně proveden tzv. Záznam o rozhovoru obsahující všechny charakteristické mimoslovní projevy narátora, neobvyklé události, ke kterým došlo, a mé postřehy, atmosféru a celkové dojmy z celého vyprávění. Takto vedený zápis mi posléze umožnil zpětnou vazbu při přípravě otázek ke druhému rozhovoru, pokud byl s narátorem naplánován. Pokud byly prováděny i druhé rozhovory, snažila jsem se zachytit i případné nesrovnalosti či změny postojů narátora k událostem, rozhovoru samotnému i k mé osobě.³⁴ Při vypracovávání závěrečné práce mi Záznamy mimo jiné přinesly i možnost přenést se v duchu na místo a čas stráveným s narátorem.

Nedílnou součástí orální historie je následné přepsání neboli transkripce³⁵ pořízených rozhovorů, protože poskytují neocenitelné informace budoucím badatelům při zpracovávání podobných témat a výzkumných projektů. Přepis zachycuje přesný smysl a obsah rozhovoru, dále pak stylistické a jazykové zvláštnosti narátora a poznámky tazatele, které objasňují události, které se v jeho průběhu staly. Styl narátorova sdělení při něm není upravován, neboť přepis není redakcí rozhovoru. Mimoslovní zvukové projevy bývají uváděny v hranatých závorkách.³⁶ Přestože bylo provádění přepisů velice časově náročné, chopila jsem se tohoto úkolu sama. Z celkem asi 12 hodin rozhovorů bylo pořízeno 142 stran přepisů.³⁷

Samotný rozbor textů byl prováděn tzv. obsahovou analýzou. Přepis textu mi pomohl v jeho přehlednosti a uspořádání. I na délce odstavců bylo patrné, jakou důležitost přikládali

³¹ Cílem analýzy je „(...) pochopit a porozumět smyslu sdělení obsaženého buď v rozhovorech osobně realizovaných v průběhu terénního výzkumu, (...).“ Tamtéž, s. 164.

³² DISMAN, M., *Jak se vyrábí sociologická znalost*, s. 288.

³³ VANĚK, M.- MÜCKE, P.-PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti*, s. 124.

³⁴ Tamtéž, s. 35.

³⁵ Jedná se o tzv. doslovnou transkripci, která se mi zdála nejvhodnější vzhledem k účelu mé práce. HENDL, J., *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s., s. 208.

³⁶ VANĚK, M. a kol., *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*, s. 36.

³⁷ Přepisy rozhovorů, stejně jako rozhovory samotné a Záznamy o rozhovorech jsou součástí přiloženého DVD.

samotní narátoři jednotlivým tématům. Po přepisu bylo provedeno díky dvojitému řádkování na počítači tzv. kódování³⁸ a následně byla data redukována. Přitom však nebyla nežádoucím způsobem vyjmuta z kontextu. Kódování mi umožnilo vytvořit kategorie, podle nichž jsem mohla zpracovávaná data dále organizovat a vytvořit si jejich základní klasifikaci. Vytvoření klasifikačních kategorií mi také dalo možnost „*porovnání uvnitř případů a mezi případy a identifikaci zvláštností a pravidelností v datech*“³⁹, tedy zachycení smyslů a významů v rozhovorech obsažených. Díky prostudovaným materiálům jsem ke svému prvotnímu rozboru textů využila i tzv. poznámkování. Poznámkování je analytická metoda, při které se badatel snaží zachytit své nápady jak při sběru dat, tak i při jejich následné analýze. Poznámky o kódech a vztahy mezi jednotlivými kódy mi posléze zprostředkovalo možnost propojení dat.⁴⁰

Cílem analýzy rozhovorů bylo samotné zachycení jejich smyslu a porovnání s poznatky shromážděnými z dalších pramenů a literatury. Dále pak jejich následná interpretace včetně zařazení do širšího kontextu vzhledem ke zvolenému tématu.⁴¹

2.5. Hodnocení kvality výzkumu

Výrazným kritériem metody orální historie je výběr a zúžení samotného tématu. Tato kvalitativní metoda totiž neumožňuje jakékoli zevšeobecnění na většinovou populaci. Zůstane vždy jen subjektivním vyprávěním ovlivněným mnoha skutečnostmi.

Při provádění výzkumu se mi jako neméně důležité jeví i schopnost tazatele získat si důvěru narátora a přesvědčit jej o jedinečnosti jeho osoby a neopakovatelnosti jeho výpovědi. Často se totiž stává, že jsou narátoři zdrženliví a neochotní ať už z důvodu zatrpklosti vůči minulé či současné politické, ekonomické nebo sociální situaci, či z důvodu zásadní nechuti k jakémukoli projevu. Tazatel musí rovněž brát v úvahu to, že narátoři mohou více či méně předstírat svou skromnost či naopak projevovat přílišnou horlivost vést rozhovor. Obratný tazatel je pak nucen takového narátora z jeho připraveného konceptu vyprávění vyvést a přimět ho k co nejspontánnějšímu sdělení.⁴² „*Rozhovory vycházejí z minulých prožitků jednotlivce, jsou ovlivňovány časovým odstupem, ale i prostředím, ve kterém vznikají, závisí*

³⁸ „Kódování nám pomáhá data popsat. Kód je symbol přiřazený k úseku dat tak, že ho klasifikuje nebo kategorizuje.“ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, s. 228.

³⁹ HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*, s. 219.

⁴⁰ Tamtéž, s. 228-229.

⁴¹ VANĚK, M.- MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 182.

⁴² VANĚK, M. a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*, s. 22-24.

na osobních motivech dotazovaného, a proto jsou údaje v nich obsažené v porovnání s jinými prameny bytostně subjektivní.“⁴³

V průběhu vedení rozhovorů jsem se snažila o to, aby byly co nejméně rušeny. Při žádném z rozhovorů nebyla přítomna třetí osoba. Vyprávění však byla ovlivňována v negativním smyslu příchody či odchody třetích osob, hlukem ulice a v jednom případě i přítomností opodál ležícího psa. Rozhovory se konaly většinou v soukromí narátorů, ve dvou případech u mě doma a v několika případech také venku.

Na cestě za pořizováním rozhovorů se také vyskytly některé svízelné situace, při nichž jsem musela rychle reagovat. Jednalo se především o to, že narátor shrnul svůj život do několika vět a neměl v úmyslu jej dále rozvíjet. Tuto skutečnost připisuji již zmíněné nedůvěře v mou osobu a dále pak v osobnostní rysy jednotlivých narátorů, z nichž většina byli tzv. introverti, tedy osoby, které o sobě nerady mluví či nejsou schopny se otevřenějším způsobem vyjádřit. Na to jsem ze začátku nebyla připravena. „*Nezbytnou výbavou orálního historika je rovněž adaptabilita a umění rozhodnout se v krátkém časovém intervalu, nežádka musí výzkumník přehodnotit strategii interview, pořadí otázek, ale třeba i formu vedení rozhovoru.*“⁴⁴ Nenapadlo mě, že zvolený vzorek osob je nutno posuzovat také z tohoto hlediska, tedy zdali jsou zvolení jedinci schopni o sobě delší dobu hovořit. I když byly položeny otázky otevřené, tj. takové, na které se nedalo odpovědět jedním slovem ano-ne, nebyly odpovědi často rozsáhlé tak, jak jsem očekávala. V některých případech se mi tedy stalo, že jsem tím byla zaskočena a nevěděla jsem, na co se dále ptát.

Svou roli hrála samozřejmě i paměť narátorů. Bylo nutno brát v potaz to, že „*uchovávány jsou především takové vzpomínky, které nejvíce vyhovují možnostem ústního projevu – preferovány jsou tedy příběhy (události), méně naopak deskriptivní popis; upřednostňována je látka kvalitativní před kvantitativní; zelenou dostává spíše typické před jedinečným.*“⁴⁵

V některých rozhovorech se objevovala i problematika mlčení a tabuizovaných témat, což byl, i díky zvolenému tématu práce, případ některých z mých narátorů. Stalo se mi, že jsem z narátora cítila, že by na danou otázku odpovídat nechtěl, případně, že vědomě zamlčoval některé informace. Potom jsem případnou otázku nepoložila z toho důvodu, abych narátora neodradila od dalšího, pro mě tak důležitého, vyprávění. Uvědomuji si však, že jsem na druhé straně nevyužila jedinečné možnosti získat cenné informace pro budoucí badatele.

⁴³ VANĚK, M.- MÜCKE, P.-PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti*, s. 21.

⁴⁴ VANĚK, M.- MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 121.

⁴⁵ VANĚK, M.- MÜCKE, P.- PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*, s. 65.

Přeci jen jsem si svého narátora až možná úzkostlivě vážila jako osobnosti, která mi dovoluje nahlédnout do svého soukromí a jeho vyprávění považovala za cenný dar. Narátorovo mlčení a vyhýbání se přímé odpovědi lze vysvětlovat v souvislosti s jeho charakterovými vlastnostmi, u mužů pak bývá obvykle opomíjeno či záměrně zamlčováno rodinné prostředí a partnerské vztahy, případně životní neúspěchy a selhání, kterých si je narátor vědom. Při výzkumných projektech zaměřených na soudobé dějiny, obzvláště na období spojená s represemi a perzekucemi osob, je nutné počítat i s mlčením ve spojitosti s traumatizujícími zážitky a zkušenostmi, kterým byli někteří z narátorů během svého života vystaveni. Jedná se například o zkušenosti s výslechy, násilím, ponižováním nebo vězením. Mezi zamlčovaná témata patří i náměty takzvaně nehodné debaty jako bylo např. členství v různých politických organizacích a sdruženích, vyvíjená aktivita nebo protiprávní jednání, což by mohlo narátora před tazatelem nevhodným způsobem kompromitovat.⁴⁶

Jak zmiňují autoři Vaněk a Mücke ve své knize „*Třetí strana trojúhelníku*“, vzniká mezi narátorem a tazatelem v průběhu provádění rozhovoru jakási trojjediná vazba charakteristická tím, že „*tazatel i narátor totiž přistupují k rozhovoru s určitými předchozími (profesními i prožitkovými) zkušenostmi, snad i předchozím ovlivněním a předsudky, a zároveň vše, co je v rozhovoru vyřčeno či nonverbálně sděleno, adresují nejen sobě navzájem, ale i třetím osobám, potencionálnímu posluchači, čtenáři, hodnotiteli nebo interpretovi rozhovoru.*“⁴⁷

2.6. Etická a legislativní rovina výzkumu

Před uskutečněním samotného projektu bylo nutné seznámit se s etickými principy zaštiťujícími takový druh prováděného výzkumu. Po důkladném prostudování metod orální historie a obzvláště pak Etického kodexu České asociace orální historie, o.s.⁴⁸ jsem se snažila o to, aby ke každému narátorovi bylo přistupováno individuálně. Byla jsem si vědoma toho, že každý rozhovor je specifický a každá osobnost jedinečná. Narátoři byli na začátku každého setkání obeznámeni s cílem projektu, byli ujištěni o svých právech, o možnosti kdykoli od projektu v jeho průběhu odstoupit, případně zvolit anonymitu vyprávění. Snažila jsem se, aby se nátoři necítili pod tlakem a aby mé otázky byly vedeny citlivě a voleny s ohledem na

⁴⁶ VANĚK, M.- MÜCKE, P.- PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*, s. 69.

⁴⁷ VANĚK, M.- MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 130.

⁴⁸ *Etický kodex České asociace Orální historie, o. s.* [online], [cit. 29. 10. 2012]. Dostupné z WWW: <https://oralhistory.cz/>

charakterové vlastnosti dané osoby. Pokud byly některé z otázek položeny nevhodně, pak je mou omluvou pouze to, že jsem rozhovory s těmito lidmi vedla poprvé v životě a často jsem na tok vyprávění musela nepředvídatelně reagovat a improvizovat. V průběhu setkání jsem se snažila své narátory nepodceňovat, neovlivňovat, nepoškozovat a nevnučovat jim svůj názor. Každý narátor byl ubezpečen, že informace, které poskytne, nebudou použity proti němu a nebude mu způsobena psychická ani právní újma. Narátor byl respektován jako dárce příběhu. Jako tazatelka jsem se snažila postupovat podle profesních a vědeckých zásad orální historie a získat tak pramen trvalé hodnoty přístupný dalším badatelům.

V průběhu vedení rozhovorů jsem si uvědomovala, jak je těžké vytvářet krátkodobý vztah mezi narátorem a výzkumníkem. Jaké je to sdílet zkušenost s jinými lidmi a nemít jim za to co „nabídnout“. Uvědomovala jsem si, že s některými z nich, obzvláště s narátory z osady Ztracená naděje, se po rozhovoru rozejdu a už se s nimi nikdy neuvidím. Potěšilo mne však, že jsem na závěr od některých z nich dostala nabídku na návštěvu jejich osady. Pro časovou vytíženost jsem však doposud jejich pozvání nevyužila. Budu-li mít ovšem v budoucnu možnost, ráda se s některými z nich opět setkám, tentokrát již v jiné pozici. Motivace narátorů a jejich ochota setkat se se mnou, případně mě v budoucnu i více poznat, pro mě byla alespoň malou kompenzací za to, že jsem je svým způsobem pro svou bakalářskou práci „využila“. Bylo však jasné, že pokud by narátoři sami poskytnout svůj příběh nechtěli, asi by se tohoto výzkumu nezúčastnili.⁴⁹

Kvalitativní výzkum metodou orální historie je totiž v první řadě vybudován na získávání rozhovorů, tudíž vytvoření vztahu mezi narátorem a výzkumníkem. Průběh jejich setkání se skládá ze tří částí, z nichž každá má na získání kvalitního výzkumného materiálu nemalý vliv. Navázání kontaktu s narátorem a jeho první dojem z výzkumníka a *vice versa* ovlivní prohlubování jejich vztahu vznikajícího během vzájemného setkávání. Druhou fází je samotný průběh rozhovoru, třetí pak jeho ukončení a dokončení výzkumu.⁵⁰ Krátkodobá přátelství, dá-li se to tak nazvat, která mi narátoři projevili svou vstřícností a někteří i otevřeností, mě příjemně překvapila. Pouze u jediného narátora se vyskytly jisté rozpaky z našeho setkání. Tuto skutečnost připisuji tomu, že spěchal, byl ve stresu, ale nechtěl naše předem domluvené setkání zrušit. Bohužel návrh na jiné datum i místo setkání tento narátor již v úvodu našeho setkání odmítl.⁵¹

⁴⁹ CHVISTKOVÁ, L. Výzkumný vztah jako sdílení zkušenosti s druhými lidmi. In: *Biograf*, 2004, roč. 35, 28 odst. Dostupné z WWW: <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=3510>, [online], [cit. 29. 10. 2012].

⁵⁰ NOSKOVÁ, J. Tazatel, dotazovaný – dočasní "přátelé"? In: *Biograf*, 2004, roč. 35, 15 odst. Dostupné z WWW: <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=3511>, [online], [cit. 29. 10. 2012].

⁵¹ Rozhovor s René Tesařem vedla Zuzana Velíková. Životopisné vyprávění a interview. Praha, 25. 7. 2012.

„Tazatelova „role“ by rozhodně neměla být jakkoli zručným a odborně erudovaným předstíráním. I když tazatel nemůže narátorovu důvěru opětovat stejnou mincí, například vlastním životním příběhem či stejně autentickými informacemi (včetně vlastních pocitů a postojů), protože by se tím zhroutila celá stavba rozhovoru, v mnoha případech ani nemůže zaujmout vůči narátorovi emotivně podbarvený pozitivní přístup (který podmiňuje otevřenost a důvěru narátora), jeho zájem o narátorovu osobnost, narátorovy role atd. musí být autentický a upřímný, jak etika orální historie vyžaduje, nikoli pouze rutinně prezentovaný, či dokonce předstíraný.“⁵²

Rozhovory a sdělené informace byly považovány do doby, než narátor poskytl souhlas s jejich uveřejněním, za důvěrné.⁵³ Na závěr každého setkání jsem narátorům nabídla možnost zaslání nahrávky, přepisu rozhovoru a spolupráci při jeho redakci. Se všemi byl podepsán *Souhlas se zpracováním osobních a citlivých údajů*⁵⁴ obsahující cíl výzkumu, způsob využití a uložení rozhovoru. Při podepisování tohoto Souhlasu měli narátoři možnost jej doplnit o své výslovné požadavky, které musí být v každém případě respektovány. Mezi tyto požadavky patří např. ujednání o anonymitě nebo omezení přístupu k rozhovoru. Všichni narátoři také souhlasili s uložením nahrávek v COH ÚSD AV ČR, v. v. i.

⁵² VANĚK, M.- MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 132.

⁵³ VANĚK, M.- MÜCKE, P.- PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*, s. 69.

⁵⁴ Souhlasy se zpracováním osobních a citlivých údajů jednotlivých narátorů jsou součástí přiloženého DVD.

3. HISTORICKÝ KONTEXT

Tato práce nemá v úmyslu vystihnout dějiny trampingu, proto si dovoluji nastínit pouze jeho nejdůležitější rysy a podstatu. V další části budou zmíněny politické zásahy do jeho podoby a s tím svázané případné proměny. Krátce se zaměřím i na historii osady Ztracená naděje, z níž pocházela část dotazovaných narátorů.

3.1. Tramping - vymezení pojmů

Tramping jako subkultura⁵⁵ je ve své podstatě těžko uchopitelná. Jelikož se mi při mém výzkumu podařilo zjistit, že samotné vymezení trampingu je někdy problematické i pro trampy samotné, pokusím se alespoň částečně nastínit a vyjasnit pojmy, ve kterých panuje do značné míry shoda. Čtenář této práce tak bude mít jasnější představu o smyslu slov, se kterými budu pracovat.

Prvním takovým termínem je samozřejmě pojem tramping sám o sobě. Většina z těch, kteří se o vymezení tohoto termínu snažili, se shodla na tom, že jde o jakýsi únik městské mládeže, ať už tomu bylo v prvopočátcích nebo i nyní, k přirozenému životu, od kterého se městský člověk na začátku 20. století díky probíhající industrializaci vzdálil. Hluk velkoměst, špína, velké množství lidí a všudypřítomný spěch a sháňka přinutily řadu mladých lidí vydat se do míst, která jim alespoň na chvíli přinášela klid, harmonii a možnost být sami se sebou. Při svém putování se trampové vyhýbali městům i vesnicím. Někteří z autorů pojednávajících o dějinách trampingu se shodují na tom, že se po první světové válce v lesích ukrývaly tzv. zelené kádry, vojenští zběhové, kteří svým způsobem života trampingu předcházeli a pomáhali s prvními krůčky při jeho vzniku.⁵⁶ Zrození trampingu je tedy neodmyslitelně spjata se společenskými změnami, kterým museli mladí lidé na začátku 20. století čelit. Kromě reakcí na městské prostředí stála za zrodem trampingu i snaha o vytvoření nových hodnotových struktur, tedy jakási generační vzpoura. Oproti tehdy vznikajícím uskupením, jako byla např. swingová mládež, však měl tramping sílu přežít do dalších dnů, neboť jeho základ nebyl postaven jen na moderní hudební vlně.⁵⁷

Tramp, divoký skaut, zálesák, trapper, vandrák (odvozeno od německého „wandern“ — putovat čili vandrovat), tulák, vagabund, příživník, pobuda, čundrák (odvozeno od

⁵⁵ Pojmem subkultura rozumím: „ (...) v nejširším slova smyslu v sociálních vědách definovanou skupinu charakteristickou specifickým souborem norem, hodnot, vzorů chování a životního stylu.“ JANEČEK, P. (ed.) *Folklór atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum a FHS UK. 2011. 135 s., s. 89.

⁵⁶ Např. WAIC, M.- KÖSSL, J. *Český tramping 1918-1945*, s. 9.

⁵⁷ KAŠÁK, V. sr. s partou (ed.) *Počátky trampingu na Kačáku. Ze vzpomínek pamětníků*, s. 9.

německého „tschundern“ — toulat se) atd. všechna tato slova charakterizují jediného člověka, který je spojen s ideou trampingu, tedy volně řečeno, aktivním trávením volného času v přírodě zachovávajícím jistá nepsaná pravidla. Slovo tramp se v Americe používalo pro nepřízřivobivého tuláka, člověka pohybujícího se na okraji společnosti. Trampové byli lidé putující od města k městu a hledající si práci. U nás se tento výraz ujal až po jeho převzetí z knihy Jacka Londona „Cesta“⁵⁸, která pojednávala o životě tuláků na železnici, tzv. „hoboes“,⁵⁹ a která vyšla poprvé v českém překladu v roce 1922.⁶⁰ Hoboes byli na rozdíl od trampů skutečnými tuláky, kteří o práci příliš nestáli.⁶¹

Velkou měrou je v této skupině zastoupena věková hranice 14-25 let, tedy mládež v období studia na učňovských, středních či vysokých školách a také ti, kteří se ještě neusadili a nezaložili rodiny.⁶² Po pětadvacátém roku a výše se pak jedná o jedince, kteří již trampují jen výjimečně, zakládají rodiny a díky svým dětem holdují spíše méně náročnému trávení volného času. Posléze se buď k trampování vrací, provozují jej alespoň částečně v podobě turistiky, nebo se ho nadobro zříkají. Nad těmito dvěma skupinami pak vyčnívají tzv. staří trampové, tedy osoby, které se nikdy nedokázaly své lásky k trampování vzdát. Tito lidé nikdy úplně trampovat nepřestali a naopak se vždy snažili své zkušenosti a tradici předávat dalším a dalším generacím.

3.1.1. Tramping – československý fenomén

Po celou dobu trvání tohoto výhradně československého fenoménu v naší zemi jistě působily na mládež i další vlivy, než byl jen únik z měst do volné přírody. Značnou měrou k tomu přispívala i existence skautingu, který má k trampingu velmi blízko svou podstatou, a rovněž rozšíření vydávání dobrodružných knih s indiánskou a zálesáckou tematikou. Autoři, jako byli J. F. Cooper, Z. Gray, E. T. Seton, J. O. Curwood, K. May nebo J. London, ovlivnili nejednu generaci skautů i trampů. První trampové mířili do míst v okolí Prahy, především do Prokopského údolí, na Zbraslav, do Štěchovic a do údolí řek Vltavy, Sázavy a Berounky. „Tito mladí hoši a děvčata si začali říkat divocí skauti. Tomuto tulačení se tenkrát neříkalo „tramping“. Byl to „výlet“ nebo „toulka“.“⁶³ Šlo o mladé lidi „odchované Junákem a

⁵⁸ LONDON, J. *Cesta*. Praha: Tok, 1999. 159 s.

⁵⁹ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 21.

⁶⁰ JANEČEK, P. (ed.) *Folklór atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*, s. 66.

⁶¹ NOHA, R. *Odlesky táborových ohňů: Vzpomínky na tábornictví, woodcraft, skauting a tramping u nás i ve světě*, s. 12.

⁶² ALTMAN, K., ... jak někteří trampují. In: *Rajče na útěku. Kapitoly o kultuře a folkloru dnešních dětí a mládeže s ukázkami*. Brno: Doplněk: Etnologický ústav AV ČR v Praze, 2003. 287 s., s. 259.

⁶³ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 14.

dalšími skautskými spolky, které dosud neměly vypracovanou metodiku, s jejíž pomocí by si udržely členy nad 14-16 let. Starší mládež z měst hledala způsob, jak si v neděli soběstačně odpočinout, sdružovat se a bez větších finančních nákladů dočasně vystoupit z industrializovaného světa. (...) Během 2. poloviny 20. let se (...) tramping také postupně rozšířil z Prahy do dalších českých měst a začínal se stávat masovou záležitostí. To mohlo souviset i s nástupem hospodářské krize, která nutila mladé lidi volit finančně nenáročné formy rekreace.“⁶⁴

Tramping tak nastoupil svou dlouhou, již sto let trvající cestu. Do jeho podoby v průběhu doby samozřejmě zasahovaly různé politické a společenské poměry v historii naší země.

Je však důležité zmínit, že i když je tramping výhradně československým fenoménem, tak díky původu svého vzniku zasel do duší českých a slovenských trampů americký způsob života, který byl výrazněji viditelný hlavně v období, kdy byl politickým spektrem v naší zemi hanoben a všemožným způsobem potírán. Jistě i v jiných zemích lze nalézt jeho podobu více či méně československý tramping připomínající. Ať už jsou to „trapeři a zálesáci“ v lesích USA a Kanady nebo hnutí tzv. „Edelweisspiraten“⁶⁵ v Německu, která má s trampingem nejvíce shodných rysů⁶⁶, je pravděpodobné, že „náš“ tramping je celosvětovým fenoménem svou podstatou i svým vývojem. Jeho ideje zanesli českoslovenští emigranti do všech zemí světa.

3.1.2. Idea trampingu

Jak skauting, tak i tramping je neodmyslitelně spjat s výchovou mládeže, která, jak se dá říct, je tak stará jako lidstvo samo. Snahu o výchovu mladých lidí lze vypožorovat již ve starověkém Řecku, kdy mladí lidé cvičením tzv. „kalokagathía“ usilovali o harmonii tělesných i duchovních hodnot. Prostředky i metody se v průběhu doby samozřejmě měnily. K největším osobnostem majícím vliv na mládež, kromě působení rodičů a školy, patřili jistě François Rablais, Jean Jacques Rousseau, Johann Bernard Basedov, Henry David Thoreau, Theodor Roosevelt nebo generál Robert Baden-Powell. Všichni hlásali návrat a lásku k přírodě a důležitost její ochrany. Z našich myslitelů potom nelze nevzpomenout Jana Ámose

⁶⁴ JANEČEK, P. (ed.) *Folklór atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*, s. 66.

⁶⁵ Skupiny dělnické mládeže tzv. Edelweiss Piraten nazývané podle květu protěže (Edelweiss) se zviditelnily hlavně v období existence nacistického Německa. Vyznačovaly se odporem k Hitlerjugend a aktivní činností v protinacistickém odboji. Jejich motem byl svobodný, nespoutaný a láskyplný život. LORENZ, D. *Edelweiss Piraten: děti, které děsily nacistické Německo. I spojení*. [online], 13. 2. 2012 [cit. 29. 10. 2012]. Dostupné z WWW: <http://xman.idnes.cz/edelweiss-piraten-deti-ktete-desily-nacisticke-nemecko-i-spojence-1cj-/>

⁶⁶ KAŠÁK, V. sr. s partou (ed.) *Počátky trampingu na Kačáku. Ze vzpomínek pamětníků*, s. 9.

Komenského a Antonína Benjamina Svojsíka, dále organizace jako byly Sokol, Dělnická tělocvičná jednota (DTJ), Orel, existenci tzv. feriálních osad či Klubu českých turistů. Jména dalších českých pedagogů jako František Hoffmeister, Jan Hořejší nebo Miloš Seifert jen málokomu řeknou něco bližšího.⁶⁷

Samotná idea trampingu vychází ze znalosti zálesáckých dovedností a umění přežít v divoké přírodě nazývané woodcraft neboli lesní moudrost. Za zakladatele tohoto hnutí, které mělo ve svých počátcích snahu o organizování woodcrafterských kmenů na principu organizace kmenů indiánských, je považován pedagog a umělec E. T. Seton. „*Woodcraft (...) založil E. T. Seton v Novém Mexiku v USA, přestože nebyl americkým občanem. V prvním woodcrafterském kmeni vychovával pouze místní chlapce, ale později se připojily i dívky. Kmen se rozrostl do hnutí Boy Scouts of America, pro které Seton pracoval až do r. 1915, kdy byl jako Neameričan úřady vyhozen. Tato organizace již měla vojenské prvky Baden-Powellovské, se kterými Seton nesouhlasil. Jeho původní myšlenka však inspirovala anglického generála sira Roberta Badena-Powella k vytvoření prvního skautingu v Anglii v r. 1907 na základě vojenské disciplíny a hodnot.*“⁶⁸ Jak je patrné z předchozích řádků, Setonova idea je silně propojena se začátky skautingu. Mnozí se však pro přílišnou svázanost a organizaci od skautingu odtrhli a začali jezdit do přírody volně, tak jak si to E. T. Seton původně představoval. Základní myšlenku woodcraftu vytyčil ve svých nejznámějších dílech „*Kniha lesní moudrosti.*“⁶⁹ a „*Svítek březové kůry.*“⁷⁰ Setonovi se podařilo „*dosáhnout toho, o co mu zřejmě šlo – uvést v život takový systém mravních zásad, který není svázán se žádnou církví nebo náboženstvím, s žádnou klasickou filozofickou doktrínou, ale sdružuje pozitivní prvky všech, a je tudíž přijatelná pro všechny.*“⁷¹ Cílem jeho myšlenky je rozvoj všestrannosti lidské osobnosti podle principu čtyřech cest čtyřnásobného ohně nebo cest vedoucích ke čtyřem světům - světlu ducha, světlu těla, světlu lásky (služby) a světlu mysli, které se nadále dělí na dvanáct tzv. paprsků, dvanáct zákonů lesní moudrosti⁷². Jinak řečeno osobnost měla být rozvíjena v rovině duchovní, fyzické, emoční a psychické.

⁶⁷ ŠANTORA, R. (ed.) a kol., *Skautské století. Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák-svaz skautů a skautek ČR. Tiskové a distribuční centrum. Mladá fronta, 2012. 256 s., s. 14-19.

⁶⁸ ŘÍHOVÁ, V. *Lesní moudrost – I.* [online], 9. 10. 2006 [cit. 29. 10. 2012]. Dostupné z WWW: <http://blisty.cz/art/30635.html>; ŠANTORA, R. (ed.) a kol., *Skautské století. Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*, s. 14-19.

⁶⁹ SETON, E. T. *Kniha lesní moudrosti*. Praha: Olympia, 1991. 351 s.

⁷⁰ SETON, E. T. *Svítek březové kůry. Kniha lesní moudrosti 2*. Praha: Leprez, 2004. 382 s.

⁷¹ PECHA, L. *Woodcraft - Lesní moudrost a lesní bratrstvo*. Olomouc: Votobia, 1999, 343 s., s. 56.

⁷² „*Toto je světlo krásy: 1. Buď čistý, ty sám i místo, kde žiješ. 2. Rozuměj svému tělu a měj k němu úctu. Je chrámem ducha. 3. Buď přítelem všech neškodných tvorů. Chraň stromy a květiny, obzvláště dávej pozor na oheň v lese i ve městě. Toto je světlo pravdy: 4. Čestné slovo je svaté. 5. Hraj poctivě. Falešná hra je totéž co zrada. 6. Buď pokorný. Uctívej Velkého Ducha a respektuj víru jiných. Toto je světlo síly: 7. Buď odvážný.*

Zkrácená podoba zákona čtyř světél: krásy, pravdy, síly a lásky podle Setona:

Bud' čistý, silný a vždy ochraňuj přírodu.

Mluv pravdu, bud' pokorný, hraj čistě podle pravidel.

Bud' odvážný, mlčenlivý a poslouvej.

*Bud' laskavý, ochotně pomáhej, žij radostně.*⁷³

Jedná se tedy o jakýsi plán k tomu, aby se člověk vlastním úsilím stal lepším, než je, aby si dokázal vybudovat pevné struktury životních zásad, jakýsi program výchovy mladého člověka upřednostňující svobodu a rovnost člověka, a nikoli jeho svázanost organizačními předpisy a hierarchií, jako je tomu u skautingu. „*Dvanáctero zákona lesní moudrosti je nejšťastnější kodex mravních kritérií, jaký znám z hlediska praktického výchovného užití i z hlediska přijatelnosti.*“⁷⁴

Za zakladatele československého woodcraftu je považován profesor Miloš Seifert, který přeložil několik Setonových knih. Jeho kniha nazvaná „*Přírodou a životem k čistému lidství.*“⁷⁵ podpořila roku 1912 založení několika woodcrafterských skupin nazvaných *Děti Živěny*. Tito vyznavači Setonových myšlenek tvořili tzv. kmeny bez pevně centralizované organizace. V roce 1922 založil Seifert woodcrafterskou organizaci Liga lesní moudrosti, která vydávala časopis Vatra. Ta se v roce 1926 rozštěpila pro ideové rozpory na Ligu čs. woodcrafterů a na socialisticky zaměřenou organizaci Internacionální socialistickou asociaci woodcrafterskou (ISAW).⁷⁶

Další významnou organizací alespoň částečně spojenou ideály trampingu byl Jack London Club (JLC)⁷⁷, jenž vznikl jako klub mladých z ISAW. ISAW však byla v roce 1938

Odvahe patří k nejvznešenějším vlastnostem. 8. Mlč, dokud hovoří starší a prokazují jim úctu i jinak. 9. Bud' poslušný. Poslušnost je základní povinnost na cestě lesní moudrosti. Toto je světlo lásky: 10. Bud' laskavý. Vykonej aspoň jeden dobrý skutek denně. 11. Ochotně pomáhej druhým. Konej své povinnosti. 12. Bud' veselý. Raduj se z toho, že žiješ.“ SETON, E. T. Kniha lesní moudrosti, s. 164.

⁷³ Tamtéž, s. 164.

⁷⁴ PECHA, L. *Woodcraft - Lesní moudrost a lesní bratrstvo*, s. 56.

⁷⁵ SEIFERT, M. *Přírodou a životem k čistému lidství: příručka českých junáků/ s použitím Setonovy knihy The book of woodcraft i jiných pramenů a za přispění Aug. Očenáška sepsal Miloš Seifert*. Praha: Dědictví Komenského, 1920. 575 s.

⁷⁶ NOHA, R. *Odlesky táborových ohňů: Vzpomínky na tábornictví, woodcraft, skauting a tramping u nás i ve světě*, s. 6-7.

⁷⁷ Jack London Club (JLC) vznikl jako sdružení přátel spisů Jacka Londa. Tvořili jej mladí, převážně socialisticky orientovaní nadšenci a proto byl tento spolek považován za komunistický. Svou činnost rozvíjel převážně v období první republiky. Jejím členy byla mládež otevřená pro vše nové, netradiční a aktuální v kultuře, vědě, sportu i politice. Po druhé světové válce byl JLC nakrátko obnoven. Po Únoru 1948 byl opět zakázán a rozpuštěn. Jeho členové byli pronásledováni. WAIC, M.- KÖSSL, J. *Český tramping 1918-1945*, s. 59-60.

zrušena. JLC pak byl za okupace v roce 1943 rozpuštěn nacisty. Oba tyto kluby vykonávaly politickou práci mezi mládeží.

V obecnější rovině a pro ty, kteří tomuto životnímu stylu nikdy nepropadli, pak lze nastínit princip trampingu zhruba takto: Lidé se v přírodě potkávali většinou anonymně, stiskem ruky si předávali důvěru a pochopení jeden pro druhého. Při těchto setkáních, mimo poznání neprozkoumaných krajů, hledali i nové hodnoty, které jim město nenabízelo, načerpání nových sil a nová přátelství. V případě problémů věděli, že se jim kdykoli, bez ohledu na cokoli dostane pomoci a podpory. K tomu nebylo potřeba znát jmen, příjmení či přesné místo bydliště. Mezi trampy panoval jakýsi nepsaný zákon, který všichni znali a o kterém všichni věděli, že porušit ho znamená být vyloučen zpátky do světa, k němuž se většina trampů nehlásí, anebo jím dokonce pohrdá. To, že byl tento zákon nepsaný, neznamenal, že byl neuchopitelný. Všichni o něm věděli, uznávali ho a dodržovali. Zákony trampingu jsou velice primitivní a vycházejí z lesní moudrosti přírodních národů. V naší zemi jsou samozřejmě přizpůsobeny zdejšími přírodními podmínkám, ale v průběhu dějin se jejich podstata prakticky nezměnila. *„Tramping klade hlavní důraz na znalosti primitivismu indiánské romantiky; na znalosti přírody a všech věcí s ní souvisejících, jako je táboření, samostatnost, družnost, sebekázeň a opravdové kamarádství; neboť tyto napohled prosté věci dávají základ povaze jednotlivce v dalším jeho konání.“*⁷⁸

3.1.3. Osada Ztracená naděje

Osada Ztracená naděje je považována za jednu z nejstarších tramských osad u nás. Její vznik je spojen se vznikem Československa. Byla založena přibližně v roce 1918 nedaleko Štěchovic, kam už od roku 1914 pronikaly party mladých lidí toužících po dobrodružství a neporušené přírodě. V té době se ještě nenazývali trampy, nýbrž divokými skauty. Jejich nechuť k organizovanému skautingu je na lodi po řece přivedla až do míst, kde končily Svatojánské proudy a kde jeden z vltavských meandrů vytvářel divoký kaňon. Osada vznikla poblíž Mravenčí skály naproti kopci Kletecko, na místě vodáckého kempu nazývaného Vydří tábořiště. Skupina trampů řečených Divočáci se spojila s partou tzv. Hopsajících dervišů a přejmenovali toto tábořiště podle povídky Breta Harta na Roaring Camp neboli Tábor řvavých. Konečná změna názvu osady pak souvisí s filmovým westernem *Červené eso* (The Read Ace 1917)⁷⁹, v němž se objevuje *Údolí Ztracené naděje* (The Valey of

⁷⁸ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 10.

⁷⁹ Film měl 3 epopeje, 16 epoch a 32 dílů. WAIC, M.- KÖSSL, J. *Český tramping 1918-1945*, s. 18.

Lost Hope). V primitivních přístřešcích a boudách zvaných trafiky⁸⁰ a s jednoduchým vybavením se trampové oddávali romantickému snění, zpěvu prvních písní a sportu. V roce 1924 byla osada Ztracená naděje, zvaná též familiérně Ztracenka, za četnické asistence ze svého původního místa vystěhována. Od tehdejšího štěchovického starosty však získala jiný pozemek a přesunula se na jiné, ale stejně malebné místo.

K několika málo zakládajícím členům se postupně přidávali další vyznavači volného táboření v přírodě a osada se začínala pomalu rozrůstat. Patřily k ní i takové osobnosti, jako byli např. zakladatelé tramské písně Jarka Mottl a Jaroslav Novák nebo známí sportovci té doby — Brejla, Ženíšek, Louskáček, Martínek či Proda. Jezdili tam i takoví lidé, jako byl populární malíř Zdeněk Burian, komik Jaroslav Štercl nebo hudební skladatel, cestovatel a filmový dokumentarista Eduard Ingriš. Na osadě v té době vycházel i měsíčník o jediném exempláři nazývaný Proudník, který je považován za první tramský časopis vůbec. Často se pořádaly tzv. „sleziny, sleziny“, později zvané potlachy, u ohně se četly knihy Jacka Londona a Karla Maye a zpívaly první tramské písně, pořádaly různé zábavné taškařice, jako byly maškarní tancovačky a především se sportovalo.

Zima a následné velké mrazy v roce 1929 způsobily značné škody. Jelikož se osada nacházela blízko řeky, byla v tomto roce téměř z poloviny zničena plujícími ledy.⁸¹ Podobná situace se pak v historii osady odehrála ještě jednou, a to v roce 1940. Při této události došlo rovněž k zatopení Svatojánských proudů, následkem čehož byla Ztracená naděje celá nově postavena výše v lese, nad zátopovým územím.

Za druhé světové války bylo zabráno území naproti osadě německými vojenskými oddíly pro vybudování velkých letišť.⁸²

Další události týkající se historie osady by byly dohledatelné pouze v případě, že by existovala osadní kronika. Bohužel, jak mi sdělil nynější šerif osady p. František Hacker, kronika, jako většina takto starých a vzácných dokumentů a knih, se nenávratně ztratila. Je však nesporné, že do osadního života kromě živelných pohrom nejvíce zasáhly i obě světové války a s nimi související proměny společenského a politického spektra a že se osadní osazenstvo do značné míry proměnilo. Lze však s úlevou konstatovat, že osadní život neutichl a že přicházejí nové a nové generace trampů, kteří zde s úctou a láskou vzpomínají na své předky a udržují tramskou tradici nezávisle na tom, jak se proměňuje okolní svět.

⁸⁰ NOHA, R. *Odlesky táborových ohňů: Vzpomínky na tábornictví, woodcraft, skauting a tramping u nás i ve světě*, s. 14.

⁸¹ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 23-24.

⁸² HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 251.

3.2. Politika v trampingu

3.2.1. V počátcích

Zrod trampingu samotného lze zařadit ještě do doby, kdy naše země byly součástí Rakouska—Uherska. Tramping se vždy nacházel na hranici legality. Někde byl mlčky tolerován nebo víceméně trpěn, jinde permanentně nebo nárazově potírán.⁸³ V průběhu dějin docházelo k jakýmsi nárazovým vlnám reagujícím na společenské a politické poměry v zemi, kdy se k tomuto životnímu stylu hlásilo více či méně vyznavačů. Už od začátku svého vzniku však neměl tramping, jak se říká, na růžích ustláno. Pro dokreslení uvádím jeden z příkladů, které se mi podařilo dohledat na internetu: „*Trampové museli neustále bojovat s českou byrokracií a přizpůsobovat se místním katastrálním i občanským poměrům. Například osada Arizona založená 30. října 1921 v Posázaví se neobešla bez obecního schůzování, byla přijatá starostou pod názvem „Filmová společnost“ a musela se zavázat, že bude platit poplatek 15 Kč měsíčně, bránit svěřený pozemek proti cizím lidem, nebude bránit pastvě hus a koz a nebude domácím škodit na hospodářství, že povede dozor na lukách a k tomuto účelu dostala od obce korunové pokutové bloky. Společnost musela při každé návštěvě osady zaplatit kauci 500 Kč, která jí byla vždy při odjezdu vrácena. Již tehdy se trampové museli smířit s případnými kontrolami ze strany starosty či místního četníka.*“⁸⁴

Tramping byl neutrálně přijímán jak levicovými, tak i středovými stranami. Pravicové strany se k němu stavěly negativně, velice ostře a zásadně. V pravicových listech proti němu vycházely nepřátelsky zaměřené články. Byl dáván do protikladu ke skautingu jako projev neposlušnosti a neochoty ke kázní.⁸⁵ V tomto období byla cítit snaha o svázání trampingu do organizace skautingu podobné a o jeho přeměnu v politicky konformní hnutí.⁸⁶ „*Kulturní a sociální charakter českého trampingu se dotvořil v 30. letech 20. století, kdy se i politizoval, často ve formě poněkud anarchizujícího sociálního hnutí, zakotveného v proletářském, nezaměstnaneckém a studentském prostředí, blízkém levicovému smýšlení. Jednalo se vlastně o alternativní životní styl, kontrastní ke středostavovské (buržoazní či spíše maloměstácké = „pad'ourské“) morálce a převládajícím životním konvencím, diktovaným státem (...) Sblížení s uměleckou avantgardou, vydávání trampských časopisů, trampské soubory a festivaly či*

⁸³ ALTMAN, K. ... jak někteří trampují. In: *Rajče na útěku. Kapitoly o kultuře a folkloru dnešních dětí a mládeže s ukázkami*, s. 260.

⁸⁴ ŘÍHOVÁ, V. *Lesní moudrost – II.* [online], 10. 10. 2006 [cit. 29. 10. 2012]. Dostupné z WWW: <http://blisty.cz/art/30651.html>

⁸⁵ Archivní záznamy poukazující na nepřístojné chování trampů poskytlo Regionální muzeum v Jílovém u Prahy. Viz. příloha s. 96-100.

⁸⁶ ALTMAN, K. Trampové a moc. K problematice postavení trampského hnutí ve společnosti od počátku dvacátých let do současnosti. *Český lid*, 2000, roč. 87, č. 3, s. 223 – 238, s. 224.

masový zájem o specifické oblečení a sportovní potřeby vedly ke komercializaci, toleranci a dokonce i podpoře v širších reformistických kruzích. Naopak některé prvky protestní kultury a specifické životní formy trampingu (stanování nesezdaných lidí, užívání zbraní, polní a lesní pých) byly státními institucemi i širokou veřejností silně kritizovány a potírány.⁸⁷

3.2.2. Velká hospodářská krize 1929-1934

Období velké hospodářské krize ovlivnilo trampingu především z hlediska ekonomického a také vysokou mírou nezaměstnanosti. To způsobovalo, že nebyl dostatek peněz na pronájem pozemků a trampové, kteří neměli práci, zůstávali na osadách celoročně, neboť v nich byl pobyt levnější než ve městech. Obavy o masovost trampingu narůstaly především v řadách buržoazie. To si uvědomovali především komunisté, proto začali trampingu podporovat. Trampové se podpory dočkali i ze strany národních socialistů, kteří naopak brojili proti komunistům a trampy před nimi varovali. Tak se zhruba od roku 1929 trampingu do jisté míry zpolitizoval. „Tvrdé postihy trampského hnutí ze strany státního aparátu a potřeba oponovat jim přivedly mnohé trampy k příklonu k radikální levici, reprezentované Komunistickou stranou Československa,...“.⁸⁸ Rozdělit se na politický a nepolitický. Oba proudy sjednocovala snaha o obhájení jeho existence, lišil se však názor na formu této obhajoby.

Politici trampové se sdružovali kolem časopisu *Tramp*. Ten navazoval na satirický časopis *Trn*, který se nesl v duchu protiměšťácké satiry. *Tramp* byl založen jako samostatný týdeník v roce 1926 a v roce 1930 byl odkoupen sdružením Frakce trampů-komunistů založením Trampského vydavatelského družstva. Stal se tak komunistickým časopisem a postupem času začal upozorňovat na sociální nespravedlnost⁸⁹. Jak však uvádí Bob Hurikán ve svých „*Dějínách trampingu*“⁹⁰, časopis *Tramp* byl příliš svázan s politikou a někteří trampové se od něj tedy distancovali. Bob Hurikán ve své knize také obviňuje časopis *Tramp* z podněcování protitrampských nálad a za vinu mu přičítá i následné vydání Kubátova nařízení z roku 1931⁹¹. Z pravicových stran se trampingu snažil ovlivnit především *Polední list*, jehož vydavatelem byl fašista Jiří Stříbrný. Trampové se však od tohoto zneužívání distancovali. Komunistický *Rudý večerník* na to zareagoval zavedením rubriky *Z údolí a osad*

⁸⁷ VÁGNER, J. - FIALOVÁ, D. a kol. *Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku*, s. 59-60.

⁸⁸ ALTMAN, K. Trampové a moc. K problematice postavení trampského hnutí ve společnosti od počátku dvacátých let do současnosti, s. 225.

⁸⁹ WAIC, M., Tramping v období velké hospodářské krize v Československu 1929-1934. *Acta Universitatis Carolinae Gymnica*, 1987, roč. 23, č. 2, s. 5-26., s. 8-9; NOHA, R. *Odlesky táborových ohňů: Vzpomínky na tábornictví, woodcraft, skauting a trampingu u nás i ve světě*, s. 22.

⁹⁰ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*.

⁹¹ Tamtéž, s. 246.

a snažil se trampy získávat pro boj proti kapitalismu⁹². Zdá se, že přetahování o politickou přízeň tohoto hnutí nebralo konce.

Tzv. nepolitičtí trampové se pak seskupovali především kolem *časopisů Naše osady a Naše stezka*, které ovšem neměly tolik financí a takové kontakty jako redaktoři *Trampa*.

V roce 1929 se také objevil plán na předvojenskou brannou výchovu, do něhož měli být trampové zapojeni společně s dalšími tělovýchovnými a mládežnickými organizacemi. Tato myšlenka trampům samozřejmě nebyla po chuti a nikdy se v době krize ani neuskutečnila. Tramping se radikalizoval. Nejen z podnětu pravicových stran se v novinách objevovaly štvavé články proti trampům. Tehdejší štvance způsobila to, že se vážně uvažovalo o vzniku *Svazu trampů*, který se měl stavět na jejich obranu. Mělo jít o volné sdružení, které by sjednotilo většinu tramské obce.⁹³ Většina zástupců různých tramských osad se však rázně postavila proti jakékoli organizaci trampingu, a tak tento úmysl vyšel naprázdno. Kolem časopisu *Tramp* a jeho vydavatelů se však utvořilo seskupení nazvané *Tramský obranný výbor* (TOV). Nepolitičtí trampové vytvořili podobnou organizaci nazvanou *Unie tramských osad* (UTO). Obě tyto skupiny usilovaly o obhajobu trampingu. Trampové pořádali sleziny a diskutovali o aktuálních problémech především v Praze⁹⁴.

Nejdůležitějším zásahem do tramského hnutí se jeví nařízení tehdejšího zemského prezidenta Kubáta, kterým se jej v roce 1931 pokusil zastavit nebo alespoň částečně omezit. Byl to výnos, který mimo jiné zakazoval: „(...) *při campingu a trampingu společně táboření osob různého pohlaví v přírodě i ve stanech, chatách a srubech – vyjímaje táboření rodinné, pobíhání v nedostatečném úboru, zvláště úboru koupacím mimo obvod vykázaných koupališť, zpívání popěvek obsahů nemravného* (...)“⁹⁵. Přestupky této vyhlášky měly být trestány pokutou od 10 do 5000 Kč, případně odnětím svobody od 12 hodin do 14 dnů. Společné táboření bylo zakázáno bez ohledu na plnoletost⁹⁶. Trampové sice toto nařízení ignorovali a postavili se proti němu velkým shromážděním v Pivovarské zahradě na Královských Vinohradech čítajícím zhruba deset až patnáct tisíc trampů, politická angažovanost a projevy některých trampů a redaktorů kolem časopisu *Tramp* však do shromáždění vneslo nevoli a prohloubily roztržku mezi politickými a nepolitickými trampy. Shromáždění bylo nakonec rozehnáno jízdní policií. Reakcí tehdejší vládnoucí moci na toto shromáždění bylo pouze to, že se uvažovalo o rozšíření tohoto výnosu, což by jistě nebylo trampům po chuti. Na veřejnost

⁹² NOHA, R. *Odlesky táborových ohňů: Vzpomínky na tábornictví, woodcraft, skauting a tramping u nás i ve světě*, s. 21; WAIC, M. Tramping v období velké hospodářské krize v Československu 1929-1934, s. 10.

⁹³ WAIC, M.- KÖSSL, J. *Český tramping 1918-1945*, s. 35.

⁹⁴ WAIC, M. Tramping v období velké hospodářské krize v Československu 1929-1934, s. 13.

⁹⁵ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 246.

⁹⁶ WAIC, M. Tramping v období velké hospodářské krize v Československu 1929-1934, s. 15-16.

začaly pronikat i informace o chystaném zákazu vstupu do lesů, který začala připravovat veřejná lesní správa po dohodě s majiteli soukromých lesů. Nastalo policejní plnění Kubátova výnosu. Trampové byli po lesích honěni a omezováni na svobodě. Byli šikanováni a trestáni pokutami. „*Trampové se začali sjíždět do Prahy, psát do novin, rozmnožovat a roznášet letáky, soudit se se státem, (...)*“.⁹⁷ Koncem roku 1931 se trampové ve svém boji proti Kubátovu výnosu sjednotili. Jejich nastupující a stále sílící odpor podporovaný velkou částí veřejnosti a tisku (*České slovo*, *Polední list*) proti těmto akcím však dokázal vyvolat v roce 1935 anulování Kubátova nařízení Nejvyšším správním soudem⁹⁸. Díky nedostatku peněz byla pozastavena činnost tramských časopisů a trampové ztratili prostor pro diskuze a možnost rychlého informování. I když se trampovalo dál, byl tramping po roce 1931 přeci jen na ústupu. „*Trampové si bedlivě střežili svéráznost a samostatnost svého hnutí (...) zvláště pro svůj odpor k organizaci se nestali jednotnou silou, která by představovala pro vládnoucí třídu akutní hrozbu. V okamžicích ohrožení svého hnutí dokázali vystoupit jednotně, ale když bezprostřední nebezpečí pominulo, vrátili se na své osady*“.⁹⁹

V roce 1936, kdy vypukla občanská válka ve Španělsku, bojovali po boku španělského lidu také českoslovenští dobrovolníci, trampové mezi nimi.

3.2.3. Za války

Ve válečné době tramping samozřejmě značně ochabl. Bylo zakázáno shromažďování většího počtu lidí, trestáno bylo i zapalování ohňů. Trampovalo se tedy jen málo, v malých skupinkách a tajně. Za přestupky hrozil výslech na gestapu, v horším případě pak pobyt v pracovním nebo koncentračním táboře¹⁰⁰. Řada trampů byla díky svému věku nasazena na frontu, na nucené práce a do svých osad a na vandry se již nevrátila.

Mnozí trampové se však represí ze strany nacistů nezalekli. Aktivně působili i po okupaci Čech a Moravy doma i v zahraničí. Někteří z nich se účastnili domácího i zahraničního odboje. Je známo, že Bob Hurikán, autor historie trampingu, například vedl *Tramskou partyzánskou zimní brigádu*¹⁰¹, kterou však nacisté po čase objevili. Její vznik je

⁹⁷ ŘÍHOVÁ, V. *Lesní moudrost – II.* [online], 10. 10. 2006, [cit. 29.10.2012]. Dostupné z WWW: <http://blisty.cz/art/30635.html>

⁹⁸ VÁGNER, J.- FIALOVÁ, D. a kol. *Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku*, s. 62; HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 246-247.

⁹⁹ WAIC, M. Tramping v období velké hospodářské krize v Československu 1929-1934, s. 23.

¹⁰⁰ ALTMAN, K. Trampové a moc. K problematice postavení tramského hnutí ve společnosti od počátku dvacátých let do současnosti, s. 227.

¹⁰¹ Podrobnější informace o Partyzánské zimní brigádě, oddíl 1-10, lze nalézt ve spisu č. 308-12-6 uloženého na Ministerstvu národní obrany. WAIC, M.- KÖSSL, J. *Český tramping 1918-1945*, s. 9.

datován již do roku 1939. Tato skupina českých vlastenců se podílela mimo jiné i na přípravách útěku tehdejšího ministra Laušmana do Anglie v létě 1939, dále pak na rozšiřování ilegálních tiskovin, zpravodajské činnosti, sabotážích či zásobování partyzánů. Z této brigády se začátkem roku 1943 vydělily menší partyzánské družiny, z nichž vzniklo deset oddílů partyzánské zimní brigády působících v oblastech: Praha, Hradecko, Choceňsko, Polabí, Jičínsko, severní Čechy, Plzeňsko, Kutnohorsko, Kladensko—Rakovnicko a Roudnicko.¹⁰²

Některé z osad byli kamarádi nenasazení do války nuceni opustit, neboť si tato území zabrala německá armáda, která na nich chtěla vybudovat velká letiště (např. na soutoku Vltavy a Sázavy).

3.2.4. Poválečný vývoj do r. 1968

Po válce nastalo období, kdy měli lidé úplně jiné starosti, než trávit volný čas v přírodě. Všeho byl nedostatek a bylo nutno obnovit zničenou ekonomiku. V roce 1948, kdy se k moci dostala komunistická strana, byla otázka trampů na okraji jejího zájmu. Zhruba po dvou letech si ovšem začala tehdejší společnost uvědomovat „nebezpečí“ neorganizované mládeže potulující se bezcílně po lesích. *„Podle komunistů byl tramping živelné hnutí třídně neuvědomělé proletářské mládeže, kterým dávala najevo své zklamání nad nesplněnými nadějemi vkládanými do vzniku republiky a svůj odpor k jejímu buržoaznímu řádu.“*¹⁰³ Komunisté zakázali, přejmenovali nebo dosadili svoje lidi do vedoucích pozic všech tehdejších organizací majících vliv na výchovu mládeže. Snažili se podchytit a ovládnout mládežnické organizace Sokol, Orel nebo Junák. Když se jim to nepodařilo, organizace jednoduše zakázali. Nejeden jejich člen přešel k trampingu, o kterém se vědělo, že na něj komunistická moc jen stěží dosáhne. Co si však měli komunisté počít s trampingem, do něhož bylo obtížné se pro jeho neorganizovanost a neprůhlednost, jakýmkoli způsobem infiltrovat? Nezbyvalo nic jiného, než jej nějakým způsobem podchytit. Trampů v té době sice ubylo, osady nepřibývaly v takové míře jako dříve, tramping však stále žil svým životem a nemínil se politickému tlaku přizpůsobit. Komunisté tedy volili taktiku represí a perzekucí v občanském životě trampů. Velké množství kamarádů skončilo především v padesátých letech ve vězení, na mučení, v pracovních táborech či na popravištích. Potýkali se s neustálými kontrolami, především na místech větších shromáždění, někteří z nich pak byli pronásledováni a hlídáni Veřejnou a Státní bezpečností. *„Tehdejší mladé lidi nelákala pouze příroda, ale především možnost zbavit se alespoň na nějakou chvíli organizovaného života*

¹⁰² Tamtéž, s. 92.

¹⁰³ VÁGNER, J.- FIALOVÁ, D. a kol. *Regionální diferenciace druhého bydlení v Česku*, s. 65.

*tak, jak byl nalinkován ve škole, v pionýrské organizaci, v ČSM, na učilištích.*¹⁰⁴ Komunističtí „mocipáni“ se snažili tramskou ideu svobodného života umlčet jakýmkoli prostředky.

Známým případem zásahu politické moci do trampování je tzv. krvavý potlach T.O. (tramské osady) Vlčice v Jetřichovicích u Děčína ve dnech 6.-7. července 1963, kdy bylo setkání účastníků tohoto potlachu rozehnáno za pomoci obušků, napřažených samopalů, reflektorů a služebních psů jednotkami Veřejné bezpečnosti a Lidovými milicemi.¹⁰⁵ K zásahu došlo i přesto, že byl potlach původně schválen a bez námitek k němu bylo měsíc před jeho konáním vydáno úřední povolení. Zákaz z neznámých důvodů přišel na poslední chvíli a setkání trampů tak nebylo již možné odvolat. Trampové byli legitimováni, vyzývání k tomu, aby se „jménem zákona rozešli“, posléze obklíčení a bití. V dlouhém průvodu pak byli nocí odvedeni k nákladním autům a posléze rozvezeni do třiceti kilometrové vzdálenosti od místa potlachu, kde byli většinou propuštěni. O jeho průběhu podrobněji napsal v časopise *Signál*, vydávaném organizací Svazarm¹⁰⁶ tehdejší redaktor, tramp a komunista Bohuslav „Irčan“ Čepelák.¹⁰⁷

Po roce 1964 však došlo ke změně postoje mocenského aparátu k trampingu díky částečné liberalizaci společnosti. Toto hnutí nebylo již potíráno tak jako dříve. Sdělovací prostředky, rádio, tisk i televize o něm mohly svobodně informovat. Kromě rubriky v *Mladém světě* nazvané *Táborový oheň* vznikl sloupek *Z údolí a osad v Obraně lidu* věnovaný trampingu. V Ostravě v říjnu 1965 začal vycházet kromě jiných i časopis *Tramp*, který dosáhl o čtyři roky později nákladu 43 000 výtisků. V roce 1967 vznikl v Ústí nad Labem tramský hudební festival Porta.¹⁰⁸ Zároveň bylo umožněno vydávání publikací pojednávajících o tomto fenoménu. I díky této skutečnosti se tramping zpopularizoval a začaly vznikat nové osady.¹⁰⁹

Na krátkou dobu se v roce 1968 pod záštitou ČSM objevuje nově vzniklá organizace Česká tábornická unie (ČTU). Její prezentace ve smyslu zahrnutí táborníků a trampů některé z nich pobouřila. I když se později ČTU od ČSM formálně odtrhla, i nadále v ní působila řada

¹⁰⁴ Stanislav Motl in HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 252.

¹⁰⁵ Stanislav Motl in HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 252.

¹⁰⁶ Svaz pro spolupráci s armádou.

¹⁰⁷ PETROVÁ, J. Tramping. In: *Zapomenutá generace 80. let 20. století. Nezávislé aktivity a samizdat na Plzeňsku*. Plzeň: Jana Petrová, 2009. s. 64-71. s. 62.

¹⁰⁸ KUČEROVÁ, B. Tramping-fenomén ryze český, *Literární noviny*, 2001, roč. 12, č. 21, s. 5.

¹⁰⁹ ALTMAN, K. Trampové a moc. K problematice postavení tramského hnutí ve společnosti od počátku dvacátých let do současnosti, s. 229-232.

svazáckých funkcionářů.¹¹⁰ V roce 1970 byla ČTU zakázána a znovu obnovena až po dlouhých dvaceti letech v roce 1990.

Zmiňovanému rozmachu však učinil konec vstup „spřátelených armád“ na naše území v srpnu roku 1968.

3.3. Období tzv. normalizace

Aby bylo možno si uvědomit souvislosti politické scény tehdejší doby s trampíngem, je třeba na úvod připomenout klima, ve kterém se tehdejší společnost nacházela. Za vrcholné období tzv. normalizace neboli postupného obnovení kontroly komunistického režimu nad společností, je označováno období těsně po srpnu 1968 či spíše od dubna 1969 až do roku 1971. V této době dosáhlo zastrasování veřejnosti svého vrcholu. Byly rekonstruovány základní struktury komunistické moci, byla obnovena kontrola nad médii, zlikvidovány zbytky politické opozice a nevyhovujících společenských organizací. Od tohoto roku až do listopadu roku 1989 lze potom ve smyslu tzv. normalizace hovořit o stabilizaci rozvolněných poměrů.

Ve druhé polovině šedesátých let minulého století v bývalé Československé socialistické republice¹¹¹ procházelo centrálně řízené hospodářství, které řídila přes své převodové páky totalitní komunistická strana, opět jednou ze svých četných krizí. Byla to doba, kdy byli nejstarší zakladatelé komunistické diktatury již po smrti (Gottwald, Zápotocký, Nejedlý, Kopecký, Nosek, aj.) a v Komunistické straně Československa¹¹² i ve státním aparátu se k moci postupně začala dostávat nová generace nespokojená s dosahovanou životní úrovní a s permanentními nedostatky centralizovaného trhu. Tito lidé začali postupně – také pod vlivem příkladu „socialistické Jugoslávie“ a také frustrování úspěšným hospodářským zázrakem v tehdejší Německé spolkové republice a v Rakousku – přemýšlet o změnách ve stylu řízení ekonomiky, kterými by zajistili lepší výkonnost socialistického hospodářství. Z myšlenek na ekonomickou reformu postupně začala vyrůstat širším způsobem pojatá představa „socialismu s lidskou tvář“, ke kterému se otevřela vrátka po pádu stalinistického prezidenta a prvního tajemníka Ústředního výboru Komunistické strany Československa¹¹³ Antonína Novotného. Kolem prezidenta a prvního tajemníka ÚV KSČ se totiž sdružovali

¹¹⁰ PETROVÁ, J., *Zapomenutá generace 80. let 20. století. Nezávislé aktivity a samizdat na Plzeňsku*, s. 62.

¹¹¹ Dále jen ČSSR.

¹¹² Dále jen KSČ.

¹¹³ Dále jen ÚV KSČ.

konzervativci odmítající změnu systému zavedeného v 50. letech podle sovětského vzoru.¹¹⁴ Po jeho odvolání a odstoupení z prezidentské funkce se skupina reformně naladěných členů KSČ rozhodla pro veřejnosti otevřenější diskusi o reformách, než bylo dosud zvykem. Toto „povolení šroubů“, jak bývá tato doba někdy označována, se této skupině však postupně začalo vymykat z rukou. Několik měsíců uvolnění bylo zakončeno okupací Československa armádami tzv. Varšavského paktu v noci z 20. na 21. srpna 1968.

Gustáv Husák byl do funkce prvního tajemníka Ústředního výboru Komunistické strany Československa zvolen v dubnu 1969. V té době se urychleně začala měnit jak personální situace na nejrůznějších úrovních tehdejší vládnoucí strany, tak na všech úrovních nejrůznějších složek mocenského aparátu (vnitro, armáda, média, ministerstva, ředitelství státních podniků, atd.). Snaha ortodoxních komunistů o mocenský návrat před leden 1968 a rychlou demontáž polednových reformů byla úspěšná z mnoha důvodů. Komunistická strana vlastně nikdy své pozice ve státě plně neopustila a v etapě tzv. normalizace šlo především o výměnu těch komunistických kádřů, které se z hlediska skupiny kolem Gustava Husáka „neosvědčily“ nebo „zklamaly“. Šlo o výměnu lidí, kteří nebyli buď vůbec, anebo nebyli „včas“ ochotni zavrhnout mírnou politickou liberalizaci z jara a léta 1968 podle pokynů Husákovského vedení. *„Mezi lidmi se pozvolna šířilo poraženectví, pocit bezmoci, zoufalství a vkrádal se strach, že zanedlouho mohou být za veřejně projevený nesouhlas postiženi podobně, jako tomu bylo v padesátých letech.“*¹¹⁵

Byla plně obnovena cenzura, z médií musely zmizet všechny myšlenky, které byly ideologickou komisí ÚV KSČ označeny za „pravicový oportunismus“. Všechna média byla postupně obnovenými nátlakovými mechanismy výše zmíněné ideologické komise ÚV KSČ přinucena spustit kampaň proti osobnostem Pražského jara 1968. Masivně začalo být uplatňováno politické zastrašování a ekonomický tlak a také zákulisní intriky místo jasných veřejných dohod. *„Z hlediska sociálně-psychologických mechanismů je hlavní zásadou budování moci strach, dále nejružnější formy tyranie či jiná snaha vyvolat osobní loajalitu, poslušnost, případně i předstíranou nebo skutečnou servilnost.“*¹¹⁶ *„Normalizační režim měl prý lidem nabídnout sociální jistoty a mírný růst životní úrovně výměnou za vědomou pasivitu v prosazování politických svobod (...). Kritici tohoto výkladu ovšem zdůrazňují, že pasivitu obyvatelstva lze stěží označit za dobrovolnou, a poukazují spíše na význam strachu z moci, která zastrašila společnost účelovou represí i vážnými sociálními důsledky případného*

¹¹⁴ PROKŠ, P. Konec jednoho experimentu. (Krise a pád totalitního režimu v Československu 1968-1989). Jinočany: H&H, 1993. 66 s., s. 7.

¹¹⁵ PROKŠ, P. Konec jednoho experimentu. (Krise a pád totalitního režimu v Československu 1968-1989), s. 33.

¹¹⁶ KABÁT, J. *Psychologie komunismu*. Praha: Práh, 2011. 470 s., s. 11.

odporu.“¹¹⁷ Noví (leckde spíše staronoví) šéfové bezpodmínečně uplatňovali oficiální linii Husákova ÚV KSČ. První „čistky“ samozřejmě probíhaly v KSČ a relativně rychle stabilizovaly pozice „komunistických konzervativců“ už do plenárního zasedání ÚV KSČ v říjnu 1969. Již zde bylo jasné, že jsou všichni reformě naladěni komunisté z okruhu bývalého Dubčekova vedení KSČ odstaveni na vedlejší kolej a že definitivně ztratili vliv v rozhodujících mocenských strukturách. Na personální čistky v KSČ urychleně navazovaly čistky v Lidových milicích a dále na všech úrovních Ministerstva vnitra a bezpečnosti (Sbor národní bezpečnosti – tady jak ve Veřejné bezpečnosti, tak především ve Státní bezpečnosti) a nejinak tomu bylo i na Ministerstvu obrany a v tehdejší Československé lidové armádě.

Po personálních čistkách v KSČ následovala likvidace ostatních společenských a politických struktur, které v roce 1968 spontánně vznikly jako důsledek polednových reforem. Šlo především o personální a organizační zničení Junáka, obnoveného Sokola, Klubu angažovaných nestraníků, Klubu 231, destrukci přípravného výboru Československé sociální demokracie, zničení nejrůznějších dobrovolnických kulturních a zájmových spolků, jednot či klubů. Vesměs šlo o skupiny osob, které organizačně stály mimo povinné členství v tehdejší Národní frontě, tedy mimo organizaci, která byla převodovou pákou vůle KSČ dovnitř všech nepolitických sdružení občanů. V další fázi proběhly personální a organizační změny ve všech zájmových organizacích či složkách výše zmíněné Národní fronty. Za nejdůležitější bylo považováno opětovné ovládnutí „věrnými soudruhy“ všech struktur odborů. Normalizace znamenala také likvidaci celé řady kulturně orientovaných časopisů či sborníků nebo nejrůznějších revue s celostátním, ale i regionálním dosahem.

Od ledna 1970, kdy byl schváleny pokyny k výměně stranických legitimací, v KSČ byly shora ustanovovány prověřkové komise. Konstituovaly se jednak ze starých komunistických fanatiků a pak z mladých iniciativních aparátčků, kteří uvítali tuto generální očistu KSČ jako příležitost k rychlé kariéře. *„Hlavním znakem pro udržení stability moci je pocit opory v někom ještě silnějším a ještě mocnějším, kdo nám dává výměnou za mou oddanost a loajalitu podíl na této moci. Proto jste na svém úseku ochotni udělat vše, abyste se na této moci mohli podílet a tuto moc podporovat.“*¹¹⁸ Prověřkové komise odebraly členskou legitimaci KSČ přes půl milionu členů.

Myšlenkovým zdůvodněním normalizace byl dokument nazvaný *„Poučení z krizového vývoje ve straně a společnosti po XIII. sjezdu KSČ.“*, který z komunistického hlediska

¹¹⁷ CUHRA, J. a kol. *České země v evropských dějinách. Díl čtvrtý od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006. 360 s., s. 263.

¹¹⁸ Tamtéž, s. 12.

ideologicky zdůvodňoval sovětskou okupaci a rozhodnutí vedení KSČ, která byla typická pro ono období tzv. normalizace. Toto „Poučení“ interpretovalo okupaci jako „bratrskou a internacionální pomoc“ a částečnou politickou liberalizaci od února do srpna 1968 jako „kontrarevoluci“. Politicky pak vítězství normalizátorů potvrdil XIV. sjezd KSČ v květnu 1971 a poté volby do zastupitelských orgánů ve dnech 26. -27. 11. 1971.

„Taktikou mocenského centra bylo dát obyvatelstvu jistou možnost, aby se realizovalo v hospodářské a sociální oblasti. Lidé se tak začali soustřeďovat na uspokojování svých materiálních potřeb, zásadně se měnila jejich hodnotová struktura. Většina obyvatelstva se vzdala demokracie, občanských a lidských svobod a jejím ideálem se staly hodnoty materiální. Vládnoucí skupina tak uzavřela s občany jakousi společenskou smlouvu: zabezpečila určitý životní standard, zaručila sociální jistoty a na oplátku vyžadovala apolitičnost, rezignaci na veřejný a politický život.“¹¹⁹ Někteří lidé začínali utíkat do soukromí, značnou měrou se rozšiřovalo tzv. druhé bydlení — chataření a chalupaření. Vznikaly malé uzavřené skupiny, které si svým způsobem udržovaly nezávislost na komunistické moci a v nejednom případě tak vytvářely podhoubí pro pozdější proměnu ve společnosti. Do těchto občanských iniciativ patřily kromě disidentských skupin vydávajících zakázanou literaturu a pořádajících bytové semináře i mládežnické spolky vyznávající životní styl spojený s rockovou hudbou, skautingem, ekologickými a náboženskými aktivitami a samozřejmě i trampingu.¹²⁰

3.3.1. Tramping v době tzv. normalizace

Srpnová invaze „spřátelených“ armád Varšavské smlouvy byla šokem snad pro každého. Protestní akce, které proti okupaci v té době probíhaly, vyvrcholily upálením Ryszarda Siwiece, Jana Palacha, Jana Zajíce a Evžena Ploceka. Národ byl ochromen. Trampy nevyjímaje. Jeden z jejich kamarádů položil za naši svobodu oběť nejvyšší. Jan Zajíc, kterému přezdívali Míša, už mezi nimi nebyl. Na dlouhou dobu smích kolem táborových ohňů utichl. Nejen trampové si uvědomovali, že se stalo něco mimořádného. Zpráva o jeho oběti se objevila na první straně březnového čísla časopisu Tramp. Jan Zajíc zanechal pro svou rodinu i své kamarády pár řádek na rozloučenou. Mimo jiné napsal: „(...) znám cenu života a vím, že je ta nejvyšší. Ale já hodně chci pro Vás pro všechny, a proto musím hodně platit. Po mém činu nepodléhejte malomyslnosti.(...) Nesmíme se nikdy smířit s nespravedlností, ať už je

¹¹⁹ VANĚK, M. *Nedalo se tady dýchat. Ekologie v českých zemích v letech 1968-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, Maxdorf, 1996. 170 s., s. 31-32 z OTÁHAL, M., *Opozice, moc, společnost 1969/1989. Příspěvek k dějinám „normalizace“*. Praha: Maxdorf, 1991, 124 s.

¹²⁰ CUHRA, J. a kol. *České země v evropských dějinách. Díl čtvrtý od roku 1918*, s. 264.

jakákoliv. Moje smrt Vás k tomu zavazuje. Nenechte ze mne udělat blázna! Pozdravujte kluky, řeku a les. Sbohem a odpusťte HONZA.“¹²¹

Tzv. normalizace ve svých počátečních a nejtvrdších mocensko-politických projevech odebrala trampskému hnutí možnost veřejně se prezentovat a takto se i do jisté míry sebe-propagovat. Všechny časopisy nebo tématické stránky, které se trampingu věnovaly, byly rázně omezeny nebo zastaveny. Veřejné koncerty hudby, která s trampem souvisela a souvisí (folk a country) nebyly povolovány, interpreti této hudby měly velmi omezený nebo znemožněný přístup do médií. Na celou řadu kapel, které měly již delší dobu zákonný profesionální statut, byl vyvinut tlak k přejmenování a používání angličtiny v písňových textech bylo omezováno. Represe komunistické moci tehdy dosahovaly svého vrcholu. Nově jsou rušeny skautsko-junácké oddíly, v mládežnických časopisech, především v Mladém světě, jsou rušeny nebo na minimum omezovány rubriky o táboření a pořádání tábornických akcí, trampové jsou postihováni např. nemožností studia, zákazy vycestování atd.

Navzdory normalizaci se však trampovalo dále a tramping opět začal díky své volnomyšlenkářské, ničím nespoutané podobě nabývat na síle jako způsob trávení volného času – a do jisté míry i jako životní postoj. *„Ani dvacetileté období tzv. normalizace sedmdesátých a osmdesátých let nepředstavovalo pro trampské hnutí výraznou pohromu. Režim nekladl nepřekonatelné překážky rozvoji trampingu: čas od času byly potlačovány pouze jeho výstřelky, zvláště pak akce masového charakteru, např. potlachy s účastí mnoha trampských osad, které nejspíše mohly přerůst v projevy nesouhlasu s politikou komunistické strany. K represím však docházelo poměrně ojediněle. Hnutí bylo udržováno v mezích neškodnosti, víceméně pod kontrolou, a to především vnější (prostřednictvím veřejné bezpečnosti), jakkoli se dá předpokládat, že ani mezi trampy nechyběli agenti StB. Oficiálně byla vyzdvihována pokrokovost trampingu za první republiky jako hnutí převážně levicově orientované mládeže, k projevům trampingu v posledních desetiletích se však režim vyjadřoval velmi opatrně.*“¹²²

Díky svému hlubokému zakořenění mezi velkoměstskou – spíše středoškolskou a učňovskou – mládeží byl pro toto neformální hnutí paradoxně mocensko-politický tlak v některých regionech komunistického státu spíše impulsem pro další život. Vždyť právě tramping byla oblast, kam „vše-organizující“ ruka slábnoucí komunistické diktatury neměla

¹²¹ *Tramp* - měsíčník pro všechny milovníky přírody a volnosti. Ostrava: Česká tábornická unie v Ostravě, PULSU OSTRAVA, březen 1969, č.3. s. 1., viz. příloha s. 104.

¹²² ALTMAN, K. Trampové a moc. K problematice postavení trampského hnutí ve společnosti od počátku dvacátých let do současnosti, s. 232.

šanci dosáhnout. „*Tramping se ze záležitosti zcela veřejné a dokonce operetní stával jednou z forem disentu. Za účast na potlachách se vylučovalo z ČSM. Dnes je to k smíchu, ale pro talentovaného studenta to mohlo znamenat konec životních snů. Tehdy se tramping začal uzavírat do sebe, stával se nedůvěřivým, ortodoxním, začínal věřit jen osvědčeným hodnotám. Stával se víc rituálním, začínal lpět na svých zvycích, a jelikož neviděl svou roli v komunikaci s přítomností, obrátil se k minulosti. Vnitřně se však stával velmi silným. Definoval neobyčejný kodex mravního chování, vycházející mj. z foglarovské inspirace nereálných, avšak velmi čestných vztahů. Byla tak vytvářena alternativa k světu venkovnímu, jednoduchý, ba prostinký svět čestnosti a kamarádství, bohužel nepřenositelný do praktického života*“¹²³.

Trnem v oku bezpečnostních složek bylo i to, že tramping čerpal svou materiální a ideovou základnu z romantiky Divokého západu. Nezbytnou součástí výstroje bylo používání americké vojenské výstroje. U některých trampů tomu tak nebylo jen z praktického hlediska, nýbrž i vyjádřením svého postoje k mocenskému režimu a jistou formou protestu.¹²⁴

„*S oblibou trampingu v letech 1948-1989, ať již v jeho ryzí tábornické formě, nebo na chatových osadách, bezpochyby souvisí i tendence utíkat před pravidly společnosti komunistického režimu do azylu přírody, nemožnost cestování do zahraničí a dále omezené možnosti v oblasti trávení volného času i svobodné pracovní seberealizace. Důležitý byl také rozměr vzpoury přitažlivý hlavně pro mladou generaci.*“¹²⁵

V českých zemích měla jistá nevykořenitelnost trampingu v sedmdesátých letech za následek snahu o jistou spolupráci ze strany vládnoucího režimu – samozřejmě formou „něco za něco“. Pružnější kádry v Ústředním výboru Socialistického svazu mládeže¹²⁶, který byl oficiálním vydavatelem časopisu-týdeníku *Mladý svět*, povolily ve druhé polovině sedmdesátých let rubriku *Táborový oheň*, který se, i když v malém rozsahu, stal v celostátních rozměrech informačním zdrojem o některých tramských aktivitách. „*K okolnostem, jež trampingu pomáhaly na svět, patřily i existence nejrůznějších často pololegálních tiskovin. V jejich čele to pak bezesporu byl časopis Mladý svět (...). Už jeho první číslo vyšlo jaksí po kovbojsku-na titulní straně tehdy šestnáctistránkového černobílého týdeníku byla fotografie z natáčení českého filmu Smrt v sedle. Dovede si to představit? Policijti trampy pořád ještě*

¹²³ VONDRÁK, J.- STOKAL, F., *Legends of folk & country. Jediný téměř úplný příběh folku, tramské a country písničky u nás*. Brno: Jota, 2004. 541 s., s. 22.

¹²⁴ KAŠÁK, V. sr. s partou (ed.). *Počátky trampingu na Kačáku. Ze vzpomínek pamětníků*, s. 13.

¹²⁵ Tamtéž, s. 15.

¹²⁶ Dále jen ÚV SSM.

*tloukli pendrekama, veřejné mínění bylo pobouřeno kovbojíčky, a na titulu nového týdeníku ÚV ČSM je kovboj v sedle!*¹²⁷

Trampové však vždy lpěli na svých zásadách a do politiky nevstupovali. Když státní aparát poznal, že se mu do trampingu proniknout nepodaří, změnil taktiku svého nátlaku. Začal tramping podporovat a snažil se do něj proniknout především prostřednictvím Československého a později Socialistického svazu mládeže. *„Několikrát se komunistický režim pokusil tramping řídit, ale praví trampové nikdy neměli potřebu, aby jim pobyt v přírodě někdo organizoval. Jednou z takových organizací byl od první poloviny 60. let 20. století Československý svaz mládeže (ČSM). ČSM se tehdy, na rozdíl od 50. let, postavil na stranu těch, kdo se snažili dokázat, že tramping není státu nebezpečný a proti němu zaměřený, a nemusí již být potírán. V uvolněné době druhé poloviny 60. let pod hlavičkou organizací ČSM mohla vycházet řada trampských časopisů, mládežnická organizace zaštitila také pořádání různých kulturních akcí, jako byly např. večery trampské písničky, koncerty aj. Od roku 1966 prosadili trampové, bratři Jiří Ryvola-Wabi a Mirko Ryvola-Miki ve spolupráci s redaktorem Jiřím Tunklem trampskou rubriku Táborový oheň v časopise ČSM Mladý svět (v poznámce: Velmi populární rubrika zanikla po nástupu normalizace během roku 1969. V letech 1971-1990 byla obnovena a vedena redaktorem Janem Dobiášem. V roce 1971 zanikla rubrika Z údolí a osad, vedená od poloviny 60. let v Obraně lidu Bohuslavem Čepelákem – Irčanem, a po jeho smrti v únoru 1969 jeho ženou Zdeňkou. Ta spolu s Vlastou Štefanovou-Briggi v roce 1971 vyhlásila v této rubrice I. ročník literární trampské soutěže Trapsavec, která trvá dodnes. Nejdéle, do roku 1973, vycházela trampská rubrika Pod modrou oblohou (na 4 stranách!) v bratislavských novinách Lud.“*¹²⁸ Mnozí z trampů totiž byli členy téměř povinného SSM, někteří z nich dokonce KSČ. SSM se snažilo vyvíjet aktivity podobné trampingu. Jedním z nich bylo i hnutí na ochranu přírody Brontosaurus.¹²⁹ Další z bran umožňujícím proniknutí do řad trampského hnutí se mocenskému aparátu stal festival trampské písně Porta, který vznikl v roce 1967 v Ústí nad Labem a který byl navštěvovaný velkým množstvím mladých lidí, jehož masovost a tím i potenciální nebezpečnost si mocenský aparát uvědomoval.

¹²⁷ VONDRÁK, J.- STOKAL, F. *Legendy folku & country. Jediný téměř úplný příběh folku, trampské a country písně u nás*, s. 26.

¹²⁸ PETROVÁ, J. *Zapomenutá generace 80. let 20. století. Nezávislé aktivity a samizdat na Plzeňsku*, s. 61.

¹²⁹ ALTMAN, K. *Trampové a moc. K problematice postavení trampského hnutí ve společnosti od počátku dvacátých let do současnosti*, s. 233.

S vydáním zákona České národní rady ze dne 20. prosince 1977 o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství¹³⁰ a pravděpodobně i s aktivitami spojenými se vznikem Charty 77 se vlna perzekucí a represí proti trampům opět postupně navyšovala.

Represe ustaly až počátkem 80. let. Trampové přestali být pro svou činnost více méně pronásledováni, trampské písňe se mohly objevovat v rozhlase, v obchodech byl dostatek tábornického vybavení. ÚV SSM nad Portou převzal politicko-organizační a také ekonomickou záštitu. Z trampingu se stávala masová a módní záležitost. Avšak v této podobě s původními idejemi E. T. Setona měl už pramálo společného. To už ale bylo období postupného tání, kdy i do tehdejší Československé socialistické republiky postupně zavíтал vítr změn, který nakonec po 17. listopadu 1989 tuto diktaturu zničil.

Bezpečnostní složky měly na podchycení trampingu zcela jiný názor. Zdá se, že o všem věděly a vše bylo pod kontrolou. „*Oblast kontroly nad vlivem státu nepřátelských osob či dokonce organizací byla velmi dobře podchycena, je nepochybné, že jí příslušné orgány věnovaly soustavnou pozornost. K problematice existovaly směrnice a nařízení, závazné pro určité druhy institucí, spadala sem i spolupráce mezi orgány SNB a dalšími státními orgány (hospodářskými či společenskými). Problému se například věnoval 3. odbor X. správy Federálního ministerstva vnitra, pod nějž spadaly některé ze vzorových akcí, jejichž cílem bylo rozkrytí ilegální sítě bývalých činovníků z řad skautů, trampů či hudebních skupin a hippie. Například při akci HURIKÁN (proti skautům a trampům) byla řádně „rozpracovaná síť zločinnosti“ složky ZNB, konkrétně Štátnej a Verejnej bezpečnosti vzájomne, i s členmi pomocnej stráže VB, pracovními národných výborov, štítných lesov, společenskými organizáciami SZM, Zvazarmom, ROH a tělovýchovnými jednotami, při predvádzaní preventívno-rozkladných opatrení.*“ MASÁR, Ivan: *Boj orgánov ŠtB...*, s. 78-79.“¹³¹

Organizační struktura tak, jak ji zachytila ŠtB, je patrná na schématu viz. příloha str. 102.

Mezi trampy vznikaly vazby, jež upevňovala dynamika doby. Díky pocitu výjimečnosti a alespoň krátkých časových úseků nezávislosti na všeobjímající totalitní zvůli

¹³⁰ V některých materiálech (viz. PETROVÁ, J. *Zapomenutá generace 80. let 20. století. Nezávislé aktivity a samizdat na Plzeňsku*, s. 63) je mylně uváděn rok 1976. V tomto roce však žádný nový „Lesní zákon“ nevyšel. Výňatek ze zákona č. 96/1977 Sb., viz. příloha s. 103.

¹³¹ CUHROVÁ, L. Dvacet let ve stínu. In: VANĚK, M. *Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha: Votobia a ÚSD AV ČR, 2002. s. 152.

se tito lidé mohli dostávat do vztahů, při nichž nacházeli pochopení jeden druhého, a při nichž si mohli potvrzovat, rozvíjet či upevňovat svou identitu. Jako u většiny nezávislých skupin, které v této době působily či vznikaly, i tato byla upevňována tradicí, opakováním rituálů, sportem či kulturní činností. Ta zahrnovala především trampskou píseň, která lidi spojovala a udržovala je ve víře ve správně zvolenou cestu. Jakékoli setkání většího počtu lidí vždy vyvolávalo u totalitních režimů pocit nejistoty a nekontrolovatelnosti. Vždy a odkudkoli totiž mohlo být při větším shromáždění zaseto semeno pochybností ve správnost „budování socialismu“. „Vznik vědomě budovaných bariér proti tlaku režimu spočíval nejčastěji ve vytvoření vlastní malé skupiny, rodiny a nejbližších známých. Existence malých skupin rezistence byla důležitá, protože nešlo o individuální odpor, ale naopak o model sociální situace, který nahrazuje to, co společnost jako celek nenabízí. Efektivita této obrany byla obrovská a míra vzájemné podpory tak silná, že každý jedinec byl pak nesrovnatelně více disponován zvládat osobní rezistenci i mimo skupinu. Proto jakékoli shromažďování osob bylo pro režim tak zásadním ohrožením a problémem a režim zamezoval za jakoukoli cenu, aby k němu nedocházelo, pokoušel se je narušit přímo, anebo skrytě sítí udavačů.“¹³²

Člověk často totiž ani nemohl být součástí probíhajících převratů a změn ve společnosti. V přelomových obdobích byla moc většinou uchopována malou skupinkou lidí, k nimž se s postupem času přidávali další, kterým bylo pojetí politické moci blízké, nebo se jej snažili všemožně využít ve svůj prospěch, a proto na něm participovali. Lidé, kteří se politického dění nemohli či nechtěli účastnit, pak žili své životy po svém a jen čas od času budili zdání souhlasu s politickým děním, jen aby žili v poklidu, nepřišli o svůj majetek a případné výhody. Že i touto svou lhotežností a nezodpovědností participovali na udržení obrovské mašinérie totalitní moci ve státě, si málokdo z nich uvědomoval. „Dominantním rysem diktatury byla plná nezodpovědnost kohokoli v jakékoli části perzekučního systému za následky vlastní činnosti. Policista si mohl v určitém postavení dovolit takřka cokoli, soudce nebyl potrestán za rozhodnutí o smrti člověka, jehož nevinu znal. Nebýt odpovědný za své počínání propůjčovalo zvlášť vybraným jedincům vykonávat nepřetržitý teror ve všech oblastech.“¹³³ Ještě méně si lidé uvědomovali, že přicházejí o svou vlastní identitu. Lidská mysl je však už tak nastavená. Nemá ráda výkyvů a dramatických zvratů. Mravní a hodnotové ideály stojí často níže než snaha přežít, žít nebo konzumovat. Pouze malá hrstka lidí si dokázala udržet svou lidskou důstojnost. Za cenu nesmírného ponižování, omezování osobní

¹³² KABÁT, J. *Psychologie komunismu*, s. 188.

¹³³ Tamtéž, s. 177.

svobody a perzekucí byli ochotni obětovat svou svobodu jen proto, aby neztratili svou čest. Hodnota, jejíž význam byl v této společnosti, bohužel, pro většinu lidí neznámý.

Psychologický rozbor každodenního života lidí v totalitní společnosti však není předmětem této práce a je natolik obsáhlý, že je nutno jej zpracovávat po jednotlivých fenoménech. Je však možné jej alespoň na chvíli zahlédnout právě ve vyprávění a náhledu na dějiny od současníků ne příliš vzdálených událostí. Že na jejich postoje měla vliv především rodina a škola, o tom není zcela jistě pochyb. Ani tramping nezůstal bez vlivu. „*Výchovnou stránku nejen sama o sobě zaručila ušlechtilost indiánského plemene, v němž tramping našel vzor, nýbrž i láska k přírodě a hlavně vlastní konání, vychované samotou, sebekázní a soběstačností.*“¹³⁴ Vzdělání a zásadoví lidé byli vždy trnem v oku jakékoli totalitní moci.

¹³⁴ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 11.

4. INTERPRETACE ROZHOVORŮ

Pod pojmem interpretace je myšleno zachycení smyslu a významů toho, co narátor ve své výpovědi tazateli sdělil. Na základě provedené obsahové analýzy a s ní výše popsanych postupů se před tazatelem postupně vynořují témata, která se snaží vysvětlit a objasnit. Tzv. „významová interpretace“ umožňuje výzkumníkovi posoudit rozhovor z perspektivy cíle svého výzkumného projektu.¹³⁵ Při interpretaci nesmí být opomenuta skutečnost, že ani narátor ani tazatel nevstupují do rozhovoru a jeho následné interpretace nezaujati. Obě osoby jsou součástí dějin a jako takové nemohou být neovlivněny svými zkušenostmi, postoji a názory. V důsledku toho nelze interpretaci relativizovat. *„Pokusy o „absolutně platné“, „správné“ výsledky a závěry interpretace by v podstatě stály proti principům orální historie....“*¹³⁶

K jistému druhu interpretace dochází již při samotném rozhovoru, kdy se tazatel snaží doplňujícími otázkami přimět narátora k podrobnějšímu objasnění svého tvrzení. *„Z charakteru rozhovoru je patrné, že narátor v průběhu vyprávění podrobuje své vzpomínky analýze, neboť dílem spontánně, dílem záměrně „tvoří“ svůj příběh „na pozadí doby“.*¹³⁷

Při následné interpretaci je rovněž sledováno přikládání významu jednotlivým životním obdobím, snaha skrýt a zamlčet jisté skutečnosti. *„Čím přesněji má historik ujasněny cíle výzkumného projektu, tím má daná přesnější vodítka, kterými směry se bude analýza a interpretace ubírat, kterých obsahových a formálních stránek si zvláště všímat a jaký druh poznatků a závěrů z rozhovoru vyvozovat.“*¹³⁸

Že tomu tak bylo při provádění mých rozhovorů, jistě není třeba dodávat. Provedením analýzy a následnou interpretací dostal výzkumný projekt nazvaný Tramping v době tzv. normalizace následující podobu:

4.1. Tramping jako životní styl

Jak již bylo výše řečeno, pojem tramping je sám o sobě těžko uchopitelný. V průběhu pořizování rozhovorů pro mě bylo velice zajímavé sledovat, jak se liší názory na pojem a podstatu toho, čemu se říká tramping u lidí, kteří se považují nebo v minulosti považovali za trampy. Dalo by se bez nadsázky říci, že „co člověk, to názor“. I když se většina narátorů neshodla na nějakém přesnějším vymezení, je pro všechny oslovené tato subkultura specifická svou neorganizovaností. Důvody, proč lidé začali trampovat, se příliš neodlišují.

¹³⁵ VANĚK, M.- MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku*, s. 188.

¹³⁶ Tamtéž, s. 193.

¹³⁷ Tamtéž, s. 169.

¹³⁸ VANĚK, M. a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*, s. 37.

V pořízených rozhovorech se mi podařilo vystopovat shodné tendence a náklonnost, kterých si byli narátoři vědomi, a každý z nich naprosto přesně věděl, proč do přírody začal jezdit.

Ať už má slovo únik jakkoli negativní nádech, zdá se, že prvotním impulzem k provozování jakékoli formy trampingu u většiny narátorů, se kterými jsem hovořila, byla snaha o alespoň krátkodobou změnu prostředí, tedy jakýmsi „únikem“ před společností, za nímž často skrytě působila přirozená touha po svobodě a nevázanosti. *„Tak jsme se spokojili prostě s tím, co bylo, to znamená tramping a hotovo. Jako ne, že by to bylo špatný, ale hlavně ten únik, ten klid, tam si u ohně člověk sednul a zanedával si na komunisty. Ventil to byl obrovské, jak na osadách, tak samozřejmě na tom trampingu, protože ty lidi jsou si tam svým způsobem bližší a jsou i sdílnější. To víte, no, pak když si člověk sednul někde v Praze v hospodě, dal si nějaký pivo, něco řek, to bylo jak za císaře pána a hned ho někdo prásknul.“*

¹³⁹ Jedním z nejúčinnějších prvků perzekuce komunistického režimu bylo totiž i omezení svobody pohybu. Nemožnost vycestovat ze země se stalo pro lidské podvědomí neustálým mementem a tím i psychologickým nástrojem manipulace.¹⁴⁰ Trampové se tomuto podvědomému útlaku bránili svým životním stylem.

*„Příkladem trampingu vlastně asi bylo to, co vzniklo někdy za druhý světový války nebo před ní, jak jezdili lidi do přírody, aby relaxovali a unikli z toho stresu, podle mě z té války, která hrozila. Nebo potom když byla, takže jeli do té přírody a tam se snažili si odpočinout a odlehčit si ten život a hráli si tam na ten Divokej západ.“*¹⁴¹

Někteří z narátorů se shodují na tom, že jim tramping poskytl prostor k realizaci, který se jim v jejich rodinách nedostával. Dobrodružné hry v dětství jen podnítily snahu o samostatnost a specifickým způsobem ho prodlužovaly. To, že někteří z těchto her ještě nevyrostli, je v trampské i netrampské veřejnosti známým názorem. *„V podstatě pro mě to byla nějaká taková možnost seberealizace (...). A tady v podstatě nějak ty aktivity kolem svazu ochránců a to trampování, tak tam jsem se jakž takž realizoval, to bylo takový zajímavý.“*¹⁴²

Jiní v něm, především narátoři z osady, viděli pokračování rodinné tradice. *„Na tu chatu jsem s rodičema jezdila na Ztracenku, (...). Vlastně můj děda byl bratr Franka Němce, kterej byl jedním ze zakládajících členů osady. Takže vlastně na osadu už jezdil děda s babičkou mladý, jako od svejch mladejch let. Pak se vzali, narodil se táta, kterej tam vlastně taky vyrost a vyrostla jsem tam i já a je pravda, že si nedovedu představit, že by tam člověk měl přestat jezdit, že by o tu chatu přišel nebo, prostě máme tam zapuštěný kořeny dost*

¹³⁹ TESAŘ, René. *Životopisné vyprávění a interview*. Praha, 25.7.2012, s. 6.

¹⁴⁰ KABÁT, J. *Psychologie komunismu*, s. 170.

¹⁴¹ HABÁNOVÁ, Irena. *Interview*. Praha. 24. 8. 2012, s. 6.

¹⁴² ČABAN, Milan. *Interview*. Praha. 10.8.2012, s. 4.

hluboko.“¹⁴³ Vliv starších sourozenců nebo rodičů na utváření názorů a hodnot podnítil nejednoho trampa k tomu, aby následoval jeho kroky. „A právě ta sestra na mě měla velký vliv, když v době studia na té vysoké škole měli vysokoškoláci různý programy, jezdili na vodu, na kola, do hor a tak, takže já jsem vídala, jak ona odjíždí na víkend a má kolo s brašnami třeba. A teď vyprávěla, jak se měli, a co dělali a jak spali pod širákem, anebo jeli na vodu (...). Takže to mě hodně nadchlo, to se mi strašně líbilo, to trampování. A vlastně už s tímhle tím vztahem k přírodě i rodiče na to měli vliv, protože když jsme jeli, když se nepracovalo výjimečně, tak jsme vzali auto a jeli jsme někam a tam se stanovalo. Tatínek vykopával stružku okolo stanu a maminka vařila na ohni a prostě bylo to teda moc hezký. To se mi líbilo. Takovej blízkej vztah k přírodě, že nikdy jsme nespali v chatičce nebo.“¹⁴⁴

Často se také nárátoři zmiňovali o tom, že lásku k přírodě a touhu po svobodě převzali z četby dobrodružných knih. Od snahy připodobnit se hrdinům knih a filmů už byl jen krok k lásce k přírodě a touze poznávat nové kraje. Těm, kteří ještě neměli věk na to, aby se aktivně zapojovali do ochrany přírody, nebo těm, kteří nestáli o organizované výlety a brigády, poskytoval trampování ideální příležitost. „Já myslím, že k trampingu mě dostala jednak četba dobrodružné literatury a jednak kamarádi.“¹⁴⁵ „No, vždycky jsem měla ráda přírodu a pobyt v přírodě a třeba na základní škole, když jsme chodili do pionýra, tak tam jsme dostávali různý zápisníčky a tam byly ty prvky toho trampingu, třeba jakou stavět hranici na oheň, nebo jaký typ ohně, stopy a uzly a takový ty věci.(...) Ale vždycky mě to nesmírně přitahovalo a prostě do přírody jsem strašně ráda vyjížděla.“¹⁴⁶

Svou nezastupitelnou roli tak hrálo nemalou měrou i setkávání vrstevníků mimo okruh rodiny a domova, které mělo nádech dobrodružství a při kterém se mladí lidé snažili dospět a ujasnit si svou identitu v prostředí svých nejbližších kamarádů. Z přirozené touhy po společenství stejně naladěných jedinců se pak často stávala dlouhotrvající přátelství. „Za zvláště významné lze pokládat Pánkovo sdělení, že jeho vrstevníci byli ve své činnosti vedeni přáním prožívat dobrodružství. Tento typický rys mládí (v každé době a v každém režimu) nemohla potlačit ani uniformní šed' života v podmínkách reálného socialismu.“¹⁴⁷

Důvodů, proč lidé vyhledávali jiné prostředí, než ve kterém po celý pracovní týden žili, však většinou bývalo hned několik. Zdá se, že se prolínaly a u různých lidí převažovaly

¹⁴³ NĚMCOVÁ, Martina. Životopisné vyprávění a interview. Praha, 20.8.2012, s. 1,2.

¹⁴⁴ HABÁNOVÁ, Irena. Životopisné vyprávění. Praha, 21. 8. 2012, s. 1.

¹⁴⁵ ČABAN, Milan. Interview. Praha, 10. 8. 2012, s. 1.

¹⁴⁶ HABÁNOVÁ, Irena. Interview, s. 1.

¹⁴⁷ VANĚK, M., Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu, s. 254.

různou měrou. „(...) ty důvody, proč ty lidi v nějaké fázi svého života na sebe oblékli nějaký ty potrhanej maskáče nebo zelenou košili a džíny a vyrazili s kamarády, s přáteli, s přítelkyní někam do přírody, ty důvody byly určitě velice různý. Když se pokusím o nějaké zevšeobecnění, tak určitě to nebude úplně přesné. Když se na to dívám zpětně, tak podle mě v tom velkou roli hrála ta romantika. Když je člověk v pubertě nebo prepubertě, tak romantika osloví skoro každého. Potom člověk, když se dostal do nějaké party lidí, kteří byli přibližně jeho věku tak puberta to je období, kdy každě se chce nějakým způsobem postavit na vlastní nohy a trávit víkend bez rodičů (...), k tomu, aby člověk zvednul ten zadek a v pátek někam vyrazil a strávil ten víkend v nějakým relativním nepohodlí, tak na to asi jeden důvod nestačil, myslím, že jich tam každý z nich měl víc.“¹⁴⁸

Jak je na uvedených ukázkách vidět, každý z oslovených narátorů začínal s trampingem různě a z různého důvodu. Díky rozhovoru vedenému se šerifem osady Ztracená naděje, tedy s jedním z nejstarších žijících pamětníků zrodu trampingu, jsem se dozvěděla o svérázném stylu jeho začátků. „(...) a to už jsem začínal jezdit na trampy, (...) a vzali mě poprvé na tramp, a to se, údajně jsem měl jet někam jako k nějaký jeho tetičce na zahradu, kde jsme se měli postavit stan, což teda nebyla pravda, to byla výmluva, a jeli jsme s tuhleťou partou divokejch trampů, který měli přezdívkou Loupežníci a jeli jsme na Medník a na Medníku byl povel v zatáčce u Rathova ranče, byl povel výsadek, takže to se dávaly telata nebo USárny, což byly trampský ruksaky, tak ty se dávaly dopředu, takhle ze zad se pověsily obráceně, a skákalo se po břicho z toho vlaku, kterej jel teda krokem teda u toho ranče, na trávník a to byl ten výsadek. Tak to byl můj první zážitek z divokého trampu, když mě bylo nějakých patnáct let, ještě ani ne, no, a já jsem se do toho strašně zamiloval do toho trampingu a zamiloval jsem se (...)“.¹⁴⁹

Tramping je neodmyslitelně spjat s jistými specifickými zvyky, symbolikou, způsobem odívání a používáním určitých předmětů denní potřeby. Jako každá subkultura má své mluvnické zvláštnosti i osobitý styl hudby a literární a umělecké tvorby. Jelikož však cílem této práce není pojednat o všech těchto attributech, zmíním se pouze o jediném, který je, kromě tramské hudby, pro trampy nejtypičtější, a tou je odívání. Chci se o tom zmínit pouze z toho důvodu, že jej ve svých rozhovorech vyzdvihovali sami narátoři. Většina z nich měla velké problémy se tramskému způsobu odívání přizpůsobit, neboť ekonomika našeho tehdejšího socialistického státu v době jejich trampování byla na jiné úrovni, než je tomu

¹⁴⁸ VELÍK, Tomáš. Interview. Praha, 29.8.2012, s. 5.

¹⁴⁹ HACKER, František. Životopisné vyprávění. Praha, 16.7.2012, s. 4.

dnes. Za všechny výpovědi si tedy dovolím uvést jednu z ukázek. „*Taky jsme v té době řešili problém se získáním výstroje. Víceméně se to muselo z té armády něk ukrást, buď přes nějaký známý vojáky, důstojníky, nebo kluci, co byli na vojně a vraceli se vodtamtaď, tak si prostě něco přivezli. Já v podstatě jsem taky scháněl všechno možný, co bylo khaki zelený a co vypadalo jako kanady. (...) Jediný, co se mi podařilo získat jako správněj tramp, tak jsem měl USárnu [původní název pro americkou vojenskou US tornu, pozn. Z. V.]. A to se tady v Praze dalo koupit, myslím, že to stálo asi sto pětadvacet korun, nějaký družstvo to vyrábělo, normálně se tady prodávaly USárny. (...) A pak jsem měl nějaký obyčejnej spacák, takovej dekáč, docela slabej, v kterým mně byla prakticky pořád zima, a ještě jsem získal celtu, kterou jsem zabavil strejdovi. (...) Život nás naučil postupně si s sebou brát nějaký igelity, protože ty cely, co jsme měli, tak před deště nás vůbec neochránily. A nevozili jsme s sebou stany, vždycky jsme spali něk pod širákem.*“¹⁵⁰

4.1.1. Význam trampingu pro narátory

To že se lidé dostávali k trampingu různým způsobem a z různých důvodů u něj alespoň po nějaký čas setrvali, ovlivnilo samozřejmě jejich názor na tramping samotný. V čem se nárátoři ve svých výpovědích nelišili, byl názor na jeho podstatu. Zjednodušeně se dá říci, že za ním stála láska k přírodě a s tím spojené vyznávání určitých hodnot. Často se v odpovědích objevovala představa trampingu a trampů samotných ve spojení s jejich typickými atributy, ať už to bylo oblečení, vybavení, podoba míst setkávání nebo typický styl hudby. „*Tramping si představuju tak, že vyloženě člověk je pokud možno v zeleným a v nějakým takovým vojenským nebo třeba jakoby indiánským úboru a snaží se spát pod širákem, nevyhledává ani veřejný tábořiště, zůstává v lese nebo v podstatě v nějakých těch osadách. U těch osad tam v podstatě pro ně je charakteristický to, že maj nějaký ohniště s kruhem okolo, nějaký totem a vlajku.*“¹⁵¹

Zásady, které trampové při svých toulkách vyznávají, jsou závazné pro všechny, a kdo se chová jinak, než by se od něj očekávalo, je z okruhu trampů nemilosrdně vystrnaděn. Všichni nárátoři, se kterými jsem hovořila, mi potvrdili, že zásady, které v mládí vyznávali, jim jsou stále blízké, ctí je a v přírodě se podle nich chovají, i když už někteří z nich trampovat nejezdí. „*No, společnost se mi líbila, láska k přírodě, soužití s tou přírodou, taková přirozenost. Mně to připadá takový přirozený, že člověk má být v souladu s tou přírodou, samozřejmě jí neškodit, když někde si udělá ohniště, tak vyndá drny, tam si udělá ohníček, pak*

¹⁵⁰ ČABAN, Milan. Interview, s. 2.

¹⁵¹ ČABAN, Milan. Interview, s. 4.

*zase to, třeba popel dá do vody, nebo já nevím, uklidí po sobě, zas to tam nandá ty drny, aby po něm nezůstaly žádné stopy.*¹⁵²

Je však třeba říci, že někteří z narátorů za tramping považují i jiné způsoby trávení volného času v přírodě, jako je např. turistika, vodáctví či horolezectví. Lidé mohou v přírodě vyznávat stejné hodnoty, ovšem názory na to, co je a co není tramping, se různí. Ač se to může zdát zvláštní, takto usuzovali především narátoři s liberálnějšími názory. Ortodoxní trampové se nad těmito úvahami významně pozastavovali. *„Jako trampové jsou velmi různí lidé. A takže všechno to, co jsi vyjmenovala, někteří z nich dělají. Ať už je to, jak říkáš, ty pohybové aktivity ježdění na vodu, letní turistika, zimní turistika, lezení někde po horách, někteří z těch kluků nebo holek potom zkoušeli i skálolezení, lezení někde s lanem a se skobama. Někteří měli spíš tendenci se potom víc věnovat hudbě, někteří dokonce třeba i tanci. Někteří zase zkoušeli realizovat při výrobě nějakých šperků nebo ozdob. To si myslím, že všechno byly aktivity, které kolem toho trampingu nějakým způsobem byly, proplétaly se, vznikaly, zanikaly (...) Ale je to pravděpodobně asi trošičku jiné, než byli ty staří trampové v těch dvacátých a třicátých letech.*¹⁵³ U jednoho narátora se podobný názor projevil i díky propojenosti trampingu s provozováním sportů na amatérské i profesionální úrovni. *„Ono se to prorůstalo, protože vodáctví je taky považováno za jednu z trampskej nákejch disciplín, ale to vodáctví oficielně, dá se říct, vznikalo ještě dřív, než oficielně vznikla první osada. Takže na těch místech už byly vodácký kempy dost často a vodáci zase byli dost často organizovaný u Sokola, kde měli loděnice (...). Nejen to vodáctví, ale jezdili v zimě na lyže, dělali jak pěší túry, tak běžecký tratě, box, řada trampů se stala i olympioniky, nejen řada vodáků, řada volejbalistů se stala olympioniky, trampskejch, trampští nohejbalisti mistři světa, (...).*¹⁵⁴

Je nutno také podotknout, že pro některé z mladších trampů není s trampíngem spojena existence osad. Tento názor existuje především mezi těmi, kteří žádný majetek nevlastní a kteří ještě nejsou v období, kdy by založili své rodiny. *„Samozřejmě, že někdy ty ortodoxní trampové řeknou, že vy támdle máte chaty, to není žádný to, ale člověk to tam prostě cítí, že to tam vlastně vzniklo v těch místech, že prostě tam vlastně jsou ty kořeny (...).*¹⁵⁵

Trampové však často spojují osadní život s volným ježděním do přírody. *„Potom, vlastně situace, když prostě jsem začal jezdit na ty Brdy, tak to bylo v těch třiceti, kdy jsem se teda seznámil s manželkou, samozřejmě při různých akcích jako venku, která vlastně jezdila*

¹⁵² HABÁNOVÁ, Irena. Interview, s. 4.

¹⁵³ VELÍK, Tomáš. Interview, s. 3.

¹⁵⁴ HACKER, František. Interview. Praha, 24.7.2012, s. 11.

¹⁵⁵ NĚMCOVÁ, Martina. Životopisné vyprávění a interview, s. 8.

taky ven. No, tak jsme začli jezdit prostě spolu zase na ty akce, který jsem znal já. (...) pak se jako narodily děti. Takže jsme začli víc zase zpátky jezdit do chaty na osadu, na Ztracenku.“¹⁵⁶

4.1.2. Turistika a tramping

Hlavním bodem, na kterém se narátoři neshodli, byl rozdíl mezi turistikou a trampíngem. Jemné odstíny podobně vedeného trávení volného času v přírodě, postaveného na podobných základech vedlo jedny k tomu, že prakticky tyto dvě činnosti neodlišovali, jiní viděli rozdíl především v používaných attributech či v samotném principu putování po krajině. Z oslovených sedmi narátorů se pro nebo proti podobnosti vyslovovala zhruba polovina dotázaných. „(...) trampové většinou neměli nějaký až tak pevný cíl, že dojdeme odtud až tam. To bývalo opravdu hlavně po Brdech třeba, spíš jenom takové toulání. Turisté většinou mají tu mapu, buzolu, vytyčenou trasu, kam chtějí dojít, kdy tam chtějí dojít. Turistika je taková spíš cílevědomější. Tramping je opravdu víc takovej volnomyšlenkářskej (...) Možná trošku v tom vybavení.“¹⁵⁷

Hlavní rozdíly byly tedy většinou spatřovány ve vnějších attributech jako bylo vybavení. Turisté se na rozdíl od trampů vyznačují při pohybu v přírodě svou praktičností. Kladou důraz na pohodlí, jako je tomu např. v používání nepromokavého oblečení, různých druhů batohů a turistických bot uzpůsobených na pobyt v terénu. Při vícedenních túrách turisté používají různé druhy vařičů a stany. Případně se stravují a přespávají na horských chatách či na ubytovnách. Taktéž mají na rozdíl od trampů stanovený pevný cíl, kam chtějí dojít. Pohybují se především po vyznačených turistických cestách a navštěvují pamětihodnosti či známé přírodní úkazy. Někteří z trampů se turistům zásadně vyhýbají a považují je za „snoby“. Jsou hrdi na své sepětí s přírodou a schopnost přežít s minimem vybavení. Jiní turisty respektují a mnozí z těch, kteří s mládí trampovali, se ve zralém věku sami turisty s důrazem na praktičnost a pohodlí i stávají, i když se i nadále za trampy považují. Ostatně první turistické cesty nevyznačili trampové, nýbrž Klub českých turistů, který na našem území vznikl již v roce 1888. „No, tramping to je tím způsobem, že voni většinou, když nemusej, tak nevyhledávaj turistický ubytovny a tak, ale jinak jako turismus s trampem byl prorostlej vod samotnýho začátku. To si jako nemusíme vůbec nák malovat, protože první stezky vytyčili ne trampové, ale turisti, a už vlastně je vytýčili koncem roku osmnáct set devadesát nebo kolik, to byla první stezka na Babku do Brd, to udělali turisti, pak se z toho

¹⁵⁶ TESÁŘ, René. Životopisné vyprávění a interview, s. 3.

¹⁵⁷ VELÍK, Tomáš. Interview, s. 3.

staly tradiční trampský místa na táboření, i do Svatojánskejch proudů nad Ztracenkou (...).¹⁵⁸

4.1.3. Skauting a tramping

Jak již bylo výše řečeno, je začátek trampingu silně provázán se vznikem skautského hnutí. Ani skauting ani tramping však ve svých začátcích neměli na různých ustláno. O pozice v důležitosti vlivu na výchovu usilovaly i jiné mládežnické organizace. „*Rozmach skautingu i woodcraftu v českých zemích škodilo mnoho okolností. Především ideové rozpory mezi jeho propagátory, dále skutečnost, že byly zde již staré, četné organizace pro tělesnou i mravní výchovu mládeže jako Sokol, DTJ-Dělnické tělocvičné jednoty, Orel a sportovní i turistické kluby. Málokdo také přál rozvoj těmto novým, moderním systémům výchovy mládeže. Socialistické strany viděly v nich výchovu k vojáctví, ostatní pak porušování mravních a náboženských zásad. Rakouské úřady jen další protirakouské organizace. A. B. Svojsík, který byl členem žižkovského Sokola, chtěl původně začlenit junáctví ideově i organizačně do Sokola, ale Česká Obec Sokolská odmítla příkře jeho návrh jako cizáckou myšlenku.*“¹⁵⁹

Trampové se se skauty každoročně potkávali na horském hřebenu Ivančena v Beskydech, kde junácký oddíl z Ostravy v roce 1946 založil kamennou mohylu na památku pěti popravených skautů, kteří společně s dalšími za války pomáhali převádět uprchlíky přes hranice a zásobovat partyzánské skupiny nejrůznějšími materiály a informacemi.¹⁶⁰ Od roku 1961, kdy na Ivančenu začali jezdit i trampové, začali společně se skauty uctívat památku padlých i oni. S postupem doby se mohyla rozrostla a uctívání se rozšířilo na všechny mladé lidi, kteří neváhali za naši svobodu a vlast položit své životy.¹⁶¹ Setkávání na Ivančeně se stávalo protestem proti tehdejšímu režimu. Pravidelná setkávání probíhají i nadále, a to na svátek sv. Jiří 24. dubna. Podzimní srazy pak v den výročí založení mohyly, tj. 6. října.¹⁶²

Někteří z narátorů skautingem v době, kdy byl povolen, prošli. Ve svých vzpomínkách tak mohli tedy srovnávat jeho podobu a vliv na utváření vlastního hodnotového žebříčku. „*Ale ten základ k tomu určitě byl ve skautingu a i v literatuře, kterou jsem četl. Skauting člověka taky vede k tomu, aby trávil nějakým rozumným způsobem svůj volný čas v přírodě. A*

¹⁵⁸ HACKER, František. Interview, s. 11.

¹⁵⁹ NOHA, R. *Odlesky táborových ohňů: Vzpomínky na tábornictví, woodcraft, skauting a tramping u nás i ve světě*, s. 5.

¹⁶⁰ ŠANTORA, R. (ed.) a kol. *Skautské století. Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu.*, s. 130.

¹⁶¹ *Tramp* - měsíčník pro všechny milovníky přírody a volnosti, Ostrava: Česká tábornická unie v Ostravě, PULS OSTRAVA, duben 1969, č.4. s. 1. viz. příloha s. 105.

¹⁶² VANĚK, M. *Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*, s. 160.

knížky, které jsem četl jako malý kluk, ať už o indiánech nebo o skautech nebo prostě o klucích, kteří vyrážejí někam do přírody, tak to byly knížky hlavně od pana Foglara, ale i jiné. (...) A pak jsem asi měl štěstí, že jsem se uměl chovat, zřejmě kvůli tomu, jak mě ve skautingu naučili chovat se k ohni, jak mě rodiče naučili chovat se k lidem, tak to taky snad trochu otvíralo tu cestu, že člověk nebyl primárně egoista, ale bylo jasné, že když je člověk někde na kempu nebo na vandru, tak musí se s ostatními podělit, nabídnout něco ze svého jídla, jít společně do lesa na dříví a společně po sobě zase tábořiště nebo kemp uklidit (...).“¹⁶³

Nikdo z narátorů vysloveně skauting neodsuzoval, většina se o něm vyjadřovala v kladném slova smyslu. Pokud jde o porovnání skautingu a trampingu, shodli se narátoři na tom, že hlavním rozdílem byla organizovanost. Jeden z názorů hovoří za všechny. „[ve skautingu, pozn. Z. V.] (...) je docela jednoznačně daná hierarchie, kdo je vůdce oddílu, kdo jsou, oddíl je dále dělen na družiny, každá družina má taky svého vůdce. A tramping to je takové všechno free, volné, tam když člověk něco nechce, tak to prostě nedělá. Kdežto v tom skautském oddíle, tam ten skautský oddíl vlastně vede to dítě k tomu, aby se naučilo poslouchat. (...) Tramping to je úplně něco jiného. Tam, jak jsem říkal, snad kromě, když to jsou ty stálé osady, kde je nějaký šerif, který má jakési neformální pravomoce, tak tam se dodržují možná i nějaká pravidla, která se třeba i nějakým formálním způsobem vynucují. Ale to snad existuje jenom u těch stálých osad. U těch kluků a holek, kteří jezdili nadivoko trampovat, vandrovat, tak tam si myslím, že nic takového nebylo.“¹⁶⁴

Většina narátorů—trampů se také shodovala na tom, že skauting vychází ze stejných hodnot a má velice silný vliv na vytváření morálního a společenského uvědomování mladé generace. Že je to jen jiný způsob přístupu k výchově mladého člověka vedoucího k zodpovědnému životu a aktivnímu postoji ve společnosti není třeba více zdůrazňovat. Vyzdvihovala byla především možnost a schopnost odlišování pravdy a lži, dobra a zla, která stála díky organizované práci skautských vedoucích a propracovanosti jejich programu vždy na předním místě ve výchově mladých chlapců a dívek. Na otázku, co si ze skautingu přinesli narátoři, kteří měli možnost se s ním setkat, do života, odpovídali někteří z nich takto. „(...) aby si člověk moc nenalhával (...). Patrně člověk přejme, ať už z toho vyprávění nebo potom z některých těch knížek, které se k tomu skautu u nás v Čechách váží, což jsou ty Foglarovky hlavně, tak nějaký představy o tom, co je dobrý a co je špatný, co je dobro a co je zlo, a že to dobro by člověk měl preferovat. To si myslím, že člověka ovlivní a snad to ovlivnilo i mě.

¹⁶³ VELÍK, Tomáš. Interview, s. 1.

¹⁶⁴ VELÍK, Tomáš. Interview, s. 2.

Možná to člověku potom ten život spíš komplikuje, ale zas si myslím, že třeba má klidný spaní.“¹⁶⁵

Starší trampové, kteří ze skautingu odešli pro jeho svázanost, však často dál vedli skautské oddíly. Často byl narátor zároveň ovlivněn skautingem v městském prostředí, ve kterém vyrůstal, a trampskou osadou, na které trávil veškerý svůj volný čas. „*Protože pokud jsme nejezdili teda do chaty, tak jsem byl ve Žluté družině u Jaroslava Foglara, jako u Jestřába, prostě jsme se scházeli, to jsem chodil do třetí, do čtvrté třídy vlastně v Koperníkově ulici, tam byla klubovna, takže tam už bylo nějaký souhlasný nebo synchronní vedení dejme tomu jako k přírodě, k lidem, takže na jedné straně osada, na druhé straně pan Foglar, alias Jestřáb, (...).*“¹⁶⁶ Je nepochybné, že vliv na utváření hodnot mladé generace měl jak skauting, tak i tramping.

4.2. Každodenní život na osadě

Jak již bylo výše řečeno o trampingu, jedná se v podstatě o volné sdružování lidí, kteří vyznávají stejné zásady. K tomuto účelu si trampové buď budují osady, tedy místa, na něž se více méně pravidelně vrací a která si chrání, anebo jezdí do přírody volně, tzv. „na divoko“. Termínem osada se rozumí jednak společenství trampů, jednak také místo, kam tato skupina lidí jezdí, kde táboří a přespává. Hlavními atributy osady jsou místo pro rozdělání ohně a totem. Někdy jsou zde postaveny i přístřešky či více či méně bytelné sruby¹⁶⁷. Na osadách se pěstuje ve velkém sport jako je např. volejbal, nohejbal, kanoistika, veslování, box atd. Nezastupitelnou roli v jejich životě hraje i trampská píseň, pořádání potlachů, na které jsou zváni i trampové z jiných osad, a zapalování slavnostních ohňů. Osady vznikají většinou nelegálně. Pokud nedochází postupem času k dohodám s majitelem pozemku, jsou osady ničeny a trampům nezbyvá, než se přesunout na jiné místo. Legalizace osad znamená posvěcení trampského způsobu života.

Trampové bez osad na taková místa naráželi v závislosti na tom, koho na svých cestách potkali. Místa výskytu osad byla často utajována i před samotnými neznámými trampy. To, že byla tato místa skryta před zraky kolemjdoucích a že se o nich kromě samotných členů osad dozvídal jen málokdo, mělo za následek, že většina trampů, kteří se na tato místa dostali jen náhodou, by dnes cestu k nim už jen stěží našla. Sdělení přístupu k osadě bylo považováno za projevenou přízeň a bylo vysoce ceněno, neboť se na takovém místě

¹⁶⁵ VELÍK, Tomáš. *Životopisné vyprávění*. Praha. 6. 8. 2012, s. 5.

¹⁶⁶ TESAR, René. *Životopisné vyprávění a interview*, s. 2.

¹⁶⁷ ALTMAN, K. ... jak někteří trampují. In: *Rajče na útěku. Kapitoly o kultuře a folkloru dnešních dětí a mládeže s ukázkami*, s. 261.

většinou nacházely, kromě stejně naladěné party lidí, pokud už ne sruby, tak alespoň důležité přístřešky poskytující úkryt před nepohodou a možnosti pro rozdělení ohně. „No, a jak už jsem říkal, my jsme jezdili pokaždý na jiný místo, mířili jsme hodně do toho Českýho ráje, protože to bylo tak jako tím naším směrem, na Kokořínsko jsme jezdili a párkrát jsme se byli podívat i na ty Americe a na Sázavě. Tam jsme v podstatě víceméně jenom náhodou někdy narazili na nějakou osadu. Někdy jsme se přimotali, vím, že jsme jednou byli v nějakým lomě, kde zrovna byla nějaká akce, jakože tam byla spousta lidí, dělali tam i nějaký soutěže, já myslím, že tam byl nějaký hod kládou a nevím, kdo vypije víc mlíka, nebo prostě nějaký nesmysly. Tak toho jsme se tam něk zúčastnili.“¹⁶⁸

4.2.1. Potlachy

Velkou poctou pro trampy bez osad bylo pozvání na tzv. „potlach“, tj. slavnostní shromáždění více osad a trampů, jímž je zpravidla oslavováno výročí založení osady. Autoři většiny knih, do kterých jsem měla možnost nahlédnout, se na původu slova potlach neshodují. Toto slovo může pocházet buď od českého slova tlachat či od slova potlač, které znamenalo velkou náboženskou slavnost s tanci a pitím u indiánských kmenů na pobřeží Tichého oceánu.

„Potlach. Byl jsem snad opravdu na jednom velkém potlachu. To bylo někde na Brdech na takové náhorní planině, už vůbec netuším, kdo mě tam tehdy pozval. Jeli jsme tam vlakem a pak jsme šli nahoru do nějakých kopců. To byl velkej potlach a bylo tam snad tři sta lidí (...).“¹⁶⁹ Tyto akce byly většinou spojeny se zpěvem a různými často recesistickými soutěžemi. Méně často se na potlačích probírají otázky týkající se samotného trampského hnutí. Známější osady pořádaly potlachy jednou i vícekrát do roka. „Ale jednou jsem byla pozvaná do Údolí hvězd na potlach (...). A tak jsme tam přijely, já nevím, ta osada čítala asi možná padesát lidí a nebyly tam žádný chaty, prostě měli tam prostě jenom to ohniště a spali všude okolo v tom lese (...). A potom od rána začaly soutěže, házelo se pánvičkou a polenem a no, strašnejch soutěží bylo a večer to vyvrcholilo tím, že byla zábava u ohně a měli tam takový podium udělaný a ty trampové tam měli program a teď tam zpívali, recitovali něco. Jedna krásná dívka tam dělala striptýz, ale jenom do plavek, to byl tak pěkný program, všichni se tak bavili, úžasný. A pak teda vyhlásili, kdo vyhrál v těch soutěžích, kdo v hodu a tak a rozdali se nějaký ty diplomy, (...).“¹⁷⁰ K potlachu patří neodmyslitelně i zapalování slavnostního ohně

¹⁶⁸ ČABAN, Milan. Interview, s. 2.

¹⁶⁹ VELÍK, Tomáš. Interview, s. 3,4.

¹⁷⁰ HABÁNOVÁ, Irena. Interview, s. 6.

spojené s dodržováním tradičních rituálů. Tyto rituály zahrnují přísná pravidla, jimiž se trampové musí řídit. Patří k nim především určení osoby, která se bude o oheň starat a vyznačení dvou posvátných kruhů kolem ohniště. Do nich smí vstoupit právě jen tato osoba a ještě další čtyři kamarádi, kteří jsou určeni k zapálení ohně ze čtyř světových stran. Se zapalováním ohně pak byl spojen zpěv trampské hymny Vlajka¹⁷¹, po níž následovala minuta ticha za zesnulé kamarády. Následoval program u ohně a probíhaly soutěže.¹⁷² „(...) *jo, a ještě si vzpomínám, jak tam proběhl ten rituál, kterej my jsme běžně nepoužívali. Kolem toho ohně byly dva kruhy, z těch klád nebo z kamenů. Okolo ohně byl jeden kruh a tam se směl pohybovat jenom ohnivec, ten který se teda postaral o ten oheň, a potom později večer ten kruh otevřel, takhle jeden ten kámen dal pryč, jako přetl ten kruh a už tam mohli všichni. Dřív tam všichni nesměli. Potom ještě někoho tam za trest vymáchali v potoce, já nevím, jestli něco řek nebo co, no, hrozně dováděli trampové. Tak to byla návštěva tý osady.*“¹⁷³

4.2.2. Osada Ztracená naděje

Narátoři z osady, které jsem oslovila, mají svá dětství většinou spojena s vyprávěním prarodičů, rodičů nebo příbuzných, kteří do těchto míst v počátcích naší nejstarší osady v Čechách jezdili a trávili zde svůj volný čas. „*První chata na Ztracence ještě v Táboře řvavých, ty říkali Radnice tý chatě a šerif neměl hvězdu na bedrech, neměl hvězdu na klopě, ale měl na zadnici víčko od konzervy, to bylo voznačení šerifa. Voni byli recesisti (...) samozřejmě, že různé svatý rituály zachovávali a to, ale nesmí se z toho zase dělat jakože je všechno v pozoru, nebylo. Trampové nebyli v pozoru, zlobili a dělali rošťárny (...).*“¹⁷⁴

V době, kdy osada vznikala, netvořily skupiny trampů lidé různých generací. Většinou se jednalo o mladé lidi, kteří se chtěli na odlehlém a romantickém místě bavit. Jelikož se pracovalo i v sobotu, na místo srazu přicházeli často pozdě odpoledne nebo až k večeru a v neděli opět vyráželi zpátky do Prahy.¹⁷⁵ Volný čas trávili sportem, hráli volejbal či nohejbal nebo budovali či vylepšovali své, v té době, chatrné přístřešky. Nedílnou součástí zábavy byly i různé recesistické taškařice a zábavy. Že smysl pro humor z trampských osad nevymizel, potvrzuje většina narátorů. Osady sice v této době nežijí tak aktivně jako dříve, obecně lze ovšem říci, že větší část trampů se snaží více či méně úspěšně tradice trampingu stále udržovat a předávat je budoucím generacím. „*Žije. No, nežije to tam, jako to tam živalo. Jako*

¹⁷¹ Text trampské hymny Vlajka je uveden na s. 67-68 v kapitole Trampská píseň.

¹⁷² ZAHŘÁDKA „Žehrák“, M. Bažanti a štemply aneb Jak jsme trempovali v „sedmdesátech“. Ostrov: Milan Zahřádka, 2010, 104 s., s. 12.

¹⁷³ HABÁNOVÁ, Irena. Interview, s. 6.

¹⁷⁴ HACKER, František. Interview, s. 12, 13.

¹⁷⁵ NĚMCOVÁ, Martina. Životopisné vyprávění a interview, s. 7.

samozřejmě, že se tam pořádají různé akce, tam máme turnaje, potlachy, dětský dny (...). Turnaje ve volejbale nebo v nohejbale to jsou, meziosadní. Ztracenka hraje taky tu trampskou ligu. Nebo i takový co máme jenom tak pro sebe, že si uděláme turnaje v pinčesu, nebo prostě cokoliv, šipky a různé, nebo jako různé voslavy, když někdo něco slaví, tak se řekne třeba, že to bude, já nevím jako černošskej večírek nebo japonskej večírek, nebo prostě takovýdle akce.“¹⁷⁶

O tom, že osada není pro lidi, kteří rádi vysedávají doma v teple před televizí nebo před obrazovkou počítače, není pochyb. Pokud je do srubů zavedena elektřina a voda, přestávají být tyto osadami trampskými. K trampingu vždycky patřila jistá míra nepohodlí a odříkání. Z osady Ztracená naděje duch woodcraftu ještě nevymizel. „*Tam není proud, tam není voda, takže pak už tam člověk vlastně jenom svítí a topí a hlavně dřív, já si pamatuju jako dítě, že prostě opravdu jsme tam jezdili v létě v zimě, pořád, auto jsme neměli, chodili jsme pěšky, ale je fakt, že ta osada byla plná i v zimě. Teď tam opravdu jezdějí lidi, ale už ne tolik. Prostě je člověk pohodlnější.*“¹⁷⁷

Lidé se do osady dopravovali různými způsoby. Nejčastějším dopravním prostředkem byl samozřejmě vlak. Protože nejen tato osada, ale i většina dalších neleží v lehce přístupných terénech, ale je naopak skryta před zraky zvědavých turistů, je nutno poslední úseky cest vedoucích k osadám zdolat pěšky. O tom, že byly využívány i alternativní způsoby dopravy, svědčí vyprávění jednoho z narátorů. „*(...) vlastně vod mých dvou let jsem měl kontakt s trampíngem, (...) nejdřív jsem tam dojížděl s matkou, samozřejmě stopem, vlakem do Davle, z Davle stopem. Byla samozřejmě i možnost jezdit teda od Palackého mostu parní dopravou až na přístaviště označené teda jako Ztracenka.*“¹⁷⁸

Výraznou část vedených rozhovorů a samotných vzpomínek narátorů tvořily obavy o budoucnost osady spojené především s rozmachem internetu a tím i zpřístupněním některých osad nebo cest k nim vedoucích turistům a cykloturistům. I když osadou Ztracená naděje vždy procházela turistická značená cesta, až v poslední době se objevují problémy, které narušují tradici tohoto místa. Všichni narátoři z osady se shodli na tom, že někteří z turistů či přímo vandalové se svou neukázněností a nevychovaností podílejí na postupném chátrání jedné z nejstarších trampských osad. „*My tam teda s těma turistama nemíváme moc dobrý zkušenosti (...). Tam je vlastně ta povltavská stezka, takže tam projde strašně lidí a míváme tam s něma docela i problémy (...). Oni to tam i ničejí. To vede bohužel přímo přes centrum tý*

¹⁷⁶ NĚMCOVÁ, Martina. Životopisné vyprávění a interview, s. 8.

¹⁷⁷ NĚMCOVÁ, Martina. Životopisné vyprávění a interview, s. 11.

¹⁷⁸ TESAR, René. Životopisné vyprávění a interview, s. 1.

osady.“¹⁷⁹ Narátorka dále uvádí zničení pietního místa se jmény zemřelých členů osady i poškození osadního totemu, který byl posléze nalezen až ve Štěchovické přehradě. Velkým problémem je i rozšíření cykloturistiky po turistické stezce vedoucí přímo přes osadu. „*Ono daleko od civilizace to je, ale ta stezka z těch Štěchovic do těch Třebenic, to tam vede. Tam třeba my jsme si tam dali i cedule kvůli cyklistům. Ona je tam cesta ouzká, oni tam jezdí jak šílený, a když jim člověk něco řekne, tak jsou na vás i sprostý kolikrát, takže jsme tam dali i cedule, jako cyklisti, aby kola vedli přes to, a oni nejsou líní, což teda jako nepochopím, přivězt černej sprej a zaspregovat to. Což už mně přijde jako, tak až tam pojedou podruhé, tak si vezmu sprej a zacákám jim to tam jako (...).*“¹⁸⁰

Podle výpovědi jednoho z narátorů je významným problémem i proměna samotného rázu krajiny. Díky erozím a přemnožení muflonů v této oblasti dochází k narušování půdního pokryvu a ničení drobné fauny a flóry. Nedostatek trávy a keřů způsobuje odliv drobného hmyzu a terén i přírodní podmínky v okolí osady se proměňují díky kořenovým systémům vzrostlých stromů¹⁸¹.

4.3. Trampové „na vandru“

Mimo osad pak existují různé velké skupiny trampů, které putují po naší zemi (nyní i do zahraničí). Tyto party nemají pevný cíl svého pochodu. Chodí přírodou po turistických stezkách, anebo se jim záměrně vyhýbají. Většinou navštěvují ta místa, kde je možnost rozdělat oheň a přespat alespoň v částečně krytém přístřešku. Výjimkou samozřejmě ale nejsou ani místa, kde žádná možnost rozdělení ohně není a není ani možné se skrýt před nepohodou. V tom případě záleží na trampech samotných, zdali si natolik váží přírody, že neporuší a nepoškodí její ráz a spí pod širým nebem, tzv. pod širákem. Trampové na svých cestách často potkávají stejně naladěné jedince, se kterými si předávají informace o krásách krajiny, kterou procházejí, o možnostech přespaní v různých jejích částech či informace o konaných akcích. Někteří z trampů vyhledávají jak osady, tak i možnost vyjet si do přírody nezávazně a putovat volně. „*Rozhodně jsou větší akce teda na těch Brdech. (...), protože tam se nejezdí do chat, tam jsou prostě volný přístřešky, spí se venku, jsou tam samozřejmě rozhozený jenom ohniště prostě, ty trampovací místa, jenomže tam je prostě to ohniště a je tam pár takovejhle lavic ze smrků prostě, takže tam to vlastně sdílení, pnutí, sounáležitost je daleko větší, než je třeba v tý chatě, v tý osadě. Tam to funguje jinak, protože tam se jinak*

¹⁷⁹ NĚMCOVÁ, Martina. Životopisné vyprávění a interview, s. 11, 12.

¹⁸⁰ NĚMCOVÁ, Martina. Životopisné vyprávění a interview, s. 11, 12.

¹⁸¹ VOZÁB, Jiří. Životopisné vyprávění a interview, s. 7.

vaří, jinak žije, jinak spí, úplně. Kolikrát si myslím, že je to lepší (...). Takže kolikrát si tam jedu kolikrát vod tý chaty i odpočnout (...). Tak já už mám vlastně jako takovej únik k trampingu před trampíngem, když se to tak veme.“¹⁸²

V zimním období pak volně putujících trampů ubývá, ti odváznější přitom spí v teplejších spacácích volně v přírodě, případně na osadách či ve volně přístupných, většinou nelegálně postavených srubech umístěných mimo turistické trasy. Tyto sruby se zásadně nezamykají. Může v nich kdokoli přespát a skrýt se před nečasem. Nepsaným pravidlem je, že si člověk může vzít uložené zásoby a ty opět, v případě dostatku, doplnit pro nově příchozí. Stejně tomu tak je i s přípravou dřeva na zatopení. Výskyt srubů je podobný jako v nehostinné přírodě Kanady či Spojených států amerických, kde tyto sruby fungují na podobném principu. Rozdíl v zimním a letním trampování je samozřejmě kromě většího nepohodlí také v tom, že v zimě je kvůli sníženému výskytu vegetace v lese dále vidět. Rovněž je neobvyklé potkat v lese zlého člověka, neboť ti se bojí zimy a ztráty anonymity, kterou jim zajišťuje městské prostředí.¹⁸³ V těchto případech se většinou jedná o krátkodobá víkendová putování. Pokud se trampové rozhodnou jet na více dní do vzdálenějšího místa naší republiky nebo dokonce do ciziny, používají pro tuto svou cestu označení „velký vandr“. *„Vyhýbali jsme se pokud možno civilizaci, takže jsme v podstatě přijeli někam vlakem nebo autobusem a okamžitě jsme po nějaký turistický značce někam vyrazili. Ze začátku jsme ani moc nechodili do hospod, protože málokde nám nalili. A když už nám nalili, tak jsme z toho měli samozřejmě velkou radost, protože nám bylo nákejš patnáct, šestnáct, takže to jsme se cítili jako hrdinové, ale v podstatě jsme teda ze začátku hodně se drželi mimo obydlí, protože v lesích po těch turistických značkách. Obcházelí jsme různý zříceniny hradů nebo nějaký skalní města a tak a taky jsme se tam snažili najít nějaký místa, kde by se dalo dobře přenocovat, a byli jsme v suchu. Což byl mnohdy problém, protože když jako opravdu začalo pršet a člověk nebyl někde v nějaký jeskyni nebo někde pod střechou, takže s těma igeliťákama to byla katastrofa.*“¹⁸⁴

Specifickým na stavbu náročnějším typem obydlí podobným srubu je tzv. zemljanka. Výhodou takové stavby je její dobrá izolace a maskování před zraky nezvaných hostů či hajných. Zemljanky se často nacházejí na místech, kde by je nikdo nečekal, např. pod skalami nebo na těžko přístupných místech. *„Kdosi mě pozval na Brdy, že tam mají takzvané zemljanky ty trampové, což byly vopravdu do země vyhrabaný, napůl asi jako vyhrabaná*

¹⁸² TESÁŘ, René. *Životopisné vyprávění a interview*, s. 6.

¹⁸³ ZAHŘÁDKA „Žehrák“, M. Bažanti a štemply aneb Jak jsme trempovali v „sedmdesátech“, s. 29.

¹⁸⁴ ČABAN, Milan. *Interview*, s. 2-3.

místnost v zemi a nad tím bylo to částečně zastřešený, tak jako nenápadně to vypadalo, udělaná střech a komín, vypadalo to jako sklípek takovej a tam oni spali. Takže měli někde v lese najednou udělanej takovej jakoby sklípek, tam byly ze dřeva udělaný palandy a ještě tam měli, to nebylo teda ve všech, ale měli tam udělaný jako krb takovej, kterej vyústoval nahoru, takže si tam mohli i zatopit v zimě. A voni tam jezdili i v zimě v mrazu. (...) Prostě jako u té zemljanky bylo ohniště s tím sezením okolo (...).“¹⁸⁵

Nesmíme opomenout ani trampy samotáře (označení na domovenkách jako T. S.). Jsou to lidé, kteří se nehlásí k žádné trampské skupině a jezdí nezávisle na ostatních s různými skupinami, případně jezdí do volné přírody zcela sami. Někdy se takto označují i trampové, kteří jezdí se stálou skupinou, která však není osadou. Význam tohoto pojmu je nejednoznačný. *„Potom mě začali zajímat trampové samotáři, který jsme někde potkávali. Já jsem vždycky obdivoval to jako, že jsou schopný bejt v lese sami, že se neboje a tak. Takže jsem si říkal, že to zkusím taky. Párkrát jsem někam vyrazil sám a v podstatě jsem zjistil, že to byla docela nuda. Až po letech mně došlo, že tramp samotář je diagnóza, že to jsou lidi, který mají problém s nějakým navazováním kontaktů. To v podstatě není zas tak úplně normální, aby tohle člověk dělal.“*¹⁸⁶ Pro jiného narátora má tramp samotář jiný význam. *„Já jsem nejezdil na žádnou pravidelnou osadu, já jsem, jak se tomu říkalo, tramp samotář, T. S., ale buď jsem se dopředu náhodně většinou s někým domluvil v Praze, (...) že někam vyrazíme. Volně se to prolínalo s lidmi, které jsem potkal kolem Brontosauříh akcí nebo s lidmi, které jsem potkal kolem akcí, který dělal Trifid nebo KIPP, to byl ten Klub instruktorů pobytu v přírodě v Praze, anebo lidi, který jsem prostě potkal náhodou na nějakém koncertě a zmínili se, že někam pojedou, a už jsem byl v té době jsem zlomil svoji mladickou nesmělost, takže zeptat se, můžu se k vám připojit, to mi nedělalo problém.“*¹⁸⁷

Pro některé z narátorů měl tramping svoje kouzlo v seznamování se se stále novými lidmi. *„Seznámila jsem se s plno prostě s plno přáteli na těch výletech všech, to bylo stále, každej víkend jsem potkala deset novej lidí a ti mě pozvali zase někam jinam a tam jsem zase potkala deset novejch lidí, takže jsem stále jako se pohybovala někde, tak jsem měla přátel opravdu hodně.“*¹⁸⁸ *„Jako ono vlastně když protáhnete ty Brdy, různý ty osady, tak pokaždý je tam někdo jinej, tak je to studna informací, teď nevím, jestli dobrejch nebo špatnejch, ale rozhodně zajímavejch.“*¹⁸⁹

¹⁸⁵ HABÁNOVÁ, Irena. Interview, s. 3.

¹⁸⁶ ČABAN, Milan. Interview, s. 2.

¹⁸⁷ VELÍK, Tomáš. Interview, s. 2.

¹⁸⁸ HABÁNOVÁ, Irena. Životopisné vyprávění, s. 6.

¹⁸⁹ TESAR, René. Životopisné vyprávění a interview, s. 6.

4.4. Vztah narátorů k režimu v době tzv. normalizace

Po seznámení se se všemi narátory pro mě bylo důležité zjistit, jaký měl každý z nich názor na politickou situaci v zemi v době tzv. normalizace. Přestože jsou všichni narátoři, kromě šerifa osady Ztracená naděje, narozeni v šedesátých letech, každému z nich vzpomínka na rok 1968 utkvěla v paměti. Každému jiným způsobem. Abychom si udělali ucelenou představu o jejich vztahu, názorech na komunistický režim a s tím i neodmyslitelně spojených výpovědích, uvádím výroky všech narátorů.

Milan Čaban: „ (...) v podstatě to člověk vnímal tak, jako že se rodiče o něčem bavili, na něco nadávali, prostě problémy v zásobování a tak (...) hlavně si pamatuju, že nám, mně a bratrovi jako nakazovali, abychom o tom hlavně nemluvili ve škole, jo. To prostě byla taková strašně schizofrenní situace, že teda doma se o něčem mluvilo a i nákej názor člověk měl, ale prostě hlavně ho neříkat ve škole.“¹⁹⁰

Irena Habánová: „No, moc jsem se nezajímala. Co se týče politiky, tak na mě měli vliv rodiče, kteří zažili padesátá léta a normalizaci a tydle věci a na to teda vzpomínali opravdu s hrůzou v očích a říkali, jen se do ničeho nezapleť, v těch padesátých letech to bylo strašný, prostě lidi šli na popravu, byli zavíraný a jako měli strach vyloženě. Hlavně, abych se do ničeho nezapletla. Tak to jsem věděla, že asi to zřízení, který todle udělalo, že to asi teda nebude úplně nejlepší, když se takle zachovali. A tak, ani jsem neměla touhu jako do něčeho strkat nos, prostě jsem se bavila s kamarádama a žila jsem tam, kde jsem žila a neznala jsem nic jinýho a viděla jsem teda, že to takzvaně na Západě i to prakticky na Západě je jinak, že tam, že my jsme poměrně zaostalý a chudý oproti těm západním zemím, když to člověk viděl ve filmu, tak to bylo úplně zřejmý, že jo, že je to jinak.“¹⁹¹

Tomáš Velík: „Já jsem to nějak zvlášť neprožíval, nějaké pozitiva nebo negativa. Jako věděli jsme, že člověk pokud chce studovat, tak musí mít jakýsi kádrový profil, třeba být tím členem té pionýrské organizace nebo Svazu socialistické mládeže (...), osobně si nepamatuju, že bych já se nějakým způsobem vůči tehdejšímu režimu nějakým způsobem vyhroňoval nebo musel vyhroňovat. Oni mě nák zvlášť nezajímali a s největší

¹⁹⁰ ČABAN, Milan. Interview, s. 5.

¹⁹¹ HABÁNOVÁ, Irena. Interview, s. 9.

pravděpodobností já jsem nezajímal je. Takže byly to takové mimoběžky, no, nikdy jsme se nepotkali na nějakém místě, kde by došlo ke konfliktu.“¹⁹²

Martina Němcová: „Takže socialismus. Samozřejmě člověk nikam nesměl. (...) Pak třeba vím, že rodiče měli kamarády, který se pohybovali trošku jako v disentu, takže vím, že náš kamarád nám nosil takový třeba ty sdělení z Výboru na obranu nespravedlivě stíhaných, a když tam jako člověk četl, co ty rodiny prožívaly, že tam v noci vlítli estébáci, děti, neděti, a jaký zažili strašný věci, tak to pro mě bylo jako taky hrozný jako, když jsem to četla. Že měl člověk jako přehled vo tom, co se opravdu děje, (...).“¹⁹³

René Tesař: „Samozřejmě problémy jsem měl, protože můj otec byl vlastně politický vězeň, takže mě ani vlastně základní devítiletka nedoporučila na učební obor s maturitou, protože jsem to měl z politickéjch důvodů polepený trošku. Protože otec za službu v cizí armádě, respektive v cizinecký legii, se stal velmi neoblíbeným. (...) takže já jsem měl vyloženě kladnej vztah vopravdu k tomu trampingu, k těm lidem, který se chovali přesně proti zřízení, měli na to prostě svůj vlastní názor a taky ho dokázali projevit alespoň mezi těma lidma. Já neříkám, že jako byli všichni čistý, (...) ale disidentský záležitosti v trampských kruzích neprobíhaly, to už byla zase pražská záležitost, když jsem roznášel Několik vět. To prostě, ale to bylo taky zajímavý, protože spousta lidí v tý Praze, včetně teda mý bejvalý práce, jako komunistů měla plnou hubu, ale když přišlo na lámání chleba, a já jsem jim to přines podepsat, (...) tak najednou došlo na lámání chleba a já mám holku na škole a já jsem vedoucí a todleňto, takže tenhleňto náhled na svět byl zase úplně z jiný strany osvětlen a v podstatě zase ty lidi na tom trampingu mě nezklamali, ty to podepsali, prostě, že si za něčím stáli a nebáli se tomu třeba postavit, i když věděli, že třeba může bejt třeba náká perzekuce, prostě že budou prostě postižený (...).“¹⁹⁴

František Hacker: „Paradox byl ten, že, protože můj otec byl komunista a učitelé nebyli většinou komunisti, tak já jsem byl velice neoblíbenej u těch učitelů a měl jsem trojky i ze zpěvu, ze všeho. Takže ta společnost se polarizovala, a teďka k stáru se tomu musím jenom usmívat, i když jsem to tehda cítil jako křivdu, protože jsem od malinka zpíval dobře a vlastně mi od malinka tleskali, už v tý hospodě. No, ale ve třídě jsem byl nejhorší teda jako na zpěv a na to, no, takže já jsem v tomleťto vlastně vyrůstal až do těch padesátejch let, kdy jsem z tý školy vycházel.“¹⁹⁵

¹⁹² VELÍK, Tomáš. Interview, s. 5.

¹⁹³ NĚMCOVÁ, Martina. Životopisné vyprávění a interview, s. 9.

¹⁹⁴ TESAŘ, René. Životopisné vyprávění a interview, s. 7.

¹⁹⁵ HACKER, František. Životopisné vyprávění, s. 3.

Jiří Vozáb: „No, já s režimem jsem nikdy žádný konflikt teda neměl. Jako to zase ne.“¹⁹⁶

Klima v rodině vždy ovlivňuje utváření morálního a hodnotového rámce mladých lidí. To ve svých výpovědích dokazovali narátoři, kteří se narodili v rodině zaměřené antikomunisticky, stejně jako narátoři, kteří se k režimu stavěli pasivně či lhostejně.

Obecně lze říci, že trampové, kteří jezdili do přírody tzv. volně, byli pro mocenský a bezpečnostní aparát hůře sledovatelní, než tomu bylo u trampů z osad. Nebyli totiž vázáni na jedno místo a svým rozptýlením a nejasnými plány kontrolu bezpečnostním orgánům do jisté míry ztěžovali. Svým životním stylem se trampové bez vyložené negativního postoje na socialistické zřízení kritice společnosti vyhýbali. Činnost osady byla naproti tomu snáz kontrolovatelná. Na jednom stálém místě se scházeli většinou titíž lidé. V případě potlachů tak měly bezpečnostní orgány usnadněnou práci. Na osadách však hrály významnou roli rodinné a generační vazby a trampové mezi sebe nikoho nového nepouštěli. Důvěra vybudovaná soužitím různých generací po dlouhou dobu nedovolovala infiltraci cizích a podezřelých osob. „Individualismus, odtrženost od masy a od skupiny byly režimu trnem v oku. Nechat člověka být někde bez kontroly, to znamenalo pro stát problém.“¹⁹⁷

4.5. Perzekuce ze strany režimu v době tzv. normalizace

V době tzv. normalizace byli trampové často v nemilosti i u obyčejných lidí. Ti je často z neznalosti považovali za násilníky, zloděje a příživníky a často se k nim chovali nedůvěřivě a nepřátelsky. „Z vlastní zkušenosti vím, jak bývalo těžké získat důvěru na vandrech mimo svou pravidelnou oblast. Na místech našich domovských vandrů nás již místní znali a problémy nebyly. Mimo domovský region bylo nejdou těžké dostat od někoho trochu pitné vody, v hospůdkách to vždy po našem příchodu ztichlo, vnímali jsme skryté pohledy plné nedůvěry a přání, abychom už vypadli.“¹⁹⁸

Částečným rozptýlením trampů do ekologických organizací v šedesátých letech však pronásledování neskončilo. Agenti StB se objevovali na větších shromážděních, jako byly např. potlachy nebo hudební festivaly. Při nočních zátazích na potlachy často tyto byly rozeznány, lidé zbiti, případně odvezeni daleko od místa konání shromáždění a ponechání svému osudu. Komunisté se snažili jako ve všech vrstvách společnosti získávat své

¹⁹⁶ VOZÁB, Jiří. Životopisné vyprávění a interview, s. 9.

¹⁹⁷ KABÁT, J. Psychologie komunismu, s. 108.

¹⁹⁸ ZAHŘÁDKA „Žehrák“, M. Bažanti a štemple aneb Jak jsme trempovali v „sedmdesátých“, s. 49.

spolupracovníky či se přímo infiltrovat do tramského prostředí. To, zdali se jim to podařilo či nikoli, a do jaké míry byli komunisté schopni ovlivnit tramskou ideu a tramský „národ“, je dále součástí mé práce, tedy rozhovorů, které jsem s pamětníky na toto období vedla. Řada z nich se však snažila chovat nenápadně, vyhýbala se turistickým značeným stezkám i vesnicím. Na skupiny trampů, kteří chodili volně krajinou a nevzbuzovali veřejné pohoršení, měly tehdejší bezpečnostní orgány jen malý vliv. Trampové často nevěděli ani kam jdou, ani kde budou spát, natož koho na svých cestách potkají. Kromě příslušníků bezpečnostních sborů (VB a StB) se zátahů a represí vůči trampům účastnili i tzv. pomocníci VB, kteří nosili žlutou pásku s označením PS VB. Nejedna z trampů byl přesvědčen o tom, že tito lidé vykonávali tuto práci jen z jakéhosi nedostatku sebevědomí a že byli přísnější než samotní příslušníci VB.¹⁹⁹

Důkazem je zničení asi čtyř desítek srubů v brdských lesích na konci sedmdesátých let. „...nejznámější z nich je asi akce příbramského policejního velitelství, známá jako „boření brdských campů“. Kolem 20. ledna 1978 při ní byla do povětří vyhozena asi stovka tramských srubů. (...) A důvod zásahů? Brdy v té době byly centrem neoficiálního tramského kulturního dění, (...).“²⁰⁰ Bohužel k této problematice se mi nepodařilo dohledat žádné oficiální dokumenty. Mezi tramy je ovšem tato skutečnost známa, převážně mezi těmi pražskými, kteří své cesty směřovali převážně do této oblasti. „Zničené sruby, ano. Tak to bylo samozřejmě na popud místních, hajného vlastně teda, že ty sruby byly buď teda stažený ocelovou smyčkou a odtahány traktorem, protože tydlency sruby se většinou stavěly podél jakéhokoliv vodního zdroje, takže tam to bylo snadno vysledováno. Když šel hajnej podél potoka, viděl tam nákej kemp, v rámci hubení trampů podle nařízení, zasáhli, zničili, vypálili, omezování tohodlenc toho druhu fungovalo pořád.“²⁰¹

Nelegální stavění přístřešků a srubů a jejich další existence samozřejmě záležela na benevolentnosti tehdejšího správce lesa hajného. V některých oblastech se bylo možno domluvit, byl-li hajný trampingu nakloněn, a na oplátku o les pečovat, např. vysázet určitou plochu jednou či vícekrát do roka novým lesním porostem. Jinde byli hajní nekompromisní, a pokud takový srub či přístřešek našli, nechali jej zlikvidovat. Trampingu pak bránili různými zákazy či pokutami. „O tom jsem jenom slyšel, a jak říkám, bylo to proto, protože si někteří dělali ty sruby nebo útulky nelegálně, že se prostě neměli chut, zájem dohodnout s nákým

¹⁹⁹ Tamtéž, s. 18.

²⁰⁰ KUČEROVÁ, B. Tramping-fenomén ryze český, s. 5.

²⁰¹ TESAR, René. Životopisné vyprávění a interview, s. 10.

místním hajným na nějaký vzájemný toleranci typu: dobře, my budeme mít támle nějaký sroubek a na jaře nebo na podzim vám vysázíme támle hektar lesa.“²⁰²

Trampové byli i nadále kontrolováni na nádražích, legitimováni, byly jim přehrabovány US torny a batohy, vše co mělo spojitost s americkou propagandou, bylo nekompromisně ničeno. Jelikož byla nádraží místem většího shromáždění trampů, obzvláště pak v pátek nebo v neděli večer, soustředily se bezpečnostní orgány především na tato místa a prováděly namátkové kontroly. *„Člověk tenkrát měl větší strach z těch policajtů než dneska, větší respekt. My jsme v podstatě, jak říkám, že jsme jezdili ve třech, sami jsme se někde drželi po turistickéjch stezkách a po nákejch těch zříceninách. Takže když jsme někde nocovali v lese, někde jsme přišli za šera, tak nás tam nikdo nenašel a ráno jsme vypadli. To opravdu spíš, když jsme strávili den na náký zřícenině, tak tam byla větší pravděpodobnost, že se tam někdo přijde podívat a myslím, že na tom Kumburku nás tenkrát kontrolovali, ale to ještě nikdo z nás neměl vobčanku. Takže to se jako podívovali, ale viděli teda jako, že jsme opravdu hodně mladý kluci, tak nás tam nechali bejt, (...).*“²⁰³

Systematické perzekuci se pak nevyhnuli ti z trampů, kteří svou činností komunistický režim provokovali ve veřejném i soukromém životě. *„Byly zavřeny někteří trampové, ale ty udělali konkrétně nákej čin, kterej byl v tý době zařazen do toho trestního zákoníku jako trestná činnost, tak to byla řada trampů, kteří teda skrz něco seděli, co se nesmělo. No, a samozřejmě, že zase v tý době kolem toho vosumašedesátýho byla možnost i vyjet za hranice a to se zase zpřísnilo, zpřísnilo se to do určitých let teda, do určitý doby, ale myslím si, že ta první polovina těch sedumdesátých let byla v tomhle docela nejostřejší (...).*“²⁰⁴

A problémy byly také tam, kde se objevilo větší množství lidí, ať už to bylo z jakéhokoli důvodu. *„(...) takže my jsme měli vymyšlený takový trojhlas, který s Evou zpívali, a když jsme přijeli do Bráníka na nádraží, tak v Bránice na nádraží, (...) a my jsme, protože jsme rádi zpívali, kde bylo hodně těch trampů, tak úplně vzádu na tom nádraží tam byla nákladová rampa, na tu nákladovou rampu my jsme si vlezli a ty lidi z toho nástupiště, když tam slyšeli ten zpěv, tak se tam začli trousit, až tam bylo nákejch dvěstě, třista lidí, (...) to trvalo, vždycky do tý doby, než přišli policajti s pomocníkama a rozehnali to a nahnali to*

²⁰² VELÍK, Tomáš. Interview, s. 7.

²⁰³ ČABAN, Milan. Interview, s. 6.

²⁰⁴ HACKER, František. Interview, s. 9.

do těch vlaků. (...) a tak to bylo podle to období těch padesátých let. Pak přišly šedesátý leta a v šedesátých letech postupně se to uvolňovalo, už od začátku (...).“²⁰⁵

Mladé lidi putující o víkendu bezcílně krajinou nebylo proč pronásledovat. „Několikrát se stalo, já jsem vůbec, v té chvíli jsem nechápala, co se to děje. Jednou jsme vystoupili jako na nádraží a tam byla jako policie místní s autem a všechny nás legitimovali, jako občanské průkazy chtěli vidět a tak. Tak jsem jako byla překvapená, asi teda bylo potřeba nás kontrolovat a slyšela jsem, že jako se to častěji stává. Tak jako my jsme nikdo nevěděl, kam pojedem, my jsme se toulali a jezdili jsme na ty osady nebo, jezdili jsme neznámo, že se nedalo předvídat, kde se objevíme, taky nás nemoh nikdo asi moc kontrolovat.“²⁰⁶

„To určitě legitimovali, ale jako, jak říkám, vopravdu my jsme si tím, nikdy problém neměli (...). Jsme věděli, že to stojí za houby, ale jako nikoho jsme neprovokovali.“²⁰⁷

Časté kontroly na nádražích z řad Veřejné bezpečnosti obvykle dosahovaly pravého opaku. Trampové se při nich ještě více semkli a dělali si z nich legraci. Příslušníci bezpečnostních složek se tak často ocitali v rolích postaviček z laciných komedií.²⁰⁸

Podobně jako nádraží, byly i potlachy místem shromáždění většího počtu lidí, tedy místem potencionálního nebezpečí pro vládnoucí režim. Jak je patrné z výpovědí mých narátorů, hrála zde významnou roli důležitost i velikost konané akce. Čím větší shromáždění lidí se předpokládalo, tím větší nasazení kontrolních orgánů vyžadovalo. Některé z potlachů se neobešly bez rozhánění či bití jejich účastníků, i když se nejednalo o nic víc, než o vzpomínkové akce spojené se soutěžením a hraním trampských písní u slavnostního ohně. Jelikož se větší shromáždění lidí muselo hlásit, byli často trampové vydáni napospas zlovůli VB či agentů StB. Jedno vyprávění za všechny. „Potlachy se musely hlásit hlavně kvůli dvěma důvodům. Jako muselo se to ohlásit starostovi nejbližší vesnice, kvůli případnému požáru, (...) Když byli normální, tak řekli, ano, víme o vás, bude tam prostě jako nějaká akce, my tam hajnýho nepoženem. A nikdo už se o tom nezmiňoval. Pokud byl někdo aktivní, tak to samozřejmě moh nahlásit Veřejný bezpečnosti ten, a pak to bylo zajímavý. Rozhánění potlachu. Ano, to se stávalo, jenže oni v podstatě ani nikoho nevodvezli ani do Prahy. Voni vás vodvezli třeba deset, patnáct kilometrů vodsad, bez věcí vás tam vyhodili prostě někde do

²⁰⁵ HACKER, František. Životopisné vyprávění, s. 8, 9.

²⁰⁶ HABÁNOVÁ, Irena. Interview, s. 9,10.

²⁰⁷ VOZÁB, Jiří. Životopisné vyprávění a interview, s. 13.

²⁰⁸ ZAHŘÁDKA „Žehrák“, M. Bažanti a štemply aneb Jak jsme trempovali v „sedmdesátých“, s. 16.

lesa. A takhle to rozprášili v podstatě. Tohlencto se stalo taky v Třebenicích, když se tam u osady Skot konal volejbalovej turnaj na počest dvě stě let trvání Spojenejch států. (...) Takovej zátah ten jsem ještě neviděl. Vrtulník tam kroužil, auta, psi, rozháněli to do dvou hodin do rána.“²⁰⁹ Často se také stávalo, že i když byl slavnostní oheň povolen, bylo nečekaně do jeho průběhu zasaženo a kamarádi se museli rozejít a opustit příslušný okres. Při jejich odchodu se čekalo na jakoukoli provokaci z jejich strany, aby mohlo být zasaženo silou. Toho si trampové byli vědomi, a pokud se mezi nimi nevyskytl nasazený provokatér, problémy nebyly.²¹⁰

Do řad trampů se však provokatéři i tajní agenti StB, kteří se za trampy vydávali, velmi často pokoušeli infiltrovat. V průběhu pořádání potlachů narušovali jeho chod a provokovali různými způsoby, se kterými trampové nechtěli mít nic společného a od kterých se distancovali. „Ano, prakticky se částečně opakovala situace z padesátých let, jenže v padesátých letech to bylo takový, jak bych to nazval, trošku surovější, trošku neotesanější, v těch sedmdesátých letech už to bylo trošku učenější, protože samozřejmě voni se museli tvářit, když začli dělat ty Porty, tak se museli tvářit, jako že jim to nevadí, ale sváděli to na různý výtržnosti a dokonce se stalo několikrát na mnoha místech, že někdo udělal nákou výtržnost a někomu tam rozbil hlavu a dycky se zjistilo, že to byl člověk, kerýho nikdo neznal (...). To byla ta technika, která byla na to prostě nasazovaná, a to byl ten důvod, proč jako to mělo mít ten pořádkovej dozor.“²¹¹

Pro získání povolení ke konání potlachu se používaly mezi trampy různé taktiky. Pokud někteří z nich v občanském životě zastávali vysokou veřejnou funkci, pak s pořádáním problém většinou nebyl. Na žádost mohla dát razítko také některá ze „schválených“ organizací jako např. ZV ROH, některá z mládežnických organizací, osvětové zařízení atd. Taková žádost se neposílala na Okresní národní výbor, ale na Místní národní výbor²¹², kde byla šance o povolení takové akce o poznání vyšší. Nejjednodušší to mívali ti, kteří se přímo znali s místními hajnými, příslušníky VB nebo dokonce předsedy MNV.²¹³

Pozice tzv. provokatérů však byla často ztížena tím, že se trampové mezi sebou znali a že na osadách v průběhu času vznikaly uzavřené skupiny lidí, které mezi sebe nikoho nového nepouštěly, právě z důvodu ochrany vlastní identity. Lidé se mezi sebou znali a kdokoli se

²⁰⁹ TESAR, René. *Životopisné vyprávění a interview*, s. 10.

²¹⁰ ZAHŘÁDKA „Žehrák“, M. Bažanti a štemply aneb Jak jsme trempovali v „sedmdesátech“, s. 68-69.

²¹¹ HACKER, František. *Interview*, s. 7.

²¹² Dále jen MNV.

²¹³ Drobná ukázka toho jaké měl (ne)povolený potlach následky, je součástí přílohy na s. 106-107.

chtěl o členství v osadě ucházet, byl pro trampy podezřelý. „*To platilo třeba v muzice, platilo to na těch, když se pořádaly ty potlachy, prostě větší akce, ale v uzavřených osadních akcích to většinou neplatilo, tam si, dá se říct, že si tam vytvořili trampové takovou svoji bublinu, do který nikoho nepustili a kde si žili svým životem nák. Tam se prostě běžně říkaly protistátní vtipy a takovýdle to, co se běžně říkalo, tak to vůbec a neuvědomuju si, nebo asi si nikdo neuvědomoval, že z toho sou náký postihy. Možná, že se v nákejších kádrových posudcích vobjevilo, že ten člověk je pasivní nebo něco takovýho, ale jako přímo, že by byly náký postihy, to se nestalo.*“²¹⁴

Všichni narátoři se shodli na tom, že politika v době tzv. normalizace v trampingu neměla svoje místo. Pokud se objevil v jejich řadách někdo, kdo se členstvím v KSČ nebo v SSM netajil, většinou takovou osobu ignorovali. Trampové nebyli nikdy prospěcháři a jediné o co se snažili, bylo alespoň o víkendech žít životním stylem, který si svobodně zvolili. Politika většinu z nich aktivně nezajímala. „*To byli akorát ti „SMMáci“, co jsem se setkal, a hlavně ten kluk nás tam furt lanařil do Socialistickýho svazu mládeže, ať podepíšem a já jsem říkal a co se tím jako změní, když jako sem vstoupím, nikdo mi to moc nevysvětlil, jako nepodepsal jsem to, ani nikdo z kapely.*“²¹⁵

Lidé, kteří chtěli ostatním škodit se, bohužel, nevyhnuli ani trampskému hnutí. „*No, a potom samozřejmě ještě mezi trampama, byla vopravdu docela silně zastoupená část lidí, kteří byli ve straně, ale většinou ty lidi neškodili, vopravdu byla jich jenom zase malá část těch, který na tý osadě, když prostě byli, tak za prvé byli proti takový většině, že tam nemohli kázat nic, náký svoje názory a tak dále a byli dycky, dá se říct, na tý osadě nákým způsobem v tomhle tom přetlačený (...). Někerý to neskrývali, některý a byli to opravdu ortodoxní trampové už odjakživa, mezi nima byli takový ty starostraníci, který byli už prostě ne, po osumačtyřicátým, ale už dávno předtím, pro ty to byla víra, pro ty jako to nebrali tak nák jako skrz nákej svůj osobní prospěch. Což byl problém právě u těch komunistů, kteří vstupovali až teda po tom šedesátým osmým (...). Protože ty samozřejmě tam to byla věc prospěchu.*“²¹⁶

Na předchozích ukázkách vyňatých z rozhovorů a na kapitole pojednávající o vztazích narátorů k režimu je jasně vidět, z jakých poměrů jednotliví narátoři pocházeli. Obecně se dá říci, že ten, kdo se alespoň částečně vyhraňoval proti režimu, se s perzekucemi ze strany

²¹⁴ HACKER, František. Interview, s. 8.

²¹⁵ VOZÁB, Jiří. Životopisné vyprávění a interview, s. 13.

²¹⁶ HACKER, František. Interview, s. 6,7.

bezpečnostních orgánů setkával častěji než ten, který se k politickému zřízení choval spíše pasivně či lhostejně.

4.6. Trampové a ekologie

Po roce 1948 nastolil komunistický režim průmyslové zaměření státu. Docházelo především k rozvoji těžkého průmyslu: hutnictví, těžkého strojírenství a chemie. Díky této skutečnosti docházelo ve velké míře k devastaci životního prostředí. Komunistický režim se však jeho ochranou nezabýval. Jeho cílem bylo dohnat a předejít západní kapitalistické státy.²¹⁷ Politika propagovaná komunistickým režimem docílila pouze toho, že docházelo k postupnému úpadku společenské morálky a s tím svázaného zájmu o péči o cokoli veřejného. Lidé se uzavírali do svého světa a na ochraně životního prostředí neparticipovali. Ekonomická cesta stojící na centrálním řízení a plánování národního hospodářství umožnila nastoupit cestu ke konzumní společnosti. „Vládnoucí skupina tak uzavřela s občany jakousi společenskou smlouvu: zabezpečila určitý životní standard, zaručila sociální jistoty a na oplátku vyžadovala apolitičnost, rezignaci na veřejný a politický život.“²¹⁸ K obratu došlo právě na počátku tzv. normalizace, kdy si nastupující generace uvědomila nutnost něco s životním prostředím udělat²¹⁹. Významnou složku mládežnických hnutí v době sedmdesátých a osmdesátých let 20. století tak začaly utvářet zájmové aktivity směřující k ochraně životního prostředí.

Na tradici ochránářských spolků navázal až v roce 1958 vznikem dobrovolné ochránářské skupiny *Sbor ochrany přírody* působící při *Společnosti Národního Muzea*. Z této organizace se v roce 1969 osamostatnila organizace *TIS-svaz pro ochranu přírody*, která však nepatřila do Národní fronty a jako jediná z ekologicko-ochránářských organizací neměla ve svých stanovách zakotvenu vedoucí úlohu KSČ. Následkem vzrůstajícího tlaku byl TIS donucen k rozpuštění ke dni 31. 12. 1979.²²⁰ Po *Konferenci o životním prostředí členských států OSN* ve Stockholmu v roce 1972 musela zareagovat i vláda ČSSR. Konference tak dala podnět ke vzniku dalších dvou ekologicko ochránářských organizací. V roce 1975 tak vznikl pod hlavičkou SSM *Brontosaurus* a v roce 1979, jako náhrada za zrušený TIS, *Český svaz ochránců přírody*²²¹. Vznik obou organizací byl nařízen „shora“.

²¹⁷ PETROVÁ, J. *Zapomenutá generace 80. let 20. století. Nezávislé aktivity a samizdat na Plzeňsku*, s. 75.

²¹⁸ VANĚK, M. *Nedalo se tady dýchat. Ekologie v českých zemích v letech 1968-1989*, s. 19.

²¹⁹ Tamtéž, s. 7.

²²⁰ Tamtéž, s. 34.

²²¹ Dále jen ČSOP.

V rozšiřování ekologických aktivit hrála v té době významnou roli i periodika, především *Mladý svět*. Řada těchto aktivit v lidech probudila zájem a podnítila v nich zodpovědný přístup k péči o životní prostředí v zájmu jeho zachování budoucím generacím. To vše bez ohledu na politické klima v zemi. „*Nově se utvářející generace byla již vybavena zkušenostmi, jak si v totalitě počínat, jak nebýt překvapen jejími záludnostmi, a neměla za sebou nemotivující pocit šoku. Mladí lidé měli mnohem menší šanci se bát, a tak pokusy prolomit bariéry diktatury začaly ovlivňovat tvář doby.*“²²²

Stejně jako řada mladých i trampové se v době tzv. normalizace připojili k ekologickým organizacím, jako byl Brontosaurus či ČSOP. Příčinou toho, že se část trampů k těmto aktivitám přidala, byl nástup nové mladé generace, která svůj zájem o tramping spojovala se zájmem o ekologii a ochranu památek poškozených či zanedbaných „správou“ vládnoucí moci.²²³ Ani trampové už se jednoduše nemohli dívat na zničené lesy, znečištěné řeky a hromady odpadků, které je na jejich cestách všude provázely. „*(...), i když vlastně úplně poprvý jsem se v té angličtině rozmluvil, když jsem byl v západním Německu na takzvaný „Texaco bojkot tour“. A k tomu jsem se dostal, já jsem vlastně vynechal, když jsem chodil na tu vejšku, že jsem se taky věnoval trochu Brontosaurům a taky trochu, jak se to tehdy jmenovalo, no, takovým ekologicko-ochranářským aktivitám. (...) Prostě ten kontakt jsem oslovil, zavolať jsem tam, říkal jsem, hele, já jsem teďka byl, už nejsem student, pracuju, ale v roce osmdesát pět jsem šel na vojnu, ale před tím jsem dělal nějaký ochranářský aktivitu tydle, tydle, tydle, vyjmenoval jsem jí, že jsem byl na tom typu jako sázení stromečků, anebo v rezervaci SOS tam na Karlovarsku, tam jsme stavěli ty povalový chodníky na nákejch těch mokřinách.*“²²⁴

I když měl ČSOP ve svém prohlášení rozvoj ideově výchovné a propagandistické činnosti podařilo se mu, zejména v druhé polovině 80. let, svou činnost propojit i s jinými nezávislými ekologickými iniciativami²²⁵. „*Ale von [kamarád narátora, pozn. Z. V.] potom, myslím, že mu mohlo bejt takových nákejch šestnáct let, chodil jsem už na gympl do Brandejsa, vymyslel, že bysme ve Dřísech mohli založit místní organizaci Českýho svazu ochránců přírody. (...) A v podstatě jsme jako obcházelí nebo jsme se vypravili na náký místo v okolí tam někde a pokoušeli jsme se to tam jaksi zkoumat. Víím, že jsme třeba značili chráněný území Prutník, tam za Dřísama, a potom jsme nák tábořili u tůně na Borku, nebo*

²²² KABÁT, J. *Psychologie komunismu*, s. 383.

²²³ VÁGNER, J.- FIALOVÁ, D. a kol. *Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku*, s. 66.

²²⁴ VELÍK, Tomáš. *Životopisné vyprávění*. Praha, 6.8.2012, s. 14.

²²⁵ VANĚK, M. *Nedalo se tady dýchat. Ekologie v českých zemích v letech 1968-1989*, s. 7, 40-41.

Mirek tam prostě měl nějaký kontakty, tak tam se objevil nějaký maník, kterej snad byl taky jako ze svazu ochránců a dělal entomologii (...)“.²²⁶

Hnutí Brontosaurus vzniklo jako základna pro organizování ochránářských aktivit mladých zabývajících se tzv. malou ekologií, tj. ochránářskou činností zaměřenou lokálně. Jeho členové a sympatizanti se zabývali mimo jiné převážně vysazováním stromů, úpravou lesa od napadaných větví a opravami kulturních památek.²²⁷ „Na akcích Brontosaura bylo takový heslo, jak se zachovat, aby přežil Brontosaurus rok dva tisíce. Byly to takový jako ochránářský akce přírody. Já jsem třeba byla na Pálavě na Odpadkobraní a sbírala jsem tam odpadky, anebo jednou jsem byla na Slovensku stavět lovecký chodník (...) a za to tam jsme měli program a čtyři mladý lidi se nám věnovali, vymýšleli a nám program od rána do večera, různé bojovky a soutěže, jak poznat sám sebe (...) v časopise Mladý svět byly nabídky na léto, prostě vždycky co ten Brontosaurus pořádá, prostě vždycky to byl výjezd a bylo jasné, že tam budou mladý lidi a že se tam člověk seznámí s ostatními a že tam bude zábava, no, a ta práce k tomu nějaká.“²²⁸

Vztah narátorů a jejich chování k přírodě vychází ze samotné podstaty trampingu. Protože tramping vychází z myšlenek přírodních národů, snažili se trampové vždy dopad své činnosti na přírodu minimalizovat.

Všichni oslovení narátoři se shodli na tom, že chovat se k přírodě s úctou a zodpovědností je jejich povinnost. Samozřejmě, že se každý z nich potkal s lidmi, kteří na přírodu ohled nebrali. Tito lidé však podle narátorů trampové nejsou a nikdy nebyli. Obléci si na sebe khaki oblečení a vzít batoh ještě neznamena být tramp. „ (...) v podstatě jsme se vždycky snažili se chovat nějak ohleduplně v té přírodě. Když jsme někde dělali ohně, sice jsme teda často dělali ohně na místech, kde se to nesmělo. Když se člověk dostal jako na zříceninu a chtěl tam jako pobýt, tak si tam udělal ohniček, ačkoliv je to tam zakázaný. Tak jsme se vždycky snažili po sobě uklidit. Třebas jako konzervy, když jsme měli, tak jsme je hodili do vohně, aby se vopálily, a pak jsme je rozšlápli a zahrabali někam. Někdy papírky a takovýdle věci jsme všechno spálili na ohni nebo jsme to prostě sebrali sebou a někde jsme to hodili do odpadkových košů, takže to jsme se snažili uklízet, co to šlo.“²²⁹ Pokud se trampové náhodou dostali do oblasti chráněného území, kde byli nuceni přespát, často se ani rozdělát oheň

²²⁶ ČABAN, Milan. Interview, s. 3.

²²⁷ VANĚK, M. Nedalo se tady dýchat. Ekologie v českých zemích v letech 1968-1989, s. 37.

²²⁸ HABÁNOVÁ, Irena. Životopisné vyprávění, s. 1.

²²⁹ ČABAN, Milan. Interview, s. 4.

nepokusili. Věděli totiž, že by nejen poškodili vzácný kus krajiny, ale i to, že v těchto místech byla zvýšená ostraha ochránců přírody.

V moderní době spojené s rozšířením internetu mizí i místa, která zůstávají skryta jen pro trampy. Jak již bylo výše řečeno, trampové samotní se snaží vliv na utváření krajiny minimalizovat. Přespání pod přístřeškem nebo skalním převisem za ničení krajiny nepovažují. V poslední době se však na televizních obrazovkách objevily negativní ohlasy na tramping právě ze strany ochránců přírody, kteří se snaží skalní převisy chránit. Jaký mají na tyto aktivity nárotoři názor, jsem zjišťovala ve svých rozhovorech. Celkově lze říci, že většina se shodla na tom, že trampové přírodu neničí o nic méně než turisté nebo cykloturisté, které za jejich aktivity nikdo do takové míry jako trampy nepostihuje. Pokud nebyla trampům zima a nacházeli se v chráněné oblasti, často oheň ani nerozdělávali. Jídlo, které si přinesli se ohřívalo na lihových vaříčích. „*Tak asi ano, v podstatě ty převisy můžou bejt asi poškozovaný ohněm, asi rychlejc erodujou, pak tam samozřejmě jsou nějaký stopy kouře, který ochránci přírody asi neradi viděj. Taky jsme dost často spali pod nějakyma převisama na tom Kokořínsku i s tím, že jsme si tam pod tím někdy rozdělali oheň. My jsme potom ale měli plynovej, nebo taklenc, vaříč na pevnej líc, takže nám k vohřání toho jídla stačil ten vaříč a obešli jsme se potom i bez ohně.*“²³⁰

4.7. Trampská píseň

Jedním ze symbolů trampingu je trampská píseň. Je s trampingem neodmyslitelně spjata, neboť stála u jeho zrodu. Vždy trampy spojovala a upevňovala v nich pocit pospolitosti. Trampové svým jednoduchým hudebním doprovodem a neumělým zpěvem o uznání a slávu na veřejnosti nestáli. Zpívali jen pro radost a potěšení. Hudebním nástrojům dominovaly zpočátku housle, mandolína, posléze i kytara. Za zakladatele trampské písně je považován Jarka Mottl z osady Ztracená naděje. V jejich začátcích se skládaly texty na zahraniční taneční melodie, převážně anglické, americké a francouzské. Tehdy se u táborových ohňů objevily i první afroamerické spirituály. V průběhu 20. let se trampští písničkáři odvážili k vytváření melodií vlastních s využitím vlastních veršů. I když se hrálo především u táboráků, trampská píseň přeci jen po čase na veřejnost pronikla. Později, především v období velké hospodářské krize, trampům rozšíření jejich tvorby mezi veřejností do ulic, kabaretů a divadel naopak pomohlo a někteří z nich si zpěvem a hraním mohli

²³⁰ ČABAN, Milan. *Interview*, s. 7.

vydělávat na živobytí. Od počátku 60. let začínají do tramského hnutí pronikat i jiné žánry jako country, folk a písničkářská tvorba.²³¹

Cílem této práce však není popsat dějiny tramské písně. O tom, jak tramská píseň začínala a o jejím vývoji, se lze podrobněji dočíst v knize „*Kronika tramské písničky*.“ vydané v roce 1967 a sestavené Zbyňkem Máchou²³² nebo v „*Dějínách trampingu*.“ Boba Hurikána²³³. Mně se podařilo alespoň útržek z její proměny zachytit v rozhovoru s jedním z pamětníků, tj. se šerifem osady Ztracená naděje a kapelníkem stále aktivní tramské skupiny K.T.O.,²³⁴ panem Františkem Hackerem. „(...) a tak to byla ta moje vojna, kde vlastně jsem zpíval jak tramský písničky, tak country písničky, který jsme nazývali, že jsou neznámý skladby Jaroslava Ježka a dokonce jsme měli udělanej takovej dixieland,(...) po vojně jsem ještě, vlastně jsme měli takovou partu zpívací, kde byl můj kamarád Standa Dušek, Mirek Kučera, Láďa Krejza a zpívali jsme čtyřhlasý písničky a tak dále a byla někde v Třebáni, v Zadní Třebáni na ostrově byl takovej jakoby potlach, a to právě už byl začátek těch šedesátých let, kdy se to zase začlo smět, kdy se zase začly smět už sem tam hrát v rádiu ty písničky a tak dále, začly se smět zpívat na veřejnosti, tím se začly projevovat ty šedesátý léta, že ta tramská písnička, podobně jako v těch obdobích té první republiky, zase znovu pronikat do toho všeobecného podvědomí, což lidem hrozně chybělo, (...).“²³⁵

Jak již bylo zmíněno výše, jedna z písní má mezi tramy výsostné postavení. Je to tramská hymna, kterou je píseň „Vlajka“. Autorem textu je Jenda Korda z osady Ztracená naděje. Hudbu složil společně s kamarádem Václavem Skoupým.

Vlajka

*1. Vše tone v snách a život kolem ztich,
jen dole v tmách kol ohně slyšet smích.
Tam srdce všem jen spokojeně zabuší,
z písniček známých vše jistě vytuší.*

*®: Vlajka vzhůru letí, k radosti svých dětí
hned se s mráčky snoubí
vlát bude zas až mládí čas opustí nás.*

2. Po létech sám až zabloudíš v ten kraj

²³¹ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 203; NOHA, R. *Odlesky táborových ohňů: Vzpomínky na tábornictví, woodcraft, skauting a trampingu u nás i ve světě*, s. 15; JANEČEK, P. (ed.) *Folklór atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*, s. 75-76.

²³² MÁCHA, Z. *Kronika tramské písničky. Hudební magazín 1*. Praha: Panton, 1967, 96 s.

²³³ HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*, s. 201-215.

²³⁴ Kamarádi táborových ohňů.

²³⁵ HACKER, František. *Životopisné vyprávění*, s. 10.

*a staneš tam, kde býval kdys tvůj ráj,
vzpomeňš chvil těch, kteréš míval tolik rád,
tak jako kdysi ozvěnou slyšíš hrát.*

®: *Vlajka vzhůru letí, k radosti svých dětí
hned se s mráčky snoubí
vlát bude zas až mládí čas opustí nás.*

Tato píseň vznikla na začátku roku 1929 a byla původně autory věnována osadě Lone Star. Dodnes je tato píseň všemi trampy ctěna.²³⁶ Při slavnostních ohních je hrána jako první a vždy se u ní vstává podobně, jako je tomu i u státní hymny. V šedesátých letech se „Vlajku“ pokusila nahradit modernější píseň Wabiho Daňka „Rosa na kolejích“, která se hrávala při ukončení festivalu tramské písně Porta v sedmdesátých a osmdesátých letech minulého století. „Vlajka“ však na svém čestném místě obstála a je za tramskou hymnu stále považována.²³⁷

Festival tramské písně Porta byl založen v roce 1967 v Ústí nad Labem. Porta²³⁸ vznikla jako „Festival country a western skupin a tramských sborů“ díky partě nadšenců, kteří se snažili něco udělat v rámci country a tramské hudby. Postupem doby se tento festival přesouvá z Ústí nad Labem do jiných měst a mezi mládeží se stává masovou záležitostí. V Plzni se pak na dlouhou dobu usadila v roce 1981. Na jeho oblíbenosti se nemalou měrou podílel i časopis *Mladý svět* se svou rubrikou *Táborový oheň* vedenou Janem Dobiášem, který byl ve své době velice populární. Jelikož si komunistický režim jasně uvědomoval nebezpečí, které mu je nutno čelit, snažil se díky svému mládežnickému předvoji, tj. Socialistickému svazu mládeže²³⁹ tuto činnost podchytit. Nejprve se snažili dosadit své členy do festivalových porot. Festival často doprovázely zákazy vystupujících interpretů a personální změny organizátorů.²⁴⁰ Jak o tom vypovídá následující svědectví, vznikaly v té době často úsměvné a absurdní situace. „ (...) Michal „Jupp“ Konečný: „Začínala to být taková podivná skrumáž trampů, organizátorů, muzikantů i aparátníků. A docházelo k velice komickým i paradoxním situacím, kdy svazáčtí funkcionáři si zalamovali palce s trampy, kdy se oslovovali tramskými

²³⁶ MÁCHA, Z. *Kronika tramské písničky. Hudební magazín 1.*, s. 43.

²³⁷ ALTMAN, K. ... jak někteří trampaží. In: *Rajče na útěku. Kapitoly o kultuře a folkloru dnešních dětí a mládeže s ukázkami*, s. 268.

²³⁸ Slovo porta pochází z latinského jazyka a znamená brána. Brána Čech-Porta Bohemica. PETROVÁ, J. *Zapomenutá generace 80. let 20. století. Nezávislé aktivity a samizdat na Plzeňsku*, s. 68.

²³⁹ Dále jen SSM.

²⁴⁰ Tamtéž, s. 68.

přezdívkami typu třeba – soudruhu Kobro nebo soudruhu Tufe...A takhle to začínalo být velice podivné a zajímavé.“²⁴¹

Zhruba v roce 1972 dochází k tomu, že pořádání Porty přechází definitivně pod hlavičku SSM. „*No, a to jim teda jako opravdu lámalo hlavu, až teda udělali jednu věc, a sice prostě nasadili, vodebrali tý původní partě, která ty Porty vymyslela, to byla ta ústecká parta, která vymyslela Porty, a zařadili to pod ústřední výbor SSM. Takže to začal a už to bylo ideologicky řízený KSČ a SSM, což znamenalo to, že už u obvodních kol byly komise a ty komise schvalovaly texty po ideologický stránce samozřejmě a dělily na vhodný a nevhodný a tak dále, a podle já jsem věděl, právě díky tomu, (...) že to od toho nějakýho roku sedmdesát dva nebo kdy tohleto nastalo, a to byl vlastně jedinej způsob, jak se ideologicky snažili nabourat do trampů, jinak se jim to nedařilo.*“²⁴²

I když se stranické orgány snažily tímto způsobem proniknout do řad trampů, většinou se jim to nedařilo. Velká většina z dotázaných narátorů na Portě nebyla právě z toho důvodu, že věděli o její organizovanosti SSM a z důvodu velké masové návštěvnosti, což se vymykalo jejich životnímu stylu ať už na osadách, či ve volné v přírodě. Trampská muzika byla totiž slyšet prakticky v každém tábořišti a ne jeden tramp vlastnil kytaru. Festival Porta přitahoval především milovníky country hudby, písničkářů a folkové písni. „*Líbily se mi v podstatě takový nějaký country písni a trampský písni, lákalo mě vyrazit třeba na Portu do Plzně. Ale ono to tam bylo nějaký, lístky vyprodány velice rychle, bylo to dost daleko, takže k tomu jsem se nikdy nedokopal (...). Ale v podstatě v tom období, kdy mi bylo nákejš sedmnáct a jezdili jsme na vandry, tak jsme se k tomudle nedostali. (...) v podstatě asi nám tenkrát připadalo, jako že je to taková příliš jakoby zprofanovaná akce, že je tam příliš mnoho lidí a že to prostě není tramping.*“²⁴³

Festival měl však své kouzlo v setkávání neznámých lidí. Jejich společné zpívání ať už „zakázaných“ či povolených písní vzbuzovalo pocit propojení a sounáležitosti. Především mladí lidé na festivalech hledali atmosféru, kterou jim žádná jiná podobná akce neposkytovala. „*(...) pak jsem se dozvěděla, že probíhal festival trampské a folkové hudby Porta, tak jsme se na něj taky vydali, to bylo v roce 1982 a potom ještě tři a čtyři jsme tam jeli znovu, to bylo v Plzni, na Výstavišti plzeňském. Bylo tam plno kapel, byla tam úžasná nálada, všichni si tykali, oslovovali se ahoj a bylo to nepředstavitelně prostě pěkný a hlavně hodně tam bylo lidí takových v trampském oblečení, že jako bylo vidět, že se hlásej k tomu a pak tam*

²⁴¹ VONDRÁK, J.- STOKAL, F. *Legendy folku & country. Jediný téměř úplný příběh folku, trampské a country písni u nás*, s. 332.

²⁴² HACKER, František. *Interview*, s. 6.

²⁴³ ČABAN, Milan. *Interview*, s. 5.

bylo plno studentů normálně kraťasy, tričko. A ta hudba byla, já nevím, atmosféra byla nádherná, spalo se na hřišti, někdy hřiště k tomu bylo vyčleněný a na tom Výstavišti byl hlavní koncert večer a nevím, jestli byli ještě takový malý pavilónky a tam přes den byl jeden ten zpěvák za druhým.“²⁴⁴

Informovanější trampové o oficiálním vedení Porty komunistickou mocí věděli a někteří z nich se od ní radikálně distancovali. Byli si vědomi manipulace, se kterou organizátoři Porty pracovali na získávání přízně nastupující generace. „*Vlastně vod sedumdesátých let se dělila ta tramská veřejnost a část byla těch mladých, kteří jezdili na Portu a ty nevěděli, ta Porta jim byla prezentovaná takovým způsobem, že vlastně to je jedna z posledních trpěných akcí, který se můžou dělat a takže ty trampové si tam připadali trošku jako, že je to zábava, která je mimo oficiální ideologický hnutí, a že to je vlastně zábava volná, i když to vlastně zábava volná ve skutečnosti nebyla. Byla řízená a byla ideologicky řízená, ale to už nikdy nikdo se nedověděl z těchto těch lidí, (...).*“²⁴⁵

V době tzv. normalizace dávala skutečnost, že se lidé scházeli ke společnému zpěvu, nepřímý podnět bezpečnostním orgánům k tomu, aby se snažili zjistit, co že se to v těch písních zpívá a zdali to nějakým způsobem neohrožuje budování tehdejšího socialistického státu. Jedním z mechanismů moci bylo narušovat vytváření skupin, které v lidech vyvolávaly sounáležitost. „*Proto každé setkání, jakákoli skupina, která může riskovat shromáždění a svobodnou výměnu názorů, představuje neuvěřitelnou posilu a úspěšně bortí režimem vytvářený pocit samoty a strachu. Jakmile nejsem sám, je i účinnost režimu půlena a dále dělena (...). Proto totalitní režim reaguje tak bouřlivě a násilně na obyčejná lidská setkávání. Ti lidé se na nich nechystají ke spiknutí. Oni si tam obyčejně a volně povídají—a to je mnohem nebezpečnější.*“²⁴⁶

Že se nejednalo o písně budovatelské, mládežnické, mírové nebo svazácké, bylo všem jasné. Představitelé totalitního režimu nevěděli nic o podstatě trampingu, nevěděli, že lidé zpívají o obyčejném životě, o svých strastech, radostech, snech i touhách. Slovo svoboda v nich probouzelo podezření a nejistotu, se kterou se bylo třeba vypořádat. To, že se jim to nikdy nepodařilo, jen vypovídá o síle všech písní. A nejen těch trampských, ale i nábožensky laděných, lidových a folkových. Touha po lidské svobodě se totiž umlčet nedá. „*...já jsem písničkám věnoval celej život, protože jsem vyrůstal v rodině, která jezdila za první republiky na trampy, a to jak rodiče, tak příbuzenstvo, (...). No, a druhý strýc Ludva byl úplně*

²⁴⁴ HABÁNOVÁ, Irena. Interview, s. 7.

²⁴⁵ HACKER, František. Interview, s. 8.

²⁴⁶ KABÁT, J. Psychologie komunismu, s. 34.

*ortodoxní tramp a můj táta vzpomínal na tydlety výlety v mládí a návštěvy osad a tak dále, a samozřejmě mě učil i trampské písničky, takže já už jsem odmalička, včetně mojí sestřenice a bratrance, uměl zpívat vopravdu desítky trampských písniček a zpívali jsme je, (...).*²⁴⁷

Pokud budeme brát v úvahu perzekuci trampské písně v době tzv. normalizace, je nutno v první řadě zmínit nevraživost vládnoucí strany ke všem písním vymykajícím se oficiální propagandě. Nejen k písni trampské. To, co komunistická strana povolovala, byly především písně lidové, veselé, budovatelské a optimistické, které měly v lidech vzbudit pocit radosti a štěstí a podnítit v nich budovatelské úsilí při rozvoji naší vlasti. Vše, co mělo jakýkoli nádech americké, západní či pesimistické nálady, bylo podezřelé. V důsledku toho od začátku sedmdesátých let probíhaly tzv. přehrávky. Jejich cílem bylo zmapování soudobé hudební scény a vyloučení těch, kteří do socialistického zřízení dle představitelů vládnoucí moci svým „budovatelským“ postojem nezapadali. Přehrávky se konaly před komisemi složenými z byrokratů tehdejších národních výborů, kteří většinou hudbě vůbec nerozuměli, případně z úředníků koncertních agentur. Pro ty, kteří se chtěli hudbě věnovat profesionálně, zahrnovaly přehrávky zkoušky odborné a politické způsobilosti. *„Období reálného socialismu přinášelo nejednu depresi celé společnosti. Jednou to byly kádrové prověrky všech složek celého společenského spektra spojené s vyhazováním lidí ze zaměstnání, jindy to bylo utužování socialistické soudržnosti sepětí s komunistickou stranou. S jednou z největších takových zhovadilostí se začalo na podzim roku 1974, kdy byly uspořádány první tzv. rekvalifikační zkoušky. Dnes už je nepochopitelné, že se museli dostavit všichni profesionální hudebníci, mnohdy i absolventi vysokých uměleckých škol, před komisi složenou ze zástupců KSČ, národního výboru a příslušné umělecké agentury. Tyto komise po příslušných zkouškách písemných i ústních rozhodly, zda je dotyčný hudebník způsobilý vychovávat hrou na svůj hudební nástroj (či zpěvem, žonglováním, apod.) tehdejší socialistickou veřejnost.“*²⁴⁸ Zkoušky se skládaly ze tří částí. Jednak to byl politický pohovor týkající se znalostí činnosti komunistické strany, dále pak teorie hudby – z marxisticko-leninského hlediska a nakonec praktická hra na hudební nástroj.²⁴⁹

Pro amatérské skupiny stačil pouze výkon hudební. I tak byly pod kontrolou stranických orgánů a Státní bezpečnosti. Hudební skupiny přitom musely mít svého zřizovatele, jímž mohla být v podstatě jakákoli organizace. Hráli tzv. „na blok“, což znamenalo, že po vystoupení do tohoto sešitu pořadatel zapsal délku trvání koncertu nebo

²⁴⁷ HACKER, František. *Životopisné vyprávění*, s. 1.

²⁴⁸ VONDŘÁK, J.- STOKAL, F. *Legends of folk & country. Jediny téměř úplný příběh folku, trampské a country písně u nás*, s. 58-59.

²⁴⁹ Tamtéž.

výši odměny hudebníkům.²⁵⁰ „(...), a vzpomínám si, když než jsme museli na přezkoušení, (...) Vím, že to bylo někde ve Vršovicích v nějakém kulturáku (...). To už si nepamatuju, ale že by nás tam jako někdo zkoumali, to ne. Přímě, že by se nás ptali do hloubky na něco. To ani ne. (...) my jsme si na to přezkoušení vybrali jako písničky takový neutrální a posléze jsme nedělali nějaký rozbroje nějakýma svejma textama, to zas ne, jako že bysme byli jako Kryl a něco taklec jako do toho bušili, do toho režimu, to jako ne. To jsme spíš jako v přírodě jsme si hráli pro sebe a pro lidi. Takže nikdy se nás nic celkem nedotklo.“²⁵¹

Od začátku sedmdesátých let se tak rozjela vlna čistek, zákazů činnosti skupin, zákazů textů, přejmenovávání skupin, jejich úplný konec či dokonce emigrace některých hudebníků a nadšených muzikantů. O zakázaných skupinách a zpěvácích se nesmělo informovat, nesměly být vydávány jejich desky. „(...) ale voni byli strašně dokonalí v těch omezeních, to myslím si, že naše veřejnost to s tím vůbec nebyla nikdy seznámena, kam šly ty druhy omezení, co se smělo a tak dále. Čili se nesmělo třeba pozitivně někoho, v někom pozitivně informovat, o někom se nesmělo nijak informovat. Ale my třeba jako pozitivně informovaný, v nás [o skupině K.T.O., pozn. Z. V.] to nesmělo být vůbec (...).“²⁵²

To platilo jak v trampské, folkové, country tak i v populární hudbě. Kdo nesplnil předpoklady a nároky na něj kladené, vystupovat veřejně nemohl. Těm, kteří se chtěli věnovat hudbě profesionálně a kterým se podařilo za cenu různých ústupků přehrávky udělat, byla dána možnost pracovat tzv. „na volné noze“ neboli ve „svobodném povolání“.²⁵³

Na počátku sedmdesátých let se také objevil nový fenomén, totiž písničkáři. „Každá nastupující generace potřebuje ve svém teenagerovském věku odreagovat přebytečnou energii, spontánně se vyjádřit v sugestivní rytmické hudbě. Tady rock plní svou nezastupitelnou úlohu. Vedle toho ale mladá generace hledá – někdy současně, jindy později – svého řečníka, mluvčího, filozofa, který jí pomáhá nacházet odpovědi na otázky, problémy a rozpory, s nimiž se na prahu své dospělosti setkává. Potřebuje vzory, individuality, osobnosti. A protože je stěží nachází mezi rodiči či učiteli a nejsou dokonce ani v literatuře, hledá mezi písničkáři (...). Písničkáři se naopak stávali čím dál víc miláčky publika pro svou přímočarost a souznělost s publikem. Kytarista na pódiu vlastně v mnohém připomínal toho kluka s kytarou v hledišti; byli si podobní, zpočátku se příliš nelišili ani tím, co uměli na kytaru zahrát, a hlavně podle obsahu písniček i ostatního sděleného z jeviště, měli velice podobné názory.

²⁵⁰ Tamtéž, s. 244.

²⁵¹ VOZÁB, Jiří. Životopisné vyprávění a interview, s. 9,10.

²⁵² HACKER, František. Životopisné vyprávění, s. 18.

²⁵³ VONDŘÁK, J.- STOKAL, F. Legendy folku & country. Jediný téměř úplný příběh folku, trampské a country písni u nás, s. 217.

*Docházelo tu k osobnímu ztotožnění na rozdíl od obdivu k technické dokonalosti či vnějším projevům obdivu, který diváci věnovali idolům popmusic či rockovým celkům. Časem, zdokonalováním, profesionalitou a deskami se tahle míra ztotožnění postupně umenšovala. Docela však nevymizela nikdy.*²⁵⁴ Perzekuce a represe ze strany režimu se týkaly samozřejmě i písničkářů. Řada z nich ze svých poselství nehodlala slevit, a tak jim nezbylo nic jiného, než emigrovat. Narátoři se ve svých výpovědích o vztahu k tramské písni často vyjadřovali v tom smyslu, že se o kontrolách na koncertech všeobecně vědělo. Posluchači přitom oceňovali schopnost písničkářů skryté významy a jinotaje ukryté v písních nebo vtipných glosách reprodukovat tak, aby nebyly ze strany režimu jednoduše postižitelné. „ (...) *ale v Praze jsem chodila třeba na Hutku (...), tak to bylo známý, že tam jsou špiclové nebo lidi, kteří jsou pověřeni, jestli text není závadný, to bylo obecně známý, (...) ti zpěváci to komentovali všelijak, že jako tady viděj známou tvář a na těch koncertech a na té Portě taky. Bylo jako častý, že ty zpěváci si dělali legraci z toho režimu, kritizovali v tom textu a jenom tak jako malinko, protože prostě zkoušeli, co si můžou dovolit, protože se vědělo, že jsou ty kontroly a nechtěli mít a mnohdy se vědělo, že za nákej úplně nesmyslný, co ten zpěvák tak nemyslel, tak mu tu písničku zakázali nebo mu zakázali činnost, takže v tomle to bylo velmi omezený.*“²⁵⁵

Kontroly koncertů se týkaly samozřejmě i hudebních tramských a folkových festivalů. Jelikož mí narátoři pocházeli z prostředí tramské písně, bylo zajímavé v jejich výpovědích sledovat především jejich reakce a názory na přítomnost bezpečnostních orgánů na nejznámější akci, jako byla Porta „SSM, jak říkám, někdy v těch osmdesátých letech převzalo jakousi záštitu nad pořádáním Porty v Plzni a nevím, jak to bylo s jinými koncerty, ale je dost pravděpodobné, že i u dalších akcí to probíhalo podobně. Prostě před tím státním dozorem ty koncerty byly kryté tak jako, že dyť to pořádají ti naši svazáci, a hrála se tam tramská muzika, která s nějakým budováním socialismu nebo propagováním socialismu neměla nic společného. Bylo to o něčem jiném, bylo to o té naší romantice.“²⁵⁶

„Komunisti a jejich předvoj, svazáci, velmi bděle a ostražitě sledovali, kdo na festivalových scénách účinkuje, a tedy zda nemá příliš velký úspěch před diváky. Protože pokud ho měl, bylo to podezřelý a bylo třeba znát objektivní důvody, proč je dotyčný umělec u publika oblíbený. Straničtí aparátčící velmi dobře věděli, že velkého ohlasu si lze vydobýt i jen pouhým, a třeba jen skrytým projevem nesouhlasu s vládnoucím režimem. Publikum bylo

²⁵⁴ DOBIÁŠ, J. a kol. *Brnkání na duši*. Praha: Práce, 1990. 254 s., s. 14-15.

²⁵⁵ HABÁNOVÁ, Irena. *Interview*, s. 10.

²⁵⁶ VELÍK, Tomáš. *Interview*, s. 5.

posedlé po skrytých a dvojsmyslných vtipech a narážkách na nedostatky a hříchy stranické politiky.“²⁵⁷

V osmdesátých letech se díky své masovosti a systému oblastních a krajských kol dostává Portě na takové popularitě, že se o ni zajímá i rozhlas a televize. Rozhovory v přímých vstupech z pódia byly však nebezpečné, neboť se nedaly předem cenzurovat. Oblíbenost začínala být problém i pro samotné účinkující. Někteří z nich si uvědomovali, kam se Porta od svých skromných začátků posunula a nadále už na festivalu odmítali vystupovat. Koncem osmdesátých let se situace v zemi začala pozvolna proměňovat a muzikanti a písničkáři na to začínali svým způsobem reagovat. „*A je pravda, že nálada, která to léto panovala na jevištích a hlavně pak v hledištích festivalu, byla prostě úžasná. Muzikanti hecovali jeden druhého, v zákulisí kolovaly desítky podepsaných archů petice. Několik vět, obracející se k vládě se žádostí o radikální demokratizaci země. Nikdo se už nebál.*“²⁵⁸

4.8. Tramping po roce 1989 a jeho proměna

„*Je evidentní, že nová moc postupuje proti nositelům trampingu mnohem chytřeji, víceméně skrytě, ale o to účinněji. Strážce socialistického pořádku (...) nahradil civilní ochránce přírody, zpravidla mladý muž sportovního vzhledu, leckdy s vysokoškolským vzděláním. Přitom nejeden z nich byl dříve aktivním nositelem trampských ideálů, (...).*“²⁵⁹

Změna společenských poměrů. Po roce 1989 dostává tramping novou tvář, jeho podstata však zůstává jako v průběhu celé jeho dlouhotrvající historie stále stejná. Otevřením hranic se otvírá i možnost svobodného toulání se za hranicemi naší země. Řada trampů, kteří v letech 1948 nebo 1968 emigrovali a kteří nepřestali trampovat ani za hranicemi naší země, se naopak vrací na místa svého mládí. K proměně trampingu dochází i v důsledku ztráty spojenectví proti totalitnímu režimu, který byl mezi trampy po dlouhou dobu dynamikou doby utvářen. Využití volného času dostává jiné rozměry, objevují se jiné možnosti. „*No, a po tom roce osmdesát devět samozřejmě, nejen na ty světový potlachy, ale začly úplně, dá se říct, masivně narůstat počty expedic, kdy náká parta se někam vypravila a to, spousta trampů křížem krážem projezdili Divokej západ a všechno prostě tydle ty místa, který je lákaly jenom v literatuře a tak dále, tak se na ně dostali (...) trampové jezděj hodně a je to akorát ten rozdíl, že když nespěj u nákejš příbuznejch nebo u někoho, kdo je pozval do svýho baráku*

²⁵⁷ VONDRÁK, J.- STOKAL, F. *Legendy folku & country. Jediný téměř úplný příběh folku, trampské a country písňe u nás*, s. 364.

²⁵⁸ Tamtéž, s. 387-388.

²⁵⁹ ALTMAN, K. Trampové a moc. K problematice postavení trampského hnutí ve společnosti od počátku dvacátých let do současnosti, s. 234.

nebo tak, tak buď si u něj na zahradě postavěj stan nebo něco, nebo spěj někde vedle, anebo spěj na divoko.“ ²⁶⁰

V době tzv. normalizace měl každý občan naší země jistotu pracovního poměru. Jelikož všichni museli někde pracovat, vytvářela se fiktivní místa. I když se v tom kterém socialistickém podniku vlastně „nic nedělalo“, měli trampové jistotu, že v pátek večer mohou vyrazit na tramp. To se s příchodem svobody a demokracie změnilo. Nejistota zaměstnání spojená s konkurenční ekonomikou a snaha o zajištění rodiny donutila nejednoho trampa přemýšlet o své budoucnosti. Protože se k tomu objevila možnost, začali někteří z nich podnikat a trampování opustili. *„Ale po tom roce osmdesát devět, kdy se najednou otevřel celej svět a zároveň se i změnila ta sociální a ekonomická situace, kdy se najednou objevila ta hrozba, že člověk přijde o práci a bude nezaměstnaný (...).“* ²⁶¹ Zdá se však, že pro některé trampy nebylo materiální zajištění a konzumní život nikdy silným lákadlem a svou lásku k trampingu si uchovali i nadále. Jezdí přírody dále bez ohledu na vymoženosti dnešního svobodného světa a množství příležitostí, které se jim v jejich nejbližším okolí nabízejí.

Společně s politickými poměry se však mění i poměry vlastnické. Ty nejsou nakloněny legalizaci stávajících osad či budování osad nových. S novými majiteli přicházejí i nové problémy a řada osad zaniká. Navíc si mezi trampy vybírá svou daň úsilí státních lesů, ochránců přírody a jiných ekologických organizací o potírání trampingu a zvýšenou ochranu nejvzácnějších území. *„Já vím, že dycky říkala babička nebo i táta, že takovým nepsaným pravidlem bylo, když se tam prodávala chata, takže se nabídla vlastně těm osadníkům, jestli pro někoho, že většinou se tam dostali lidi, který prostě věděli, o co tam jde. Přesně, když se prodala chata někomu cizímu, tak málokdy se tam zapojili, no. Anebo teda, když jako tam někdo koupil chatu a měli třeba loď a jezdili na vodu, tak se tam taky vždycky, protože měli tomu jako takovou tendenci, tak tam taky zapadali ty lidi.“* ²⁶²

„Od roku sedumdesát dva nebo kolik už se nesměla postavit žádná chata, takže už nesměly pevný, jenom byly stávající osady, tam se ty chaty rozšiřovaly, protože tam narůstal počet těch lidí, kerý do každý chaty jezdil, ale nová chata se postavit nesměla.“ ²⁶³

Svou roli zde sehrál i rozvoj automobilového průmyslu a cykloturistiky, který umožňuje lidem díky zvýšené mobilitě dostat se do vzdálenějších míst a dosud neprobádaných krajín. Díky rozmachu internetu ubývá romantických míst, které byly do té

²⁶⁰ HACKER, František. Interview, s. 11.

²⁶¹ VELÍK, Tomáš. Interview, s. 7.

²⁶² NĚMCOVÁ, Martina. Životopisné vyprávění a interview, s. 8.

²⁶³ HACKER, František. Interview, s. 10.

doby navštěvovány jen trampy. „(...) tak jak se tam teďka zvykli přes tu osadu tam chodit, někdo to dal na internet, jezděj tam na kolech prostě ale mraky turistů, tam nestačíte sbírat odpadky (...). Přesně když mi bylo těch patnáct, dvacet, tak to bylo Bohem zapomenutý, když jsem tam viděl turistu jednou za měsíc, to vůbec jako. Ta stezka tam značená byla, ale nebyl to takovej boom. A todlencto samozřejmě se datuje od vývoje internetu, v podstatě od toho devadesátýho roku, to ještě nebyla taková tragédie, ale prostě teď, teď to kulminuje prostě úplně neuvěřitelným způsobem (...). Prostě ty vztahy s turistama nejsou tam vůbec dobré.“²⁶⁴

S otevřením hranic po roce 1989 se otevřela i možnost provozování jiných aktivit v přírodě. Řada lidí toužila vycestovat za hranice a podívat se tam, kam nikdy nemohli. S proměnou tržní ekonomiky se do země začaly dostávat výrobky, o kterých si trampové kdysi mohli nechat jen zdát. S rozšířením internetu se pomalu dostávali k aktivitám známým na Západě a začínali je postupně napodobovat. Jejich atraktivnost a touha poznat dosud nevídaný adrenalinový zážitek přitáhla nejednoho trampa. Tramping sám se ve své podstatě však nezměnil. Objevili se jen lidé trampům podobní. Nejčastěji se narátoři zmiňovali o paintballu. „No, jezdí jich míň rozhodně. Protože tady jsou už taky na vzestupu určitý tydlency, jak se jmenujou? Paintballový věci, airsoftáci a to už se prostě od toho trampingu vlastně dělí. To před tím to nebylo, to se vlastně spojilo v jednom, jako žilo v tom lese, tak to byla military blůza, v podstatě jak jsem říkal, támle jeden v německým, jeden v americkým, jeden v anglickým, tady jsou oni „rozautovaný“ prostě, podle těch airsoftovejch skupin, těch zbraní, podle těch týmů. Paintball to je vlastně nemlich to samý, takže ty mladý vlastně nejezděj tolik prostě ten tramping, ale tydle ty military aktivity. Na úkor teda toho trampingu, ale protože mají právo výběru, my jsem todlencto třeba neměli.“²⁶⁵

Narátoři se často ve svých výpovědích zmiňovali o výměně generací, kterou ve spojení s trampem sledují. Pokud jde o jejich názor na mladé tramy, nejsou ve svých výpovědích jednotní. S každou výraznější dějinnou událostí a proměnou doby lze na určitých prvcích chování vysledovat proměnu generační názorů. Ať je to tramping či například rybaření. Pokud má ovšem zůstat tramping trampingem a rybaření rybařením, musí podstata těchto aktivit zůstat stejná. „Já nevím, já myslím, že mají ty mladý jiný zájmy, že inklinují k něčemu jinému, než jsme byli my, asi to bylo dobrou, protože teď mají jiný možnosti, víc věcí se sem dostane, je to takový vdevřenější a že člověk se upnul tady k tomu, že to byl takovej trošku únik od všeho. (...) ty mladý mi přišli dřív takový, srdečnější, ne, srdečnější, ale takový nevím, teď mi přijdou jiný. (...) I když samozřejmě, že jsou mezi nima vyjímky, nemůže to člověk

²⁶⁴ TESAR, René. Životopisné vyprávění a interview, s. 5.

²⁶⁵ TESAR, René. Životopisné vyprávění a interview, s. 6.

paušalizovat, jako všechny házet do jednoho pytle, to rozhodně ne, ale přijde mi to tak. (...) A je fakt, že když je potom třeba potlach, tak přijede taková spousta lidí, že z toho člověk má radost, že to neubejvá, jako že, na jednu stranu že to neubývá, ale na druhou stranu si myslím, že vidím míň těch mladejch trampů. (...) A myslím si, že i ubylo dost těch festivalů, (...). “²⁶⁶

²⁶⁶ NĚMCOVÁ, Martina. Životopisné vyprávění a interview, s. 14.

5. ZÁVĚR

V této práci jsem se snažila zmapovat vliv politické moci na volnomyšlenkářské pojetí trávení volného času nesvázaného žádnou organizací, a tudíž i nesnadností průniku do řad lidí vyznávajících hodnoty, před kterými se tehdejší politická moc měla na pozoru. Materiál k mé práci byl získáván metodou orální historie, při níž se na základě pořízených rozhovorů s pamětníky událostí sestavují mozaiky informací a detailů dějin každodennosti. Ty se snaží zachytit subjektivní náhled na skutečnost, kterou nejsou tzv. velké dějiny studiem historických písemných materiálů schopny postihnout.

Základem trampingu vždy bylo udržování Setonových myšlenek – znalost zálesáckých dovedností, láska k přírodě a umění přežít v divočině. Vyznačoval se především únikem od civilizace a touhou po svobodě. Jakožto svébytný životní styl nebyl tento fenomén nikdy organizován, ani výrazněji komercializován. Staří trampové a trampové ctící tradici vždy usilovali o apolitičnost celého hnutí a proti jakýmkoli náznakům politikaření se ostře vyhraňovali. Pokud docházelo k protipolitickým projevům, bývalo to většinou důsledkem společenského útlaku vládnoucímu režimu, který trampům neumožňoval jejich životní styl.

V době tzv. normalizace byl pro toto neformální hnutí, díky velké oblibě mezi mládeží, paradoxně, mocensko-politický tlak komunistického státu spíše impulsem pro další život. Mladé lidi, kteří se chtěli ve volném čase hlavně bavit, spojoval kromě lásky k přírodě i jistý druh „opozice“, vůči kterému se ve svém občanském životě museli vyhraňovat. Že si každý z nich přenášel své soukromí i do trampingu, není jisté třeba dodávat. Generační vzpoura však do tohoto hnutí nezasahovala takovou měrou, jako tomu bylo například v punkových, ekologických nebo jiných undergroundových subkulturách. Trampové chtěli hlavně žít „po svém“ a vědomi si své nepostižitelnosti, tehdejší režim neprovokovali. Vždyť právě trampung byla oblast, kam „vše-organizující“ ruka slábnoucí komunistické diktatury neměla šanci dosáhnout.

Perzekuce a represe bezpečnostních orgánů se zaměřovaly hlavně na podchycení účasti na větších shromážděních, jako bylo seskupování trampů na nádražích, osadní potlachy nebo trampské hudební festivaly. I když se politická moc trampům všemožně snažila jejich životní styl znepříjemňovat, nebyla schopna, až na několik výjimek, do jeho struktur proniknout. Tajní agenti StB, provokatéři a řadoví členové KSČ se však v menší míře nepochybně objevovali i mezi trampy. Tito lidé však byli ignorováni, případně nemilosrdně vyháněni. Jejich názory a postoje neměly v trampingu místo, politika se v tomto hnutí, kromě doby velké hospodářské krize v letech 1929-34, nepěstovala.

Poválečný vývoj v naší zemi, Pražské jaro roku 1968 a okupace v srpnu téhož roku měly na tramping nemalý vliv. Ani trampové nezůstali lhostejní. Jejich občanské postoje do trampingu zasahovaly různou měrou. Dá se říct, že negativní nazírání společenského klimatu tehdejší doby, které uváděli především narátoři z osady, se z části promítalo i do aktivit a prožívání života v tradičních osadách. Tito lidé měli většinou obavu mezi sebe kohokoli neznámého pustit a tím narušit stabilitu důvěry, kterou si mezi sebou v průběhu doby vytvořili. Základem pevných vztahů přitom byla generační struktura, která na mnoha osadách funguje dodnes. Protože docházelo k vytváření seskupení většího počtu lidí na jednom místě, byla i činnost osady pro tehdejší bezpečnostní složky lépe kontrolovatelná. U trampů bez osad tomu tak nebylo. Jak tito narátoři sami uváděli, byl jejich trampský život stěží postižitelný, neboť většinou nevěděli, s kým „na vandr“ vyjedou, kam se dostanou a koho potkají. Jejich mnohdy bezcílné a díky přezdívkám i anonymní toulky komunistická zvěř dokázala jen obtížně podchytit. Pokud tomu tak bylo, pak k tomu nedocházelo „na vandru“, nýbrž v jejich občanském životě. Trampové si věřili, a pokud někde vznikaly problémy, podíleli se na nich především nastrčení provokatéři nebo lidé, kteří se k trampingu hlásili „jen na oko“.

Trampové byli, jsou a budou kamarády a lidmi milujícími a chránícími přírodu. Stále to budou lidé, kteří ctí právo na svobodu, život a jedinečnost každého živého tvora. V romantickém opojení z prachu cest a v nepohodlí půjdou neukojení stále dál, neboť jejich cesta nemá cíl. Samotná pouť a touha po volnosti stala se smyslem jejich putování. Po roce 1989 se jejich snům a neklidným nohám otevřel celý svět. Jak trefně vystihl jeden z mých narátorů²⁶⁷, trampové se vydali do míst, která celý život toužili spatřit. I když je teď na břehu Niagary parkoviště a obchod se suvenýry, je přáním většiny trampů, aby romantika a touha poznávat z lidských srdcí nikdy nevyprchala.

²⁶⁷ HACKER, František. *Interview*, s. 11.

6. SEZNAM PRAMENŮ A LITERATURY

6.1. Použitá literatura

- ALTMAN, K. ... jak někteří trampují. In: *Rajče na útěku. Kapitoly o kultuře a folkloru dnešních dětí a mládeže s ukázkami*. Brno: Doplněk: Etnologický ústav AV ČR v Praze, 2003. str. 258 - 282.
- ALTMAN, K. Trampové a moc. K problematice postavení tramského hnutí ve společnosti od počátku dvacátých let do současnosti. *Český lid*, 2000, roč. 87, č. 3, str. 223 – 238.
- CUHRA, J. a kol. *České země v evropských dějinách. Díl čtvrtý od roku 1918*. Praha, Litomyšl: Paseka, 2006. 360 s.
- CUHROVÁ, L. Dvacet let ve stínu. In: VANĚK, M. *Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha: Votobia a ÚSD AV ČR, 2002. 350 s.
- DISMAN, M. *Jak se vyrábí sociologická znalost*. Praha: Univerzita Karlova, nakl. Karolinum, 2011. 372 s.
- DOBIÁŠ, J. a kol. *Brnkání na duši*. Praha: Práce, 1990. 254 s.
- DUŠEK, J. Český tramping v proměnách doby. *Český deník*, 1992, roč. 2, č. 255, str. 7.
- HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní metody a aplikace*. Praha: Portál, 2005. 408 s.
- HURIKÁN, B. *Dějiny trampingu*. Praha: Novinář, 1990. 271 s.
- CHVISTKOVÁ, L. Výzkumný vztah jako sdílení zkušenosti s druhými lidmi. In: *Biograf*, 2004, roč. 35, 28 odst. Dostupné z WWW: <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=3510>, [online], [cit. 29. 10. 2012].
- JANEČEK, P. (ed.) *Folklór atomového věku. Kolektivně sdílené prvky expresivní kultury v soudobé české společnosti*. Praha: Národní muzeum a FHS UK. 2011. 135 s.
- KABÁT, J. *Psychologie komunismu*. Praha: Práh, 2011. 470 s.
- KAŠÁK, V. sr. s partou (ed.) *Počátky trampingu na Kačáku. Ze vzpomínek pamětníků*. vyd. Oddělení aktivit v přírodě, o. s., 2009, 85 s.
- KRŠKO, J. *Meziválečný tramping na Rakovnicku*. Rakovník: Státní okresní archiv Rakovník, 2008, 286 s.
- KUČEROVÁ, B. Tramping-fenomén ryze český, *Literární noviny*, 2001, roč. 12, č. 21, str. 5.
- LONDON, J. *Cesta*. Praha: Tok, 1999. 159 s.

- MÁCHA, Z. *Kronika trampské písničky. Hudební magazín 1*. Praha: Panton, 1967. 96 s.
- MOIDL, Z. - MOIDLOVÁ, O. - SMLSAL, J. *Kronika východočeského trampingu: Chrudimsko. 1912-2008*. Liberec: Rosa, 2008. 135 s.
- NOHA, R. *Odlesky táborových ohňů: Vzpomínky na tábornictví, woodcraft, skauting a tramping u nás i ve světě*. Jílové u Prahy: Muzeum těžby a zpracování zlata, 1969. 30 s. Dostupné na adrese WWW: http://www.liskadrn.wz.cz/ruzne_odlesky.htm, [online], [cit. 29. 10. 2012].
- NOSKOVÁ, J. Tazatel, dotazovaný – dočasní "přátelé"? In: *Biograf*, 2004, roč. 35, 15 odst. Dostupné z WWW: <http://www.biograf.org/clanky/clanek.php?clanek=3511>, [online], [cit. 29. 10. 2012].
- OTÁHAL, M. *Opozice, moc, společnost 1969/1989*. Praha: ÚSD AV ČR v nakl. Maxdorf, 1994. 123 s.
- PECHA, L. *Woodcraft - Lesní moudrost a lesní bratrstvo*. Olomouc: Votobia, 1999. 343 s.
- PROKŠ, P. *Konec jednoho experimentu. (Krise a pád totalitního režimu v Československu 1968-1989)*. Jinočany: H&H, 1993. 66 s.
- PETROVÁ, J. Tramping. In: *Zapomenutá generace 80. let 20. století. Nezávislé aktivity a samizdat na Plzeňsku*. Plzeň: Jana Petrová, 2009. str. 64-71.
- SEIFERT, M. *Přírodou a životem k čistému lidství: příručka českých junáků/ s použitím Setonovy knihy The book of woodcraft i jiných pramenů a za přispění Aug. Očenáška sepsal Miloš Seifert*. Praha: Dědictví Komenského, 1920. 575 s.
- SETON, E. T. *Kniha lesní moudrosti*. Praha: Olympia, 1991. 351 s.
- SETON, E. T. *Svitek březové kůry. Kniha lesní moudrosti 2*. Praha: Leprez, 2004. 382 s.
- ŠANTORA, R. (ed.) a kol. *Skautské století. Dobrodružný příběh 100 let českého skautingu*. Praha: Junák-svaz skautů a skautek ČR. Tiskové a distribuční centrum. Mladá fronta, 2012. 256 s.
- *Tramp* - měsíčník pro všechny milovníky přírody a volnosti. Ostrava: Česká tábornická unie v Ostravě, PULS OSTRAVA, 1969. č. 3, 4, 12.
- VÁGNER J. - PROCHÁZKA, P. Vývoj českého trampingu a budování trampských osad. In: VÁGNER J. - FIALOVÁ, D. a kol. *Regionální diferenciacie druhého bydlení v Česku*. Praha: Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje Přírodovědecké fakulty Univerzity Karlovy v Praze, 2004. str. 58 - 69.

- VANĚK, M. *Nedalo se tady dýchat. Ekologie v českých zemích v letech 1968-1989*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR, Maxdorf, 1996. 170 s.
- VANĚK, M. *Ostrůvky svobody. Kulturní a občanské aktivity mladé generace v 80. letech v Československu*. Praha: Votobia a ÚSD AV ČR, 2002. 350 s.
- VANĚK, M. a kol. *Orální historie. Metodické a „technické“ postupy*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, Filozofická fakulta, 2003. 73 s.
- VANĚK, M. - MÜCKE, P. - PELIKÁNOVÁ, H. *Naslouchat hlasům paměti. Teoretické a praktické aspekty orální historie*. Praha: ÚSD AV ČR, 2007. 224 s.
- VANĚK, M. - MÜCKE, P. *Třetí strana trojúhelníku. Teorie a praxe orální historie*. Praha: Univerzita Karlova, Fakulta humanitních studií, Ústav pro soudobé dějiny Akademie věd ČR v. v. i., 2011. 296 s.
- VINKLÁT, P. D. *Kronika trampingu v Jizerských horách. 1934-2004*. Liberec: Knihy 555. 247 s.
- VONDRÁK, J. - STOKAL, F. *Legendy folku & country. Jediný téměř úplný příběh folku, tramské a country písně u nás*. Brno: Jota, 2004. 541 s.
- WAIC, M. - KÖSSL, J. *Český tramping 1918-1945*. Praha-Liberec: Práh-Ruch, 1992, 114 s.
- WAIC, M. *Tramping v období velké hospodářské krize v Československu 1929-1934*. *Acta Universitatis Carolinae Gymnica*, 1987, roč. 23, č. 2, s. 5-26.
- ZAHŘÁDKA „Žehrák“, M. *Bažanti a štemple aneb Jak jsme trempovali v „sedmdesátech“*. Ostrov: Milan Zahrádka, 2010, 104 s.

6.3. Rozhovory

- HACKER, František. *Životopisné vyprávění*. Praha, 16. 7. 2012.
- HACKER, František. *Interview*. Praha, 24. 7. 2012.
- NĚMCOVÁ, Martina. *Životopisné vyprávění a interview*. Praha, 20. 8. 2012.
- TESAŘ, René. *Životopisné vyprávění a interview*. Praha, 25. 7. 2012.
- VOZÁB, Jiří. *Životopisné vyprávění a interview*. Praha, 24. 7. 2012.
- ČABAN, Milan. *Životopisné vyprávění*. Praha, 9. 8. 2012.
- ČABAN, Milan. *Interview*. Praha, 10. 8. 2012.

- VELÍK, Tomáš. *Životopisné vyprávění*. Praha, 6. 8. 2012.
- VELÍK, Tomáš. *Interview*. Praha, 29. 8. 2012.
- HABÁNOVÁ, Irena. *Životopisné vyprávění*. Praha, 21. 8. 2012.
- HABÁNOVÁ, Irena. *Interview*. Praha, 24. 8. 2012.

6.4. Internetové zdroje

- ŘÍHOVÁ, V. *Lesní moudrost – I.* [online], 9.10. 2006 [cit. 29.10.2012]. Dostupné z WWW: <http://blisty.cz/art/30635.html>
- ŘÍHOVÁ, V. *Lesní moudrost – II.* [online], 10.10. 2006 [cit. 29.10.2012]. Dostupné z WWW: <http://blisty.cz/art/30651.html>
- *Etický kodex České asociace Orální historie, o.s.* [online], [cit. 29.10.2012]. Dostupné z WWW: <https://oralhistory.cz/>
- *Elektronická databáze právnických informací ASPI.* Systém ASPI verze 2012 pro Windows, Copyright Wolters Kulwer ČR, a.s. 2012. [online], [cit. 29.10.2012]. Dostupné z WWW: <http://www.systemaspi.cz/>
- LORENZ, D. *Edelweiss Piraten: děti, které dělily nacistické Německo. I spojení.* [online], 13.2.2012 [cit. 29.10.2012]. Dostupné z WWW: <http://xman.idnes.cz/edelweiss-piraten-deti-ktere-desily-nacisticke-nemecko-i-spojence-1cj-/>

7. PŘÍLOHY

7.1. INFORMACE O ROZHOVORECH.

Tazatelkou u všech pořízených rozhovorů byla Zuzana Velíková.

TRAMPOVÉ Z OSADY ZTRACENÁ NADĚJE

Narátor	Typ rozhovoru	Nahráno	Délka rozhovoru	Počet stran přepisu
František Hacker	Životopisné vyprávění	16.7.2012 byt narátora	2:08:30	19
	Interview	24.7.2012 byt narátora	1:27:28	13
Martina Němcová	Živ. vyprávění a interview	20.8.2012 Botanická zahrada	1:13:43	15
René Tesař	Živ. vyprávění a interview	25.7.2012 zahrádka restaurace	00:57:11	11
Jiří Vozáb	Živ. vyprávění a interview	24.7.2012 byt tazatelky	1:08:07	14

TRAMPOVÉ BEZ OSADY

Narátor	Typ rozhovoru	Nahráno	Délka rozhovoru	Počet stran přepisu
Milan Čaban	Životopisné vyprávění	9.8.2012 byt narátora	1:37:04	15
	Interview	10.8.2012 byt narátora	43:24	8
Tomáš Velík	Životopisné vyprávění	6.8.2012 byt narátora	2:07:25	18
	Interview	29.8.2012 byt narátora	52:36	8
Irena Habánová	Životopisné vyprávění	21.8.2012 zahrada narátorky	1:01:02	10
	Interview	24.8.2012 byt narátorky	1:04:36	11

7.2. TÉMATICKÉ OKRUHY ROZHOVORŮ.

Narátoři z osady Ztracená naděje:

1. *Jakým způsobem jste se k trampingu dostal/a, co vám na něm imponovalo?(Jak dlouho se trampingu věnujete, jaké aktivity podle vás tramping zahrnuje, jakou roli v tom hraje vztah k přírodě?)*
2. *Kdy poprvé jste přišel/a do osady Ztracená naděje?Byl/a jste i trampem bez osady?*
3. *Jak vzpomínáte na období socialismu? Zajímal/a jste se o politiku? Jaký jste měl/a vztah k režimu?*
4. *Jak se trampovalo před rokem 1968 a jakým způsobem tento rok do vašeho trampského života zasáhl?*
5. *Pociťoval/a jste v době normalizace nějaká omezení v cestování (trampingu) nebo ne?*
6. *Podařilo se vám v době normalizace vycestovat za hranice?*
7. *Zasahovala komunistická moc do činnosti vaší osady či nikoli? Pokud ano, jakým způsobem? (potlachy, festivaly trampské písně, ničení srubů, agenti StB, příslušníci SNB, kontroly na nádražích)*
8. *Dostal/a jste se v době normalizace někdy do konfliktu s ochránci přírody, lesní správou,...?*
9. *Jak jste se na osadě vyrovnávali s případnými postihy?*
10. *Jaké byly aktivity osady během roku?*
11. *Jaký máte vztah k trampské písni? (Porta, jiné festivaly trampské písně)*
12. *K jakým změnám došlo v činnosti vaší osady po roce 1989?(Jak se změnilo dnešní pojetí trampingu v porovnání s dobou tzv. normalizace?)*

Narátoři bez osady:

1. *Jakým způsobem jste se k trampingu dostal/a, co vám na něm imponovalo?*
2. *Jakým způsobem ovlivnil tramping váš život?*
3. *Jak dlouho jste se trampingu věnoval/a?*
4. *Jaké aktivity podle vás tramping zahrnuje, jakou roli v tom hraje vztah k přírodě?*
5. *Trampoval/a jste jen ve volné přírodě nebo jste navštěvoval/a i osady? (příp. jejich potlachy)*
6. *Jaké si myslíte, že jsou dopady trampingu na přírodu a krajinu?*
7. *Jaký máte vztah k trampské písni? (Porta, jiné festivaly trampské písně)*

8. *Jak myslíte, že se změnilo dnešní pojetí trampingu v porovnání s dobou tzv. normalizace?*
9. *Jak vzpomínáte na období socialismu? Zajímal/a jste se o politiku? Jaký jste měl/a vztah k režimu?*
10. *Jak myslíte, že se trampovalo před rokem 1968 a jakým způsobem tento rok do vašeho (trampského) života zasáhl?*
11. *Pociťoval/a jste v době normalizace nějaká omezení v cestování (trampingu) nebo ne?*
12. *Podařilo se vám v době normalizace vycestovat za hranice?*
13. *Setkal/a jste se s tím, že komunistická moc zasahovala do vašich aktivit v přírodě či nikoli? Pokud ano, jakým způsobem? (potluchy, festivaly trampské písně, ničení srubů, agenti StB, příslušníci SNB, kontroly na nádražích)*
14. *Dostal/a jste se v době normalizace někdy do konfliktu s ochránci přírody, lesní správou, ...?*

7.3. ŽIVOTNÍ PŘÍBĚHY NARÁTORŮ.

František Hacker (šerif osady Ztracená naděje)

Nynější šerif osady, pan František Hacker se narodil v roce 1937 v Praze na Pankráci dva roky před vypuknutím 2. sv. války. Dětství prožil na Pankráci. Už od nejútlejšího věku měl velmi rád písničky a poslouchal hudbu. Sbíral známky. Velká část jeho rodiny jezdila trampovat. Matka byla v domácnosti. Otec pracoval jako ředitel Obecního domu, v té době nazývaného jako Repre, a byl, jak sám narátor zdůrazňuje, komunista. Pan Hacker měl tři strýce, jeden z nich emigroval do Ameriky ještě před válkou a stal se pilotem. Strýc, kterého nazývá familierně Ludva, založil neoficiální trampský spolek sdružující několik osad z oblastí kolem řek Vltavy, Berounky, Jizery a dalších řek s názvem Kamarádi táborových ohňů.

Školu narátor nejprve navštěvoval na Pankráci a od svých šestnácti let pak v Nuslích. Ve škole byl neoblíben kvůli otcově členství v KSČ. Jeden z jeho bratranců patřil k tzv. Vyšehradským jezdcům. Navštěvoval nejprve obecnou, později měšťanskou školu. Za doby docházení do školy se tato přejmenovala na střední. Na školy tehdy chodil tzv. rozdělovník, tj. informace o tom, kdo může jít dál na školu a kdo musí jít do výroby a kam.

Pan Hacker se dostal do ČKD Stalingrad, kde se začal učit jako soustružník. V sedmnácti letech se postavil do čela protestního průvodu, neboť byl stejně jako jeho kamarádi zaměstnáván v noci, ač se to v té době nesmělo. Podařilo se mu tak získat na tři měsíce lépe placenou práci. Díky svým názorům a své vizáži nebyl u svých nadřízených oblíben. Do práce přestal chodit, neboť se nehodlal přizpůsobit tamějším poměrům. Dopisy z vedení podniku schovával a chodil potají k různým partám, mimo jiné i k Vyšehradským jezdcům a k tzv. partě ze Slepíčárny. Když na to otec přišel, zasáhl a odvedl ho zpátky do ČKD Stalingrad. Do práce však narátor nechtěl chodit. Díky otcovým známostem začal „na oko marodit“. Otcí se však po nějaké době přestalo jeho předstírání nemoci líbit, a tak mu sehnal místo v Kulturním a společenském středisku, které mělo na starosti Obecní a Slovanský dům. Pan Hacker zde začal pracovat jako dekoratér, díky absolvování kurzu, který si v době „nemoci“ udělal. Z ČKD Stalingrad byl propuštěn. Kolem roku 1952 začal se svými kamarády poprvé jezdit na „tramp“. Velice se mu to líbilo. Často chodil hrát s partou kamarádů do Františkánské zahrady, v tehdejší době zvané Myšárna. Tam se poprvé seznámil se zpěvačkou Evou Olmerovou, která ho učila zpívat. Jak sám říká, začal se vyvíjet muzikantsky, pěvecky i morálně. Často se účastnil hudebních setkání, tzv. slezin.

Koncem padesátých let nastoupil na vojnu v Mladé, v oblasti Milovic. Později byl odvelen na poddůstojnickou školu do Plzně, kde se stal členem armádního uměleckého

souboru, s nímž jezdil na tzv. „estrády“. Na vojně taktéž hodně sportoval. Konkrétně se věnoval atletice, běhu a střelbě. Účastnil se celé řady armádních soutěží, což mu umožnilo prakticky bezproblémové absolvování vojenské služby. V průběhu let založil několik hudebních skupin.

Po vojně dělal různé brigády, posléze pracoval u pivní údržby. Kolem roku šedesát začal pracovat jako instruktor branných sportů u Svazarmu, byl zakladatelem např. Jeep klubu.

Stále se věnoval tramské a country muzice. Založil nejprve duo, posléze trio společně s Ladislavem Moravou a Františkem Turkem, které je nazváno podle spolku tramských osad Kamarádi táborových ohňů, zkráceně K.T.O. Účastnil se velkých hudebních setkání pro mladé v Riegrových sadech nebo ve velkém sále Národního domu na Smíchově. Vystupoval s K.T.O. i mimo Prahu. Na začátku sedmdesátých let odmítl, aby byly písničkové pořady na Smíchově organizovány pod hlavičkou SSM, a stáhl se do ústraní. K.T.O. byla zakázána v tisku, rozhlasu i televizi. Nadále však pořádá akce v Riegrových sadech. V roce 1972 se seznámil s Waldemarem Matušskou a Olgou Blechovou. V témže roce díky úspěchu skupiny K.T.O. na festivalu Pantoniáda v Lucerně odjel koncertovat do tehdejšího Sovětského svazu a posléze se pod patronátem Pragokonzertu vydává do Ameriky do Nashvillu na celosvětový country festival, kde společně s Waldemarem Matušskou získává cenné vítězství. Do Nashvillu se se svou skupinou vydává každý druhý rok. Díky perzekucím a represím tehdejšího komunistického režimu však nesměla skupina K.T.O. od roku 1975 již nic natočit, s Waldemarem Matušskou však spolupracovala i nadále až do roku 1986, do doby, kdy Matuška emigroval. K.T.O. bylo zakázáno. V Americe se stalo členem Americké country asociace, jejich vystoupení vysílal Hlas Ameriky. Později se K.T.O. rozpadlo, neboť Ladislav Morava emigroval. Všechny tzv. „kádrové přestupky“ silně ovlivnily život pana Hackera.

Narátor se profesionálně hudbě věnuje zhruba od roku 1969. Je dvakrát ženatý, první svatbu měl v roce 1967 na osadě Ztracená naděje. V roce 1980 se pan Hacker se rozvedl, neboť jeho manželka emigrovala i se dvěma dětmi do Itálie. Pan Hacker se za nimi podíval až po tzv. sametové revoluci v roce 1989.

Po celou dobu svého života většinou volně trampoval. Od roku 1983 vlastní na osadě Ztracená naděje svou chatu a jezdí převážně do těchto míst a od roku 1999 je v této osadě šerifem. Žije se svojí druhou ženou v Praze—Vysočanech. V současné době je na penzi. Stále však aktivně hraje, účinkuje na různých setkáních a koncertech. Shromažďuje materiály týkající se dějin trampingu.

Jiří Vozáb

Pan Jiří Vozáb se narodil v roce 1969 v Praze—Krči, kde prožil i své dětství až zhruba do šesté třídy základní školy. Celý jeho život byl významně ovlivněn pylovou alergií a jinými přidruženými nemocemi jako např. astmatem. V dětství jezdil s rodiči na osadu Ztracená naděje, kde měl chalupu jeho děd a kde pan Vozáb trávil většinu svých prázdnin. Mimo jiné jezdil s rodiči i pod stan, chytal ryby, zajímal se o brouky, navštěvoval entomologický kroužek v Praze, v Riegrových sadech. Dělal modely letadel. Měl rád kanoistiku a veslování, ovšem kvůli svému omezení nemohl tyto sporty provozovat závodně.

Díky onemocnění byl nucen v šesté třídě odjet do lázní Luhačovice, kde se léčil a zároveň si dodělával šestou třídu. Po návratu z lázní se s rodiči přestěhoval do nového většího bytu na Jižním městě, kde bydlí dodnes. Základní školu ukončil v osmé třídě. Díky zúženému výběru povolání se rozhodl pro vyučení v oboru mechanik optických přístrojů. Tento učební obor spadal pod závod Druopta. Studovali zde učni, kteří měli být později využiti k práci pro Československou televizi. Po vyučení byl Jiří Vozáb do Československé televize skutečně přijat, načež v ní pracoval po dobu osmi let. Zabýval se především opravami kamer po pádech a opravami jiné optiky.

Ve svém volném čase se věnoval spolupořádání akcí pod hlavičkou SSM v takzvaném Studiu netradičních forem. Členem SSM však nebyl. Kromě návštěv osady Ztracená naděje trampoval i volně a jezdil na vodu. Hrál v na kytaru v tramské hudební skupině Jezdci. Byl členem tzv. „Brouk klubu“, neboť vlastnil automobil Volkswagen „Brouk“.

Základní vojenskou dvouletou službu nastoupil v roce 1988 v Chomutově. Posléze byl odvelen do Žatce k protiletcké obraně. Jelikož byl neustále nemocen, nebyl zařazen na žádnou speciální práci a často byl hospitalizován ve vojenských nemocnicích. Velice usiloval o to, aby se kvůli alergii vrátil z vojenské služby domů, což se mu i přes zdravotní rizika podařilo v listopadu roku 1989. Dostal však pouze odklad. Později po předložení zdravotnického potvrzení byl prohlášen za trvale neschopného vojenské služby.

Po návratu z vojny se vrátil do své původní práce v České televizi, která se mezitím přejmenovala. Na tomto místě setrval až do roku 1995, kdy jej pro nadbytečnost propustili. Po propuštění usiloval o získání jiného zaměstnání. Na podnět kamaráda začal pracovat v nové firmě se speciální medicínskou technikou. Po čase ovšem z tohoto místa odešel, neboť byl nucen splácet dluh a jeho plat nedosahoval potřebné výše. V současnosti je zaměstnán u firmy Š+Š nápojové automaty. Ve svém volném čase se zajímá o malování především na dřevo pro různé tramské akce, což, jak sám říká, převzal od svého dědečka. Stále je aktivním členem

osady Ztracená naděje, kde tráví většinu svého volného času se svou přítelkyní. K osadě má velice silné citové pouto.

Martina Němcová

Paní Martina Němcová se narodila v roce 1965 v Praze—Vyšehradě. Otec pracoval jako vedoucí skladu, tedy jako administrativně technický pracovník. Matka byla zaměstnána v kanceláři Dopravních podniků města Prahy. Rodiče z matčiny strany byli živnostníky. Dědeček paní Němcové byl kloboučníkem, babička pak módistkou. V padesátých letech jim však byl komunistickým nařízením majetek zabaven. Od té doby se rodina vyhraňovala ostře antikomunisticky. Do základní devítileté školy narátorka chodila v Botičské ulici, navštěvovala tehdy tzv. fotbalovou školu, nikoli ovšem ze zájmu o fotbal, nýbrž proto, že to byla spádová škola a měla to do ní ze svého bydliště nejblíže. Jako dítě trpěla zdravotními obtížemi, přesto se věnovala nějaký čas krasobruslení, stejně jako její matka. Chodila do Lidové školy umění a učila se hrát na klasickou kytaru. Mezi její další zájmy patřily ruční práce. Ve volném čase a o prázdninách jezdila s rodiči na chatu na osadu Ztracená naděje, případně trávila čas se svou babičkou nebo jinými příbuznými.

Chtěla být aranžérkou nebo kadeřnicí. Na rady rodičů, aby si udělala maturitu, a kvůli zdravotním posudkům však po ukončení základní devítileté školy nastoupila na Střední ekonomickou školu do Resslovy ulice, kterou zdárně absolvovala. Kvůli výhrůžkám tehdejšího režimu, které neumožňovaly složení maturity nečlenům SSM, stejně jako celá její třída do této organizace vstoupila. V období dospívání ráda navštěvovala folkové koncerty v Praze na Petynce nebo v Lucerně, mimo Prahu pak například trampský a folkový festival ve Svojšicích u Pardubic. Měla ráda lyžování a bruslení.

Po maturitě nastoupila na generální ředitelství Československých automobilových závodů, kde pracovala jako sekretářka. Na tomto místě se jí však nelíbilo. Přešla proto k Dopravnímu podniku. Její funkcí byl tzv. provozní technik, respektive sekretářka vedoucího provozovny. Po třech letech přestoupila na místo hospodářky. Dopravní podnik skončil v roce 1992, kdy šel do privatizace. Tehdy si narátorka udělala živnostenský list v oboru účetnictví a začala podnikat. V současné době žije sama, má psa. Většinu volného času tráví na chatě na osadě Ztracená naděje.

René Tesař

Pan René Tesař se narodil v roce 1962 v Praze, kde prožil celý svůj život. Jeho životem se vinou dvě důležité skutečnosti, které na něj měly nemalý vliv. Jednak je to existence chaty na osadě Ztracená naděje, kam od nejútlejšího věku jezdil. Za druhé je to perzekuce jeho otce ze strany komunistického režimu za to, že byl příslušníkem cizinecké legie. Narátorův otec byl politickým vězněm. Byl odsouzen na sedmnáct let, z nichž ve výkonu vazby strávil celkem sedm, a to v uranových dolech v Jáchymově. Navzdory všemu pan Tesař o svém dětství hovoří jako o šťastné době prožité především s rodiči a ostatními kamarády na osadě, mimo jiné i v přítomnosti Jarky Mottla, zakladatele trampské písňe.

Základní devítiletou školu narátor absolvoval v Praze na Žižkově. Mezi jeho zájmy patřily kromě běžných dětských her a doby prožité v přírodě na osadě návštěvy Žluté družiny Jaroslava Foglara v místě, kde bydlel. Po ukončení školy nastoupil, kvůli rodinným poměrům a z toho plynoucí nemožnosti vyššího vzdělání, na učňovský obor spojový mechanik se zaměřením na vnitřní sdělovací zařízení. Po vyučení nastoupil do firmy Telecom, která mu umožnila náhradní vojenskou službu po dobu devatenácti měsíců. Zbytek vojny sloužil René Tesař na zámku Zbiroh ve vojenské výcvikové oblasti Brdy. Po většinu času pracoval na čističce odpadu, kde, jak říká, měl klid on sám i jeho nadřízení.

Po ukončení vojenské služby vystřídal řadu zaměstnání. Pracoval mimo jiné i v pohostinství, živil se úklidovými pracemi, mytím oken, provozoval zahradnické a lesnické práce, později pracoval jako skladník nebo barman. Taktéž jezdil s klubem zahraničních plaveb. Ke komunistickému režimu měl silně negativní vztah. V době normalizace se aktivní disidentské práce neúčastnil, roznášel však letáky Několik vět. Ve třiceti letech se oženil. Má dvě děti.

Aktuálně je pan Tesař nezaměstnaný a hledá si práci. Po celý svůj život se aktivně věnuje trampingu nejen na osadě, ale i ve volné přírodě. K trampingu má velmi kladný vztah.

Irena Habánová

Paní Habánová se narodila roku 1964 v Praze. Své dětství prožívala hlavně na zahradě domu, ve kterém společně s rodiči a prarodiči bydlela. Otec pracoval jako řidič v nedalekém podniku Benzina, matka tamtéž jako administrativní pracovnice. Prázdniny trávila často ve Svatém Janě pod Skalou v místě, odkud pocházela její matka. Jako důležitou skutečnost narátorka zmiňuje, že jako dítě nechodila do školky, neboť ji hlídala babička. Jak sama říká,

díky tomu měla pak později při nástupu na základní školu v první a druhé třídě problémy s navazováním kontaktů se stejně starými dětmi.

Základní školu navštěvovala v Kyjích. Už jako dítě měla velmi ráda kreslení a jinou tvořivou činnost, což jí zůstalo dodnes. Ve dvanácti letech začala chodit do Lidové školy umění na kreslení. Poté se své výtvarné nadání snažila uplatnit na grafické škole. Složila několikrát úspěšně talentové zkoušky, ale díky velkému zájmu o tuto školu na ni nebyla nikdy přijata. Poté se ještě dva roky snažila zdokonalit na kurzu figurální kresby v Praze na Žižkově a na rady rodičů nastoupila na tříletý učňovský obor fotograf/ fotografka. Maturitu si později dodělala po ukončení učňovské školy. Na další studium se, jak sama podotýká, necítila. Dále se však sama vzdělávala, především četbou knih o umění. Ráda vyrážela na výlety do přírody a na tramping.

Po vyučení musela zůstat ještě nějakou dobu v družstvu Fotografia Praha, neboť tento podnik měl s učni smlouvy a zaštiťoval učební obor. Při rozdělování byla přidělena do laboratoří na Petřínách. Pro zdravotní omezení a náročnost práce usilovala o přeložení na jiné místo, což se jí po nějaké době podařilo. Přestoupila do laboratorních komor, ve kterých se exponovaly fotografie na fotoplátna. Přitom poznala práci tzv. akvizitorů, kteří získávali zakázky pro podnik, a požádala opět o změnu pracovního místa. Jako akvizitorka pak pracovala další dva roky. Protože ráda cestovala i mimo zaměstnání a práce se jí po čase zdála náročná, začala si hledat jiné místo. Ohlížela se po práci s keramikou. Chtěla pracovat u keramického kruhu, proto dala po čase ve Fotografii Praha výpověď. Nějakou dobu strávila ve skladu keramického podniku, načež zjistila, že součástí výroby keramiky je i malba a požádala o to, aby mohla malovat keramiku. Tato práce se jí velmi líbila.

Ve svých pětadvaceti letech se vdala a měla dvě děti. Práci přerušila na dobu delší než patnáct let, neboť zůstala doma se svým synem. Po revoluci v roce 1989 si udělal kurz na vizážistku, obdržela diplom a asi rok nebo dva se snažila v tomto oboru podnikat. Nedařilo se jí však, neboť svou péči věnovala především své rodině, hlavně dětem.

Nyní žije paní Habánová se svou rodinou opět ve svém rodném domě a stará se o svou matku. Intenzivně si hledá práci, přičemž uvažuje o práci v pojišťovnictví.

Tomáš Velík

Pan Tomáš Velík se narodil v roce 1962 v Praze. Své dětství však prožil v městečku Štětí, kde pracoval jeho otec v Severočeských papírnách. Jeho matka pracovala jako

prodavačka. Od nejútlejšího věku navštěvoval, jako většina dětí jeho generace, jesle a mateřskou školu.

Ve Štětí navštěvoval základní devítiletou školu, přičemž v ní, jak sám vyzdvihuje, absolvoval po dobu zhruba jednoho roku hodiny náboženství do doby, než byla tato činnost kněžím zakázána. V roce 1968 jej jeho otec přihlásil do znovu obnovené organizace Skaut, která se po svém zákazu přesunula pod pionýrskou organizaci SSM jako turistický chlapecký oddíl. Se stejně naladěnými kamarády pak kromě každotýdenních schůzek vyražel i na víkendové pobyty do přírody. Navštěvoval taktéž sportovní organizaci Sokol, která však v této době přijala název ČSTV. Jako dítě jej zajímala zejména technika, zabýval se modelářstvím, především lepením plastikových letadel a železnic. Sbíral známky a odznaky, které mu jeho otec díky svým zahraničním i vnitrostátním návštěvám svých cest přivážel. Po nějakém čase, kdy se mu přestalo v Sokole líbit, začal v místě svého bydliště navštěvovat oddíl vodního slalomu.

V roce 1977 ukončil základní školu a začal studovat na gymnáziu v Roudnici nad Labem. Díky tomu, že byl jeho otec umístěn na tehdejší generální ředitelství průmyslu papíru a celulózy do Prahy, byla celá jeho rodina nucena se přestěhovat do Prahy—Hostivaře. Tomáš Velík tedy po prvním ročníku gymnázia stráveném v Roudnici nad Labem pokračoval ve studiu na gymnáziu v Praze na Žižkově. Dále se věnoval po dobu asi dvou nebo tří let vodní kanoistice, tentokrát u oddílu Bohemians Praha ČKD. Rekreačně plaval, jezdil na kole a lyžoval. V této době se také začal intenzivněji zabývat netradičním, amatérským divadlem, účastnil se kurzů Niny Vangeli. Navštěvoval hojně punkové a undergroundové koncerty, zajímal se o alternativní kulturu. Patřil taktéž do Klubu instruktorů pro pobyt v přírodě, označovaných v té době jako KIPP nebo Trifid, s nimiž se účastnil různých, především recesistických akcí. Setkal se rovněž s aktivitami klubu Gymnasion, zaměřeného více na sportovní aktivity. Účastnil se nejrozličnějších ekologicko-ochranářských aktivit samostatně i v rámci organizace Brontosaurus. Maturoval v roce 1981. Jeho snem bylo studovat chemii, stejně jako jeho otec, případně architekturu. Otec jej však přemluvil ke studiu práv, kde se ovšem panu Velíkovi nelíbilo a nedařilo se mu. Ve třetí ročníku skončil. Rok pracoval v Pražských papírnách, kde dělal různé kancelářské práce a poté byl nucen nastoupit dvouletou základní vojenskou službu.

Dva roky tak sloužil díky svému zájmu o letadla na vojenských letištích v Pardubicích a v Praze—Kbelích, kam byl v polovině roku 1986 na svou žádost převelen. Vykonával různé administrativní práce, podílel se na údržbě vzletové plochy, zastával funkci zástupce výkonného praporčíka a sportoval.

Po ukončení základní služby v roce 1987 nastoupil do firmy Barvy a laky, kde pracoval jako topič. Nadále sportoval a účastnil se nejrůznějších kulturních akcí. Dva nebo tři roky spolupracoval s amatérským divadlem, kde pomáhal jako osvětlovač. V roce 1993 odcestoval do Norska, kde pracoval jako stavební dělník, přičemž si zdokonaloval angličtinu. Díky tomu po svém návratu mohl pracovat jako průvodce cizinců pro různé firmy. Tato práce však byla jak fyzicky, tak i časově velmi náročná, proto se rozhodl žít se jiným způsobem. Byl zaměstnán u realitní kanceláře, pracoval pro firmu Schwarzkopf s.r.o. nebo později pro společnost, která prováděla přípravné práce pro firmy, které se chtěly přihlásit do výstavby sítí pro mobilní telefony. Mezitím se několikrát neúspěšně snažil dostat na vysokou školu, konkrétně zpět na právnickou fakultu UK. V průběhu času náhodou narazil na informaci, že nově vznikající Český telekomunikační úřad při ministerstvu dopravy hledá někoho do odboru legislativního a právního. Přihlásil se a byl přijat. Pracoval zde zhruba rok a půl a posléze přešel na Ministerstvo pro místní rozvoj do nově zakládaného Odboru veřejných dražeb, kde strávil následujících deset let. V důsledku snižování počtu zaměstnanců byl na začátku roku 2012 nucen přejít do Odboru veřejného investování pod tímtéž ministerstvem, kde pracuje doposud.

Milan Čaban

Pan Milan Čaban se narodil v roce 1964 v malé obci Dřísy u Staré Boleslavi. Pochází ze zemědělsky zaměřené rodiny. Rodiče vlastnili kromě hospodářství i záhumenek o velikosti asi čtvrt hektaru, na kterém velmi často pracovali. V domě bydleli i prarodiče z otcovy strany, o které se rodiče starali. Děd byl původně živnostník vlastníci mimo jiné i dva nákladní vozy, které mu ovšem byly v padesátých letech díky nařízení tehdejší vládnoucí moci zabaveny. Otec pana Čabana pracoval jako traktorista v místním JZD, matka zde pracovala taktéž jako administrativní síla v kanceláři. Milan Čaban své dětství popisuje slovy: „Vyrůstali jsme jako dříví v lese,“ čímž myslí, že společně s vesnickými kamarády prožíval svá dobrodružství nedotčen městským prostředím.

Obecnou školu začal navštěvovat v Dřísech, konkrétně první až pátý ročník. Od šesté třídy chodil do tzv. měšťanky ve Všetatech. I když se chtěl stát archeologem a navštěvovat humanitně zaměřené gymnázium, díky komplikacím s dopravou se nakonec rozhodl pro přírodovědné gymnázium v Brandýse nad Labem.

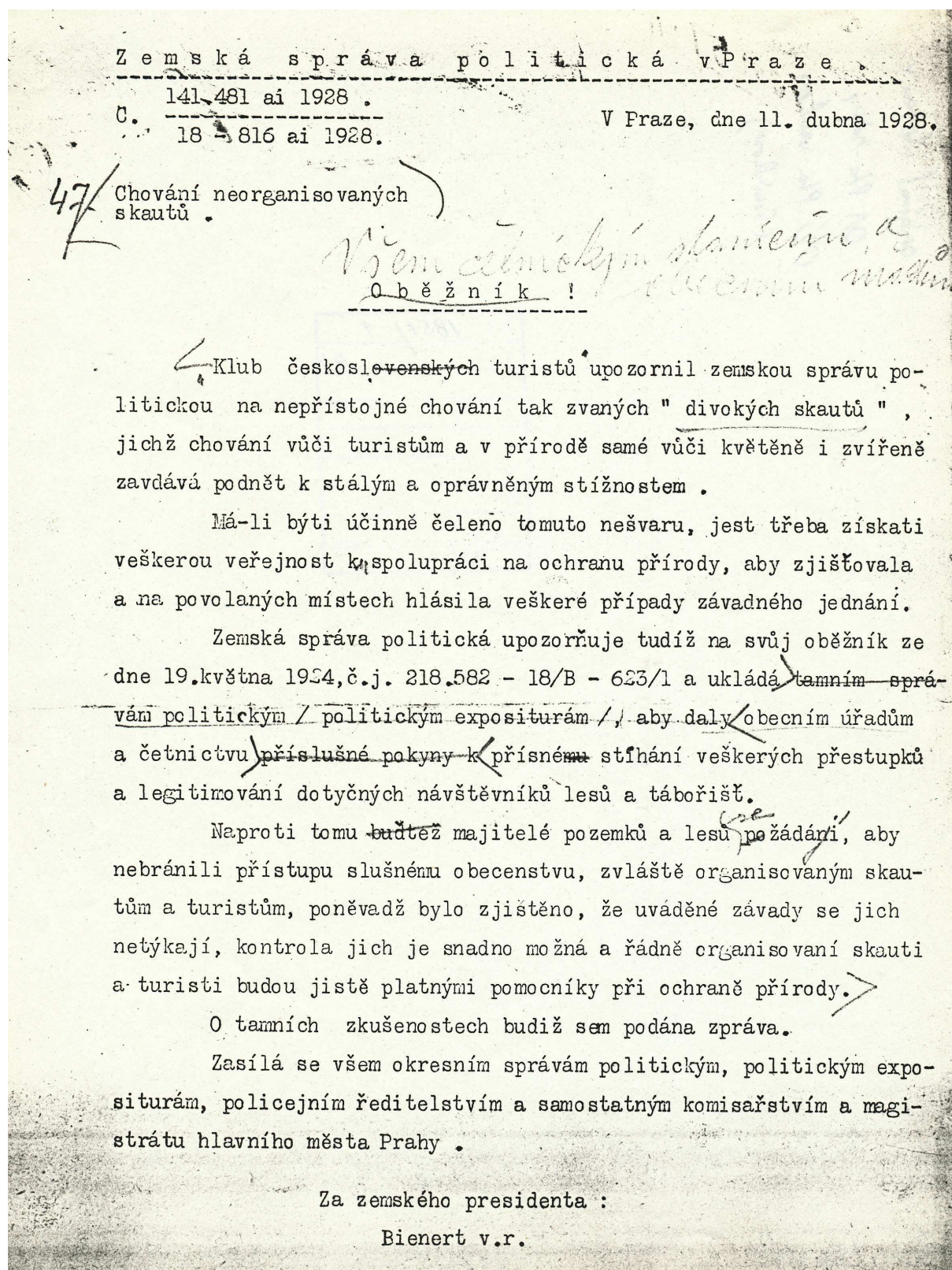
Po vystudování gymnázia se rozhodl ke studiu matematicko-fyzikální fakulty ČVUT v Praze, kde však nesložil přijímací zkoušky. Odešel tedy na rok pracovat do podniku Tesla

Hloubětín v Praze—Vysočanech. Zde vykonával práci operátora u jednoho z prvních počítačů té doby. Poté se opět pokoušel dostat se na vysokou školu, tentokrát se však přihlásil na elektrotechnickou fakultu VŠE v Praze—Dejvicích. Zde strávil dva roky, než byl pro špatné studijní výsledky vyloučen. Před nástupem na základní vojenskou službu pracoval pár měsíců v Metrostavu na Rohanském ostrově.

Vojenskou službu nastoupil u stavebně—silničního vojska v Týně nad Vltavou. Vykonával různé práce, byl zástupcem výkonného praporčíka i velitelem družstva. Účastnil se staveb v Benešově u Prahy, v Plzni, na elektrárně v Hněvkovicích nebo Temelíně.

Po ukončení vojenské služby pracoval nějakou dobu u družstva Kovářů jako skladník. Přihlásil se mezitím na vysokou školu ekonomickou, kterou začal studovat v září roku 1989. Mezitím se však u pana Čabana objevily zdravotní potíže, kvůli kterým tuto práci nadále vykonávat nemohl. Po čase mu byla změněna pracovní schopnost a začal pracovat jako taxikář. Zhruba po roce si udělal topičské zkoušky a uplatnil se jako topič v podniku Pražská teplárenská. Tato pozice mu zajišťovala klid na učení. Vysokou školu ekonomickou úspěšně dokončil v roce 1994 a díky tomu mohl změnit zaměstnání. Nastoupil na místo asistenta ekonomického ředitele Plynoprojektu v Praze. Tamtéž se stal i vedoucím hospodářské zprávy a poté, co ředitel odešel, zaujal jeho místo. Vysoká funkce však byla nad jeho síly, a proto po čase z tohoto místa odešel a stal se finančním manažerem u firmy Retman-Jeřála. Kvůli tomu, že neuměl jazyky, se mu však nedařilo, proto se rozhodl vycestovat do Ameriky, studovat tam angličtinu, pracovat a cestovat. Po studiu na Coast Academy v Santa Monice se v USA živil příležitostnými pracemi. V Americe strávil asi dva roky na studentské a turistické vízum. Po návratu do vlasti začal pracovat u firmy Top Spirit, u níž měl hlavně na starosti evidenci majetku. Pro přebytečnost však na konci roku 2011 dostal výpověď. Nyní se příležitostně živí prací u firmy Securitas, u které dělá tzv. pasportizaci bytů na Praze 5. Intenzivně si hledá práci. Pan Čaban je ženatý, v současné době má čtrnáctiměsíční dceru.

7. 4. DOKUMENTY

Zemské četnické velitelství v Praze.-

Oddělení I Praha.-

Č.J.1468.

Stanice v Davli čís.24.

Chování neorganizovaných skautů,

poznatky.-

Okresnímu četnickému velitelství Praha-Venkov

na

V Davli dne 16.listopadu 1929.-

Smíchově.-

Na rozkaz okresního četnického velitelství Praha-Venkov

Č.J.2044/29.-

Hlásím, že novinářské články kritisující činnost, chování a život trampů /divákových skautů/ při jejich výletech do pražského okolí jsou pravdivé.-

V době letní přijíždí a přichází do obvodu zdejší stanice a jejího okolí spousta divákových skautů.-

Přijíždí většinou již v sobotu večer, jednak vlaky, jednak nákladními auty.-

Již při jejich cestě sem neobejde se aby neporušovali různými přestupky zákony a nařízení.-

Při jízdě vlakem, ačkoliv jest někdy místa dosti, sedí na stupátkách, náraznicích ano staly se případy, že seděli i na střechách vagonů.- Provozní personál jest proti nim bezmocný, neboť jsou mezi nimi násilníci.- Při jízdě nákladními auty pak po cestě v doprovodu harmonik, citer a pod. hudebních nástrojů hulákají, čímž jest obyvatelstvo, které bydlí blízko silnic rušeno z nočního spánku a zcela oprávněně si pak na skauty stěžuje.-

Po příjezdu do místa rozejdou se do zdejších hostinců, kdež setrvávají do doby, až je některý orgán vyzve k odchodu.-

Za tím účelem komanduje zdejší stanice v letní době vždy ze soboty na neděli hlídku, která má speciálně za úkol zabrániti překročení uzavírací hodiny hostinců a rušení nočního klidu a páchání různých přestupků divákovými skauty.- Při odchodu z hostinců jsou vesměs podnapilí a poněvadž v jejich průvodu jsou také dívky /trampky/ tropí po cestě do lesů různé nemravnosti.-

V lese spí pak většinou muži i dívky pohromadě.- To jsou trampové, kteří namíjí své dřevěné lesní chaty.- Spí buď volně v lese pod příkryvkami, nebo pod přinesenými plátěnými stany.-

Krom těchto trampů nachází se v obvodě asi 35 skautských chat.- Obyvatelé jich krom vzácných výjimek nejsou prvních lepší.

V jedné chatě nachází průměrně 3 až 5 obyvatel.- Dívky a mnohdy velmi mladé tam neschází.- Také tyto trampové přijíždí již v sobotu večer z Prahy.- Po náležitém posilování alkoholem v místních hostincích jdou pak rozjaření do svých chat v lese a pášou po cestě různé alotrie.- Jsou proto na ně činěna se strany četnictva různá udání.- Těchto udání učinila na skauty zdejší stanice několik pro tyto trestné činy:

- 1 oznámení vojína pro samovolné vzdání z místa určení,
- 22 oznámení pro nedovolené chození po železniční trati,
- 6 oznámení pro zlomyslné poškození cizího majetku spáchaného šesti opilými trampy, polámaním plotů a betenových sloupků u vil v Měchenicích,
- 2 oznámení pro krádež resp. pokus krádeže spáchaného chozením po lese s nabitou kulovničkou a slídění po zvěři,
- 2 oznámení pro zbrojní patent, a několik oznámení pro lesní pych.-

Krom toho postřelil neznámý skaut z lesní houštiny jistého galvanisera Petru z Prahy dne 21.7.1929, jenž byl zde na vycházce.-
Setření provedl na místě činu podepsaný pachatel však do příchodu podepsaného uprchl a poněvadž případ stal se v obvodě stanice Hradištko, byl vyšetřený materiál postoupen k dalšímu řízení stanici v Hradištku.- Výsledek jeho není zde znám.-

Dále dne 24. září 1929 zadržela hlídka zdejší stanice jistého tiskářského učně Kranáta z Prahy, který uprchl z domova a z učení a ve zdejších lesích se potuloval.- Na otázku proč tak činí, udal že trampíng jest jeho ideálem a proto se zde v lesích potuloval.-

Poněvadž obyvatelé lesních chat jsou v chatách i přes zimu topivo pak žádné si nekupují jest samozřejmé, že topí v chatách dřívím, které zcizují po lese.- Lesy pak tím trpí.-

Podle názoru podepsaného neprovozují divocí trampové tento sport za účelem zdravotním, nýbrž zdržují se po lesích jenom za tím účelem, aby jejich zlořády a volný nezpůsobný život byl skryt.-

Toto platí i o dívkách.-

Charakteristické jest, že v jednom muži, který v lese u Líšnice s puškou po lese chodil a po zvěři slídil byl zjištěn studující práv, který příštího roku má být prohlášen doktorem práv.-

Druhým pachatelem pak byl zubní technik.-

Jediným východiskem z tohoto zlořádu by bylo, kdyby obce a soukromí majitelé lesů opatřili vohody do lesa tabulkami, kterými by byl publikován zákaz vstupu do lesa, aby dozorcí orgány mohli se také při dopadení tábora trampů o tento zákaz opřít, neboť trampové při přistižení vymlouvají se na to, že jsou tam již po kolik roků a nebyly jim činěny překážky.- Dále hlásím, že obce a majitelé pozemků a lesů neměli by pronajímati trampům pozemky ku stavbě chat.

Ku konci hlásím, že podle vyjádření zdejších usedlíků trpí tím obce zdejší obvodu jmenovitě pak sama Davle tím, že slušní a zámožní letní hosté se již zdejšími okolí vyhýbají, letní byty pak zde již v takovém rozsahu nepronajímají jako před léty, pouze z toho důvodu, že přílivem trampů nemají zde již potřebný klid, který měli před tím, než se trampové zde usadili.-

Velitel stanice:

Vrchní státní prokurátor

Zemské četnické velitelství v Praze.

Oddělení I. v Praze.

Stanice ve Vraném č. 3

K čís.jed.1441.

Skauti neorganisovaní, chování.

Okresní četnické velitelství Praha Venkov

na

Ve Vraném dne 18.listopadu 1929.

Smíchově.

K rozkazu ze dne 15.11.1929 čís.jed.2044 hlásím, že zlořád pá-
chaný divokými skauty se vzhledem k akcím pořádaným k tomu účelu
aby lidstvo užívalo přírody neustále zmahá, ježto tato individua pří-
rody znežívají.

Stanice vykazuje do dnešní doby za rok 1929 150 oznámení pro
delikty správní a 40 pro delikty proti bezpečnosti majetku jichž do-
pustili se vesměs osoby, které jsou považovány za divoké skauty.

Fr. Lich

archiv
bezpečnostních
složek
Oddělení operativních svazků
a vyšetřovacích spisů
Siwecova 2428/2
130 00 Praha 3

Č. j. ABS-2682/2012-BAC

Praha 2. květen 2012
Počet listů: 1

Vážená paní
Zuzana Velíková
zuzana.velikova@centrum.cz

Studium archivních materiálů vzniklých z činnosti bývalé StB dle zákona č. 499/2004 Sb., ve znění pozdějších předpisů

Na základě Vaší žádosti Vám sděluji, že k tématice „Tramping v době normalizace 1969 – 1989“ se dochoval objektový svazek a. č. OB-1374 MV („*Tramenské skupiny akce Hurikán*“) a archivní materiál a. č. 964520 MV (*Tramenský sraz 88*; krycí název „*Tornádo*“). K výše zmiňované tématice byl dále veden objektový svazek r. č. 11781 X. správa SNB (*Tramenské hnutí v ČSSR*; krycí název „*Hurikán*“), který však byl dne 6. 12. 1989 bývalou StB skartován a objektový svazek r. č. 29865 Praha (*Báze volná a trempující mládež na okr. Nymburk*; krycí název „*Volná mládež*“), který však byl dne 8. 11. 1989 bývalou StB také skartován.

Dohledaný archivní materiál Vám bude předložen ke studiu dle § 37 zákona č. 499/2004 Sb. v badatelně Archivu (Siwecova 2, Praha 3, tel. č. 221 008 210, 221 008 286, e-mail: badatelna.siwecova@abscr.cz). Ohledně konkrétního termínu studia kontaktujte, prosím, přímo pracovníky badatelny.

Mgr. Pavel Kugler
vedoucí oddělení

Vyřizuje: Bc. Eva Podolská,
tel. 221008183, e-mail: eva.podolska@abscr.cz

Výsledná zpráva o vyhledání dokumentů vedených Sbory národní bezpečnosti na tramenské hnutí.²⁶⁸

²⁶⁸ Soukromý archiv Zuzany Velíkové.

Zákon České národní rady ze dne 20. prosince 1977 o hospodaření v lesích a státní správě lesního hospodářství.

ČÁST TŘETÍ

Vstup do lesů a úprava některých činností v nich.

§ 16
Užívání lesů občany

(1) Každý smí vstupovat na lesní pozemky a do lesních porostů, sbírat lesní plodiny a klest, **přitom je povinen les chránit, zachovávat v lesích potřebnou opatrnost a nerušit lesní prostředí.**

(2) **Orgán státní správy lesního hospodářství může zakázat, popřípadě omezit užívání lesů uvedené v odstavci 1, vyžaduje-li to ochrana lesů nebo jiné důležité zájmy společnosti; na vydávání a odvolávání těchto zákazů o omezení se nevztahují obecné předpisy o správním řízení. Zákazy vstupu na lesní pozemky nebo jiná omezení užívání lesů, stanovené zvláštními předpisy 5) anebo podle nich vyhlášené, zůstávají nedotčeny.**

§ 17
Užívání lesů organizacemi podle zvláštních předpisů

(1) Při činnostech prováděných v lesích podle zvláštních předpisů, **6) k nimž podle zákona o lesích nebo tohoto zákona není třeba povolení, jsou organizace povinny oznámit rozsah a účel těchto činností nejméně 15 dnů před začátkem jejich provádění orgánu státní správy lesního hospodářství a uživateli lesů.**

(2) **Orgán státní správy lesního hospodářství může omezit, popřípadě jinak upravit provádění činností uvedených v odstavci 1, vyžaduje-li to ochrana lesů nebo jiné důležité zájmy společnosti.**

§ 18
Zákaz některých činností v lesích

(1) V lesích je zakázáno

- a) rozdělovat ohně a tábořit mimo vyhrazená místa a v době zvýšeného nebezpečí vzniku požárů kouřit,**
- b) vjíždět a stát s motorovými vozidly,**
- c) pást dobytek a umožňovat výběh hospodářským zvířatům do lesních porostů,**
- d) zakládat skládky, znečišťovat les odpadky a odpady,**
- e) provádět terénní úpravy, stavět ploty a budovat chodníky,**
- f) ručit klid a ticho,**
- g) narušovat půdní kryt,**
- h) vstupovat do lesních školek a oplocených míst,**
- i) těžit stromy a keře.**

(2) Zákazy uvedené v odstavci 1 písm. a), b), e) až i) neplatí pro činnosti, které jsou prováděny uživateli lesů v rámci plnění jejich úkolů při hospodaření v lesích a při jejich ochraně nebo které jsou povoleny zvláštními předpisy. 7)

(3) Orgán státní správy lesního hospodářství může po vyjádření uživatele lesů povolit výjimky ze zákazů uvedených v odstavci 1. Na povolení výjimky se nevztahují obecné předpisy o správním řízení.

5) Např. podle zákona č. 40/1956 Sb., o státní ochraně přírody, zákon č. 138/1973 Sb., o vodách.

6) Např. vyhledávání a průzkum ložisek podle zákona č. 41/1957 Sb., o využití nerostného bohatství (horní zákon).

7) Např. zákon č. 23/1962 Sb., o myslivosti, výnos Ústředního výboru Československého svazu tělesné výchovy o jednotném řízení turistického označení.

²⁷⁰ Zákon č. 96/1977 Sb. byl dohledán v elektronické bázi právnických informací ASPI. Systém ASPI verze 2012 pro Windows, Copyright Wolters Kulwer ČR, a.s. 2012.

Tramp

Číslo 3 • březen 1969 • Cena 1,50 Kčs

V ČÍSLE:
 • Využijme plíživé kontrarevoluce!
 • Torna • I Ztracenka začínala • Na Chru-dimce • Vaření bez nádob • Uzluje! • Povídka Dluh • Z do-pisů • Vtipy • Čáp a Puk • Kytarová škola • Písničky •

Miša už nevyjede

25. února 1969 se na Václavském náměstí upálil osmnáctiletý student Jan Zajíc. Pocházel z Vítkova. Byl členem tramské osady Siroť. Kamarádi mu říkali „Miša“. V dopise, který zanechal rodičům a sourozencům, Miša mimo jiné napsal: ... znám cenu života a vím, že je ta nejvyšší. Ale já hodně chci pro Vás pro všechny, a proto musím hodně platit. Po mém činu nepodléhejte malomyslnosti. Nesmíme se nikdy smířit s nespravedlností, ať už je jakákoliv. Moje smrt Vás k tomu zavazuje. Nechte ze mne udělat blázna! Pozdravujte kluky, řeku a les. Sbohem a odpusťte HONZA.

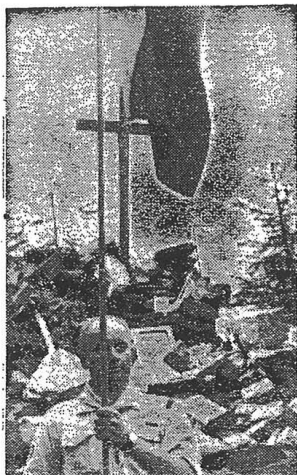
Co přinutí trampa, aby se dobrovolně a navždy rozešel s kamarády, se svou řekou, se svým lesem? Co přinutí mladého člověka, aby dobrovolně skončil svůj život? Je přesvědčení, že jeho sebeobětování má pro náš národ a naši vlast smysl. Že jeho nejvyšší oběť zůstane navždy plamínkem v temnotách, který bude burčovat a připomínat.

Chceme ve své krásné zemi žít. Chceme žít v zemi, která bude podle našich představ a ideálů. Jan Zajíc-Miša za ně položil život. Chceme vyjždět do svých lesů, ke svým řekám, zpívat u svých ohňů. Kamarád Miša už nevyjede. Ale bude s námi všude. Nejen v údolí Moravice, které vzpomenu naposledy. Bude s námi ve všech tramských chatách, ve všech campech, u všech řek, u všech ohňů – bude v srdcích a myslích všech kamarádů a kamarádek. Nesmíme zapomenout!

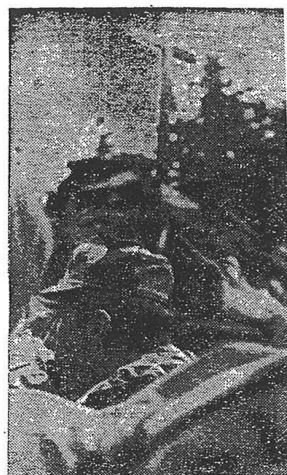
KAMARÁDI

Ohlas na upálení Jana Zajíce.²⁷¹

²⁷¹Tramp - měsíčník pro všechny milovníky přírody a volnosti, Ostrava: Česká tábornická unie v Ostravě, PULS OSTRAVA, březen 1969, č. 3, s. 1.

IVAN ČENA

Oddílová rada 30. oddílu Junáka z Ostravy založila 6. října 1946 na horském hřebenu Ivančena v Beskydách kamennou mohylu na paměť pěti skautů, kteří byli 24. dubna 1945 popraveni německými okupanty v Polském Těšíně.

V pozdějších letech ve dnech výročí tragédie jezdili k mohyle junácké, po zákazu Junáka turistické oddíly, zastavovali se u ní kolemjdoucí turisté a pokládali na ni svůj kámen. Mohyla vyrostla.

Od roku 1961 se u mohyly scházeli hlavně trampové. Vždy v neděli, která byla 24. dubnu nejbližší, v právě poledne.

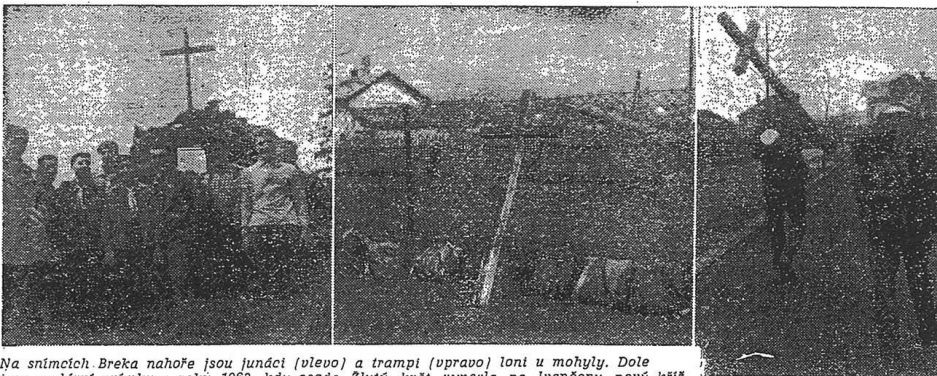
Loň v dubnu se trampové u mohyly setkali opět s junáky. Společně uctili památku mladých lidí, kteří neváhali pro svobodnou republiku položit své životy.

Od dubna 1968 do dubna 1969 se stalo mnoho.

Oběť pěti skautů v dubnu 1945 i všechny další oběti jsou nám bližší, jasnější, pochopitelnější. Slova „svoboda, vlast, národní hrdost“ najednou dostala jiný, hlubší význam. Mladým již nepřipadá směšné plakat při zpěvu naší hymny, dívat se na státní vlajku jako na posvátný symbol.

A úcta k těm, kteří přinesli nejvyšší oběť je opravdová, hluboká. A zároveň prostá.

Trampové se letos setkají u mohyly 27. dubna jako obvykle v poledne. Junácké oddíly mají sraz den předem na loukách pod Ivančenou. Cesta na Ivančenu vede z Frýdlantu nad Ostravicí (žel. stanice) autobusem do Malenovic k hotelu Borová (dá se jít pěšky – asi 5 km) a pak dále po modré značce kolem Hradové až na hřeben. Nebo z Malenovic údolím potoka Satiny a pak prudkým výstupem rovnou k mohyle.

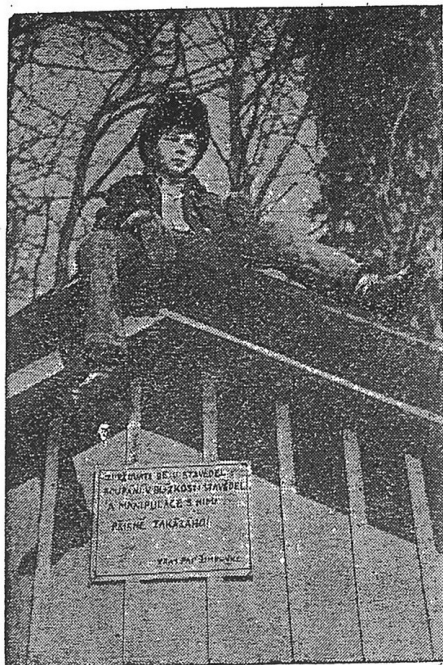

Na snímcích Breka nahoře jsou junáci (vlevo) a trampí (vpravo) loň u mohyly. Dole jsou archivní snímky z roku 1963, kdy osada Žlutý květ vynesla na Ivančenu nový kříž.

TRAMP – měsíčník pro všechny milovníky přírody a volnosti. Vydává Česká tábornická unie v Ostravě v PULSU OSTRAVA. Adresa redakce: TRAMP, Pivovarská ul. 23, Černá louka, Ostrava 1. Telefon: 262 43. Šéfredaktor: Jiří Goj (Gaužo). Zástupce šéfredaktora: Zdeněk Mikolajczyk (Miky). Redakční elipsa: Michael Fuchs (Míša), Ivana Grymová (Lassie), Rudolf Grym (Rudy), Pavel Hamerský (Affi), Vratislav Kovář (Garry), Robert Krejčířik, Josef Karmárek (Hoban), Karel Liba, Jožka Slavík, Jaroslav Urbánek (Sid), Erik Wolnar (Staffi). Tisk: MTZ Olomouc, provoz 21, Ostrava. Rozšiřuje a předplatné přijímá PNS. Cena jednoho výtisku 1,50 Kčs. Vychází vždy k 20. každého měsíce. RM-72.

Trampové a skauti na Ivančeně.²⁷²

²⁷² *Tramp* – měsíčník pro všechny milovníky přírody a volnosti, Ostrava: Česká tábornická unie v Ostravě, PULS OSTRAVA, duben 1969, č.4. s. 24.

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Ta 1/69

Okresní soud v Bruntále rozhodl po provedeném hlavním líčení konaném dne 13. 9. 1969, samosoudcem JUDr. Mirkem Dáskem takto:

ml. Milan K.

nar. 1953 v Krmově, okr. Bruntál, užeň - obkladač, trvale bytem Krmov, leviněn

lím, že dne 22. a 23. 8. 1969 neuposlechl výzvy orgánů VB, aby upustil od organizování potlachů (trampů), který svolal: - - - - - ONV v Bruntále na 23. 8. 1969 do Krmova, kde se sjelo nejméně 40 trampů, t. d. y, neuposlechl výzvy veřejného činitele k zachování veřejného pořádku,

tím spáchal

přestupek podle § 1 Zo č. 99/69 Sb.

a odsuzuje se

s příh. k § 79/1 tr. z.

podle § 1 Zo č. 99/69 Sb. k trestu odnětí svobody v trvání 1 týdne. Podle § 38/1 a 42/1 tr. z. se výkon trestu podmíněně odkládá na zkušební dobu v trvání 1 roku.

Odůvodnění.

Z doznání ml. Milana K., svědeckých výpovědí Jiřího N., ppor. Pírka a dalších důkazů provedených při hlavním líčení soud zjistil následující skutkový stav:

Ml. Milan K. založil 23. 8. 1966 trampskou organizaci „Černá lilie“, kterou později přejmenoval na „Bílou volavku“. Milan K. je šerifem této trampské organizace, jejíž členy jsou ještě Bohuslav V., Karol P. a Pavel S. Tato organizace nebyla povolána a není registrována. Ml. Milan K. se rozhodl, že k třetímu výročí založení jejich trampské osady svolá potlach, t. j. sraz trampů. V červenci 1969 také rozeslal asi 50 obšílek na adresy známých trampů, kterým je svolal na potlach, který se měl konat ve dnech 22. a 24. srpna 1969 na Bezručově vrchu v Krmově. Současně je vyzýval, aby na potlach přivedli své kamarády. Program potlachu měl stanoven tak, že v sobotu odpoledne málo být zapálen táborák, soutěže ve hře na kytaru, soutěže ve zpěvu a to sálovém i skupinovém, na druhý den, t. j. v neděli 24. 8. 1969 mály být organizovány soutěže v hodu sekýrkou, nožem na kůl, báh spoutaném a podobně. Teprve po rozeslání pozváněk navštívil ml. Milan K. MěNV v Krmově, aby si vyžádal povolení ke konání tohoto potlachu.

PARAGRAFY,

Byl však odkázán na ONV v Bruntále. Navštívil také Lesní závod v Krmově, kde žádal o povolení k tážbě dřeva na táborák. Byl však odmítnut s tím, že musí mít nejprve povolení ke konání této akce. Navštívil také OO VB v Krmově, aby si vyžádal povolení ke konání tohoto potlachu, avšak ani tam mu nebylo povolení poskytnuto. Povolení od ONV Bruntál již nežádal v domnění, že by mu nebylo povolení vystaveno.

Dne 22. 8. 1969 se počali sjíždět vlakem do Krmova pozvaní trampové, kteří se shromažďovali na nádraží v Krmově. Ml. Milan K. byl v dopoledních hodinách dne 22. 8. 1969 kontrolován hlídkou VB - ppor. Pírkem, který přivedl na dvoukolovém vozíku věci potřebné k táboření. Při této kontrole byl ppor. Pírkem upozorněn, že pokud nemá povolení ke konání potlachu, že jej konat nesmí. Milan K. však tohoto upozornění nedbal, a proto byl v odpoledních hodinách spolu s Jiřím N. zadržen, když přivážel věci potřebné k táboření a předveden na OO VB v Krmově. Při tomto zadržení mu byl odejmut vojenský batoh, který měl u sebe a gumový obušek. Byl znovu důrazně vyzván, aby upustil od organizování potlachu - trampu, kterého shromáždění nebylo povoleno. Současně byl upozorněn na nebezpečí, které hrozí vzhledem k současné politické situaci při podobném shromáždění. Milan K. po propuštění z OO VB v Krmově odešel na nádraží ČSD v Krmově, kde bylo již shromážděno asi 40 trampů, oznámil jim, že potlach se nemůže konat, protože není povoleno. Vzhledem k tomu, že většina trampů, kteří se sjeli do Krmova i ze vzdálenějších míst, se nechtěla vrátit domů, dohodl se ml. Milan K. s nimi, že potlach nebudou konat v Krmově, kde jsou umístěna sovětská vojska, aby v této souvislosti nedošlo k nějakému nepřístojnému jednání, ale že potlach zorganizují v Třemešné. Sám také vykonával na nádraží v Krmově službu a další trampy, kteří přijížděli do Krmova, posílal vlakem do Třemešné. Dne 22. 8. 1969 v 10 hod. také odjel do Třemešné, kde bylo shromážděno nejméně 40 trampů a kde se snažil zorganizovat potlach. V 15.30 hod. však byl orgány OO VB v Krmově podle § 3/d č. 99/69 zadržen a následujícího dne předán do věznice MŠ Olomouc. Na příkaz OO VB v Krmově byl dne 26. 8. 1969 propuštěn na svobodu.

Ml. Milan K. se k jednání domníval, jak je rozvedeno ve skutkové části, t. j. že svolal potlach trampů aniž k tomu měl příslušné povolení od ONV v Bruntále, že potlach organizoval i přesto, že byl orgány VB vyzván, aby upustil od organizování tohoto potlachu, tak jak je rozvedeno ve skutkové části. Skutkové okolnosti jsou mimo doznání mladistvého Milana K. prokázány svědeckými výpověďmi ppor. O. Pírka, J. N. a dalšími důkazy.

Podle vyhlášky ministra vnitra ze dne 20. 9. 1951 o dobrovolných organizacích a shromážděních, a to podle § 10 uvedených vyhlášek, lze požádat shromáždění ohlásit-li se týden předem ONV a udělení programu shromáždění, místa a doby jeho konání. Ml. Milan K. vědomě nesplnil stanovenu mu povinnost sčítavajícím, právním předpisem a dopustil se tak nesporně přestupku podle § 6/1 zák. č. 60/61 Sb., neboť tímto způsobem narušoval veřejný pořádek. Pokud pak neuposlechl výzvy veřejného činitele, v daném případě orgánů VB k zachování veřejného pořádku, t. j. k tomu, aby upustil od organizování nepovoleného, shromáždění - potlachu trampů, lze jeho jednání kvalifikovat jako přestupek podle § 1 zo č. 99/69 Sb.

Trest byl ml. Milanu K. vyměřen podle § 1 zo č. 99/69 Sb. s pouz. § 79/1 tr. z. Při výměře trestu soud přihlížel k okolnostem, za kterých se ml. Milan K. dopustil předmětného přestupku tak, jak jsou rozvedeny ve skutkové části, hodnotil míru jeho zavinění, následky i osobu samotného pachatele. Z provedených důkazů nebylo zjištěno, že by ml. Milan K. svolával potlach trampů z nějakých politických důvodů, že by snad na tomto shromáždění chtěl organizovat nějaké protestní akce proti vstupu nebo pobytu sovětských vojsk v naší republice, ale že tento potlach byl svolán pouze k oslavě třetího výročí založení trampské osady, které připadalo na den 23. 8. 1969. Při hodnocení případu není také bezvýznamná, že ml. Milan K. chtěl legalizovat organizovaný potlach, a s tímto cílem je navštívil také MěNV v Krmově, OO VB v Krmově aby dosáhl povolení k této akci. Ze strany trampů, kteří se sjeli do Krmova, nebo později do Třemešné nedošlo k žádnému jednání, které by vážněji narušovalo veřejný pořádek a nebylo také zjištěno, že by se některý z těchto trampů dopustil nějakého přestupku, provinění nebo nějakého trestného činu. Ve prospěch mladistvého svědčí jeho kajené doznání. Podle výpisu z rej. trestu ml. Milan K. dosud nebyl soudně trestán. Nebyl také trestán pro přestupek nebo provinění. Podle posudků ONV v Bruntále, odd. pětá o dítě v Krmově absolvoval Milan K. ZDS v Krmově s nedostatečným prospěchem, ve škole měl neuklidněné a drzé chování. V současné době je v druhém ročníku odborného učiliště v Ostravě. Podle vyjádření zaměstnavatele má průměrnou pracovní morálku, jeho průměrný prospěch je dostatečný. Je mu vytýkáno nadřazené chování a vystupování, jako záliba se u něj projevuje zájem o moderní hudbu a trampáctví. Okresní soud po zvážení všech výše uvedených okolností uložil ml. Milanu K. trest odnětí svobody v trvání 1 týdne. Vzhledem k dosavadnímu způsobu života mladistvého Milana K. byl mu výkon trestu podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání jednoho roku, neboť projednání tohoto případu a uložení podmíněného trestu bude pro něj jistě dostatečným poučením, aby do budoucna respektoval naše právní normy a příkazy veřejných činitelů. Uložení trestu podle názoru soudu bude také plnit účel generální prevence.

Poučení: Proti tomuto rozsudku je možno podat odvolání do 8 dnů ke Krajskému soudu v Ostravě prostřednictvím zdejšího soudu.

Okresní soud v Bruntále

dne 13. 9. 1969

Samosoudce:

JUDr. Mírko Dásek

Problémy

Okresní prokurátor se k rozsudku odvolal. Odvolání projednával krajský soud v Ostravě. První veřejné zasedání se konalo 14. 10. 1969 v Ostravě, další veřejné zasedání 22. 10. 1969 tamtéž. Ve věci začalo být trochu zmatku, protože na předvolání ke druhému zasedání je jako důvod uveden § 120 odst. 1 trest. zák.

PARAGRAFY...

(což je paragraf, který s projednáváním věci nemá ani zdaleka nic společného) a ačkoliv podle sdělení obžalovaného Milana K. zasedání skončilo rozsudkem, který mu trest zvýšil na tři týdny podmíněně na rok, do 19. 11. 1969 mu ještě nebyl doručen rozsudek. Ale to jsou koneckonců jen administrativní nedostatky...

Nás zaujal případ a okolnosti případu Milana K. z jiné stránky. Jako trampy, kteří již nějaký ten potlach sami připravovali, na spoustu přišli jako hosté a na další se těší.

Jak to vlastně bylo? Je nesporné, že Milan K. spáchal přestupek proti § 1 Zákonného opatření ze dne 22. srpna 1969. To je naprosto jasné i jemu samému.

Podívejme se ale na vše trochu jinak. Pohledem padesátileté historie a tradice trampingu. Potluchy jsou jeho neodmyslitelnou součástí. Celé generace trampů se scházely na „svých“ místech u slavnostně zapáleného táborového ohně pod osadním totemem.

Program se jistě postupem let měnil, ale v podstatě šlo stále o totéž: pobavit se a zapínav si s kytarou, vyprávění, vtipy, vzpomínka na zemřelé kamarády, veselé výstupy, sportovní soutěže, zálesácké dovednosti atd. Stejně potluchy pořádají osady i dnes. Bezpečně víme, že například jen v říjnu a začátkem listopadu neuplynul jediný týden, aby na sobotu a neděli nebyly jen v Severomoravském kraji na různých místech svolány 3–4 potluchy.

Účast bývá obvykle kolem 100–150 kamarádů a kamarádek. Ale bývají i „mamuti“ potluchy (většinou starých historických osad), kde se sejde i 1000 lidí!

Jak je možné, že se tyto potluchy konaly a konají, když od roku 1951 platí o shromážděních zákon, uvedený ve výše citovaném rozsudku? Řešení se našlo vždy podle místních podmínek. Nejjednodušší to mají staré chatarišské osady. Jezdí na své místo někdy i desítky let, jejich členové mají v „civilním“ životě často významné funkce, u místních národních výborů mají postavení.

Používá se také taktika „vlk se nažral a koza zůstala celá.“ Razítko na žádost o povolení potlachu (většinou je poslána na ONV, ale na MNV v místě, kde potlach bude) dá na př. ZV ROH, mládežnická organizace, osvětové zařízení a podobně. Je to jednoduché, ale je to velmi nedůstojné. Zvyká to lidu na fakt, že přetvářka a rychle vymyšlený a použitý „figl“ je nezbytnou součástí našeho života.

Jinde se zase postupuje podle zásady „kde není žalobce, není ani soudce.“ Volí to osady mladší, které v místě pořádání potlachu znají hajného, předsedu MNV i příslušníka VB, dobře s nimi vycházejí. Nezřídka u ohně takového nepovoleného „ilegálního“ potlachu funkcionáři seděli a srdečně se bavili...

Nejhorší je (a to bohužel dělají právě osady nejmladších, pro tramping zapálené, ale ve svém svatém nadšení povznesené nad vyjednáváním s nějakými „mastiňáky“ ze státní správy), když se nepřipraví nic, o potlachu neví ani majitel pozemku (ÚZD, Lesy), natož národní výbor. Tu pak dochází nejvíce ke konfliktům.

Nabízí se jednoduché východisko (tak jednoduché, že netrampové nemohou pochopit, proč jej trampové za padesát let nevyužili): vstoupit do některé organizace, která osady „legalizuje“ a razítko na žádosti nebude jen nedůstojnou zástěnou. Ten, kdo zná historii trampingu, nikdy neuvěří, že by většina trampů někdy do nějaké organizace vstoupila. Můžeme mít různá přání a představy, jak by to bylo výhodné, ale skutečnost je skutečnost.

Všimněme si čísel: počet trampů podle odhadu kolísá mezi 60 000–200 000 lidmi. Pravdou bude asi ten střed – něco kolem 100 000 trampů a lidí o trampingu se zajímajících. Potvrzuje to i náklad našeho časopisu. Průměr v letošním roce byl 48 000 výtisků. A to je známo, že jeden výtisk nečte jen jeden čtenář. Kromě nás vycházejí ještě další trampské časopisy v jiných krajích.

Organizace, která má k trampingu nejbližší – Česká tábornická unie, má za sebou více než rok činnosti. Kde si uměla najít dobré funkcionáře, tam získala pozice a má dobré jméno. Spolupracuje s ní desítky trampských osad i samotářů a ČTU na ně zpětně působí. A přece nemá více než 5000 členů. V nedůvěře trampů vstoupit do organizace nemusí nikdo hledat kdovíjaké úmysly. Někteří trampí své důvody vyjadřují v naší diskusi Trampí & Táborníci. Není cílem tohoto článku hledat příčiny.

Je tedy fakt, že existuje masa trampů, kteří nejsou členy žádné organizace a kteří chtějí, tak jako jejich otcové a dědové, volně trampovat po svém. A scházejí se u potlachových ohňů.

Nemají nejmenší snahu a přání dostávat se do konfliktu se zákonem a být odsuzováni. Možná, že by někomu vyhovovalo, udělat z trampů „lidi mimo zákon“, vyprovokovat a vehnat je do konfliktních situací. Různí lidé mají různá postavení a – krytí zákonem – mohou rozhodovat o jeho uplatnění.

Vraťme se ale k případu Milana K. Každý pochopí, proč právě 23. 8. 1969 orgány VB zvýšenou měrou dbaly, aby se potlach nekonal. Jak však plyne z trestního oznámení, které podepsal náčelník ObVO VB Krnov mjr. Krůček, Milan K. šest týdnů před pořádáním potlachu navštívil VB, národní výbor i Lesní správu, kde oznámil, co chce uskutečnit a žádal povolení. Všechny tyto orgány zahrály se šestnáctiletým klukem „soufedi pingpong“. Nic nepovolily, nic nezakázaly, jen poslaly žadatele dále. Nikoho nenapadlo zjistit, proč potlach má být právě v uvedený den, poradit Milanu K., aby akci odložil, případně aby žádal doporučení některé z mládežnických organizací atd. Pár slov a mohlo se předejít nepříjemnostem – i zaneprázdnění příslušníků VB, soudu a prokuratury na zcela bezvýznamném případě.

Důležité také je, že kromě porušení zákona vlastním svoláním potlachu nebyl spáchán jiný přestupek či trestný čin. Je potvrzeno, že trampové neměli v úmyslu osnovat nějaké provokace. Máme zkušenosti, že takové úmysly by jim všelijací lidé rádi podstrčili a tím je před veřejností očernili, preventivně izolovali, o důvodnili dohled atd.

Přísné a důsledné uplatnění zákona proti svolavatelům trampských potlachů bylo použito v mimořádné době. Nikde však není psáno, že nebude použito i v době, kdy je klid.

Jak z toho?

Kamarádi, napište nám! Zajímalo by nás, zdali jste v letošním roce pořádali potlach, kolik tam bylo lidí, kdo potlach povolil, jak jste žádali o povolení. Překonejte odpor k „úřadování“ a napište. Zároveň nás zajímají vaše názory na věc. Jak dělat potlach a trampovat tak, abychom nepřišli do nepříjemného styku s uplatněným zákonem?

GARRY, GAUČO, RUDY, MIŠA, LASSIE

Snímky: KOT, DĚDEK a archiv

7

Problémy s pořádáním potlachů. 273

²⁷³ *Tramp* - měsíčník pro všechny milovníky přírody a volnosti, Ostrava: Česká tábornická unie v Ostravě, PULS OSTRAVA, prosinec 1969, č.12. s. 6-7.

7. 5. FOTOGRAFIE

Osada Ztracená naděje v roce 1987.

Proudy nad „Ztracenkou“ 1938.²⁷⁴

²⁷⁴ Fotografie poskytl Regionální muzeum v Jílovém u Prahy.

Osada Ztracená naděje dnes.²⁷⁵

Znak osady ...

²⁷⁵ Fotografii poskytla paní Dana Vacková.

...a její totem.

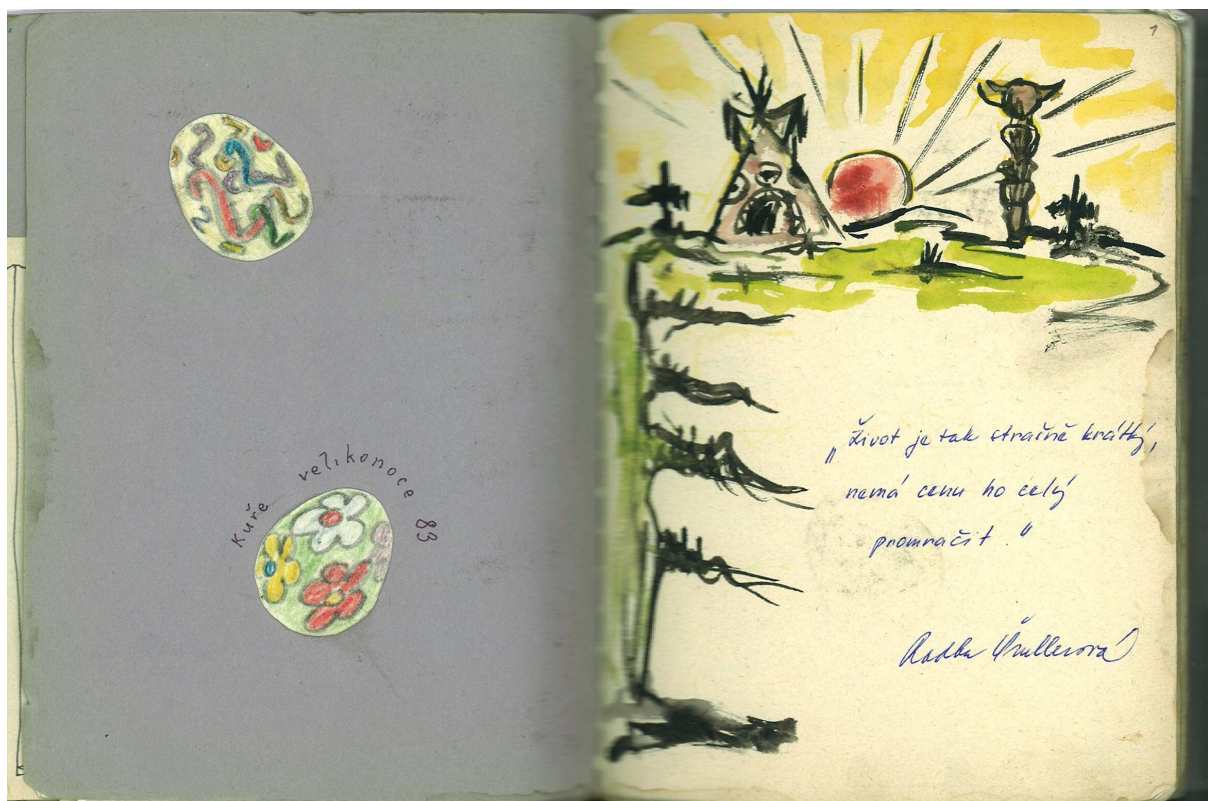
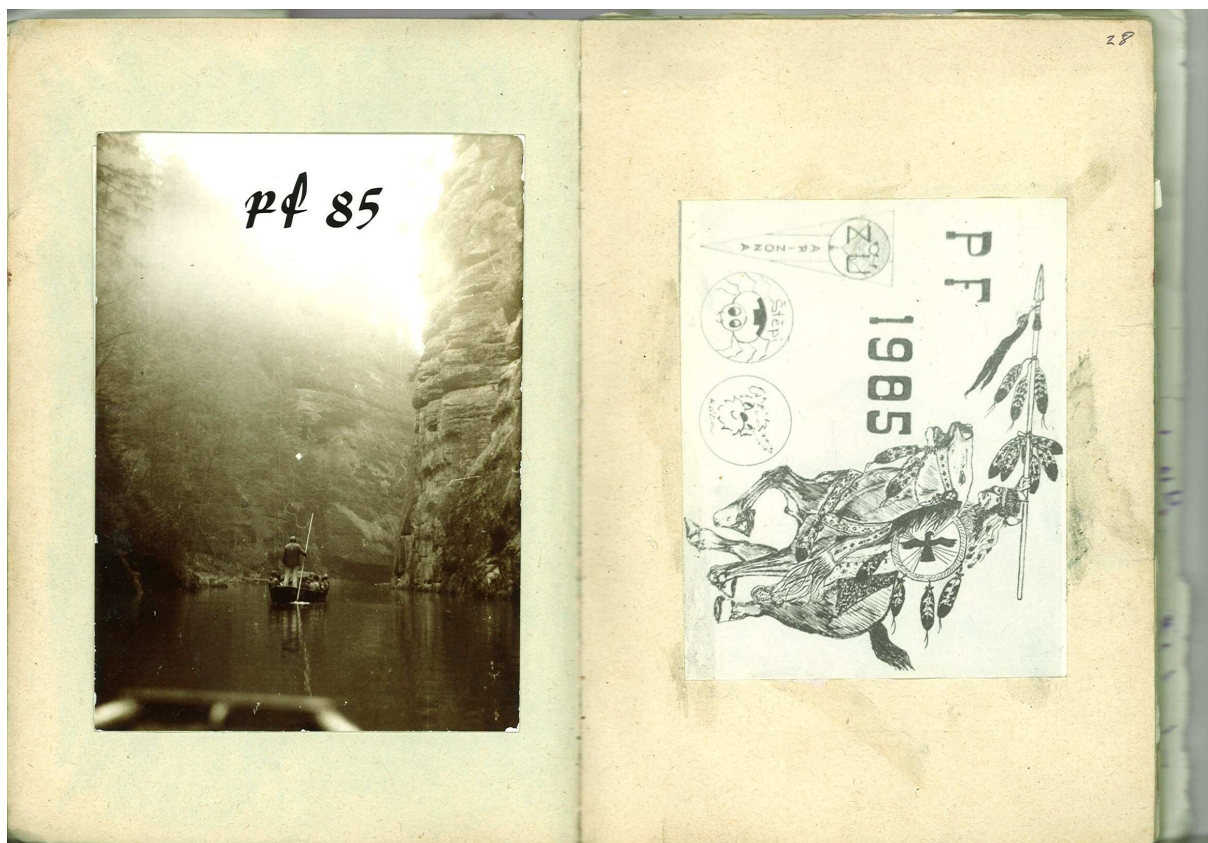
Šerif osady Ztracená naděje p. František Hacker.²⁷⁶

²⁷⁶ Fotografie poskytl paní Dana Vacková.

Život na osadě Ztracená naděje dnes.²⁷⁷

²⁷⁷ Fotografie poskytla paní Dana Vacková.

Trampeký „cancák“.²⁷⁸

²⁷⁸ Ukázky poskytl pan Tomáš Velík.

